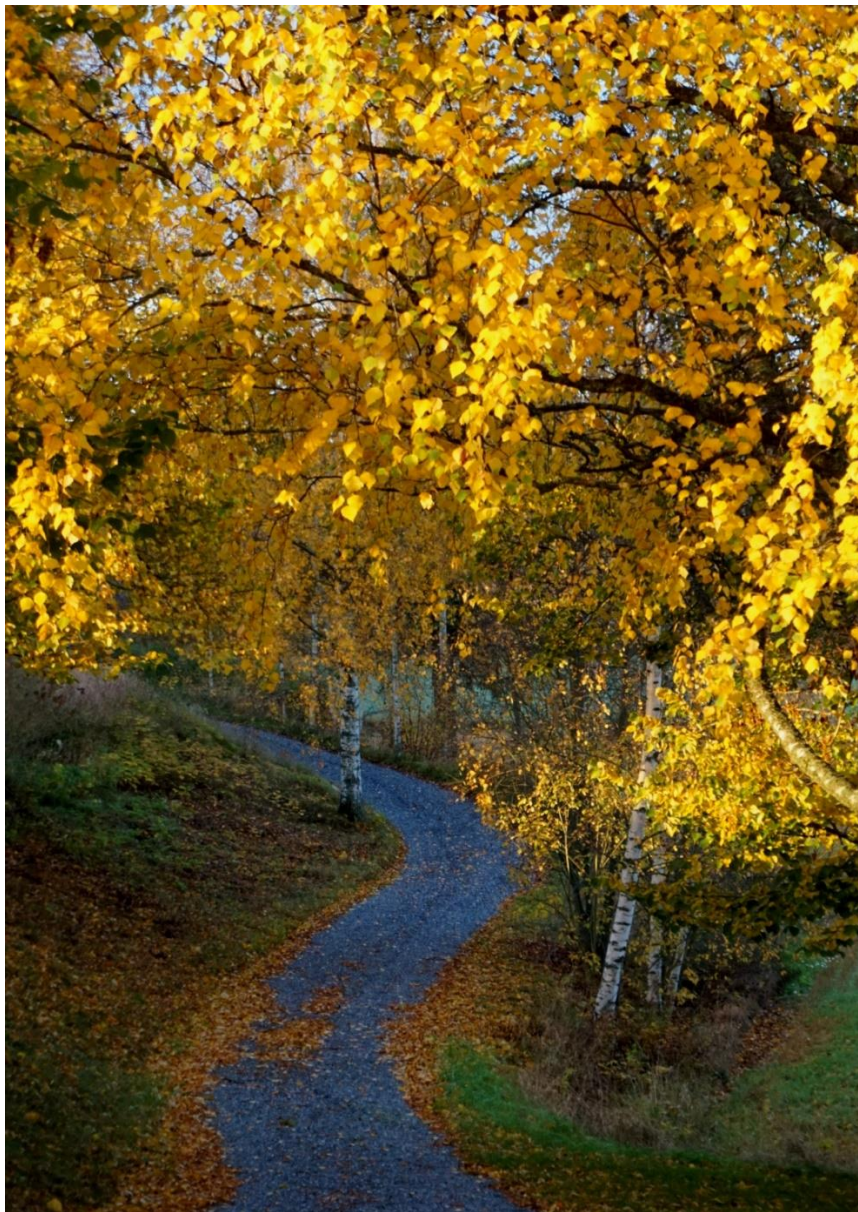

TALOUSARVIO 2023 JA TALOUSSUUNNITELMA 2024-2025

Kunnanhallitus 21.11.2022
Kunnanvaltuusto 28.11.2022

Sisällysluettelo

KUNNANJOHTAJAN KATSAUS.....	4
RUSKON HYVINVOINTI-, OSALLISUUS- JA ELINVOIMAOHJELMAT	6
Hyvinvointiohjelma.....	6
Osallisuusohjelma.....	7
Elinvoimaohjelma	8
YLEISOSA.....	10
Yleinen taloudellinen tilanne ja kuntatalouden näkymät	10
TE-palvelu-uudistus	14
Tilivelvolliset ja organisaatorakenne	15
Ruskon taloudellinen kehitys.....	17
Toiminnan rahoitus	19
Asukasmäärän kehittyminen	20
Työllisyyden kehittyminen.....	21
TALOUSARVIOESITYS	22
Talousarviorakenne ja sitovuustasot.....	22
Sisäinen valvonta ja riskienhallinta.....	24
Tuloperusteet	25
Menoperusteet.....	29
Toimintakatteiden kehitys toimielimittäin	30
KONSERNITAVOITTEET	31
KÄYTTÖTALOUSOSA	33
TULOSLASKELMA, ULKOISET JA SISÄISET ERÄT	33
HALLINTO- JA OSALLISUUSPALVELUT.....	34
VAALIT.....	34
TARKASTUSTOIMI	34
YLEISHALLINTO	35
JOUKKOLIIKENNE	37
ELINKEINOTOIMI.....	38
ELINVOIMAPALVELUT.....	39
KAAVOITUS JA MAANKÄYTTÖ	39
TEKNISET PALVELUT	40
TOIMITILA- JA VUOKRAUSPALVELUT.....	42
VESIHUOLTOLAITOS.....	44
RAKENNUSVALVONTA JA YMPÄRISTÖASIAT	46

KASVATUSPALVELUT	48
VARHAISKASVATUSPALVELUT	48
PERUSOPETUS.....	54
HYVINVOINTIPALVELUT	60
HYVINVOINNIN JOHTAMISEN JA EDISTÄMISEN PALVELUT	60
KIRJASTO- JA KULTTUURIPALVELUT	61
LIIKUNTA- JA NUORISOPALVELUT	63
TULOSLASKELMA	65
RAHOITUSLASKELMA.....	66
INVESTOINNIT	67
HENKILÖSTÖSUUNNITELMA.....	68
RUSKON VESIHUOLTOLAITOS.....	71
TULOSLASKELMA	71
RAHOITUSLASKELMA.....	71

KUNNANJOHTAJAN KATSAUS

Koronaviruspandemia vuoden 2020 alusta lukien ja Venäjän hyökkäys Ukrainaan helmikuussa 2022 ovat aiheellisesti tuoneet huolta suomalaisten ja ruskolaisten mieliin.

Koronaviruspandemialla on ollut omat heijastuksensa päätöksenteko- ja reagointikykyyn, samoin se on asettanut vaateensa henkilöstön voimavaroille. Koronan kehitys mahdollisti valtakunnallisen maskisuosituksen poistamisen huhtikuussa 2022 Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimesta. Toisaalta koronan viidennen aallon huipun ennakoidaan osuvan vuoden 2022 joulukuun, joten ohitetuksi epidemiaa ei voida todeta. Venäjän hyökkäys Ukrainaan puolestaan on tuonut mukanaan varautumisen entistä enemmän yhteiskunnallisten toimijoiden, niin valtion kuin kuntienkin, agendaan.

Valtuusto hyväksyi elokuussa 2022 strategian pohjalta laaditut päivitetty elinvoima-, osallisuus ja hyvinvointiohjelmat. Strategia ja kyseiset ohjelmat ovat muodostaneet perustan vuoden 2023 talousarviolle ja taloussuunnitelmalle. Tärkeimmät tavoitteet ja toimenpiteet on määritelty ja niille on asetettu mittarit ja vastuutahot.

Suomen suurin itsenäisyyden ajan hallinnollinen muutos tapahtuu vuoden 2023 alusta hyvinvointialueiden aloittaessa tuolloin toimintansa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen osalta. Kunnan kannalta suurin merkitys on kyseisten hallinnonalojen jääminen pois kunnan budjetista sekä uudistuksen vaikutus kunnallisverotuoton määrään. Kunnallisverotuotot ovatkin vähenemässä 51,9 prosenttia (14,6 milj.) edelliseen talousarvioon nähden. Myös valtionosuudet ovat pienenevässä 2,5 milj. Lisäksi muutoksella on vaikutusta työllisyyden hoitomenoihin, palkkoihin ja ateriamaksutuottoihin. Tuloveroprosenttiin muutos vaikuttaa siten, että nykyinen 19,75 % muuttuu 7,11 %:iin.

Kiinteistöjen kunto on Ruskolla keskusteluttanut vuoden 2022 aikana poikkeuksellisen paljon. Keskiössä näissä keskusteluissa ovat olleet kirjaston tilanne sekä jo aiemmin suljettu nuorisotalo. Päiväkotien osalta myös Karhukallion ja Pikku-Laukolan tilanteet ovat aiheuttaneet pohtimista. Koulujen osalta on keskusteltu Merttelän sisäilman tilanteesta. Talousarvioehdotus sisältää 1.200.000 euron määrärahan vuosille 2023-2024 Karhukallion päiväkodin saneeraukseen jakautuen vuosien kesken puoliksi. Päätös asiasta tehdään hankesuunnitelman valmistumisen jälkeen. Merttelän kouluun varataan 50.000 euron määräraha selvityksen tekemiseksi päiväkodin väistötilaksi. Muiden keskustelua herättäneiden kiinteistöjen osalta ratkaisuja tehdään lähiaikoina. Muiden investointikohteiden osalta suurimmat rakentamiskohteet ovat Päällistönmäen ja Ketunluolan kunnallistekniikat.

Kunnan tonttutuotanto ei kuluvana eikä tulevana vuonna ole yhtä laajaa kuin aikaisempina vuosina. Syynä on Päällistönmäen tonttien selkeä väheneminen johtuen alueen valmistumisen lähestymisestä sekä vuoden 2021 hyvästä tonttimenekistä. Talousarviovuonna 2023 varaudutaan myyntiin ja lunastuksiin 10 tontin osalta. Ketunluolan kaavan laajennus on edistymässä ja sieltä saataneen tontteja tarjottavaksi vuodesta 2024 lukien. Eteläosan osayleiskaavan on ennakoitu tulevan päätöksentekoon tulevan vuoden vaihteen paikkeilla. Kaava mahdollistaa liike- ja teollisuustonttien myöhemmän osoittamisen alueelle.

Vuoden 2023 talousarvio osoittaa 957.000 euron ylijäämää. Positiivisesta tuloksesta huolimatta talouden kehitykseen tulee kiinnittää jatkossa huomiota, jotta elinvoimaohjelmassa tavoitteena oleva ”Kunnan vahva taloudellinen asema” jatkossakin toteutuu. Ensi vuoden tulosta parantaa ylimääräiset verokertymät, koska osa aiempien vuosien kunnallis- ja yhteisöverotuloista tilittyy vuodelle 2023 vanhojen kunnallisveroprosenttien ja yhteisöverotulojen jako-osuuksien mukaisesti. Verotulot ovat tämän johdosta poikkeuksellisen korkeat vuonna 2023 niiden vaikutuksen vähetessä vuonna 2024. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen nettokustannukset siirtyvät pois kuntien vastuulta vuoden 2023 alusta

alkaen, mutta uudistuksen kuntien verotuloja leikkaava vaikutus ei näy vielä ensi vuonna täysimääräisesti kunnallis- ja yhteisöverotuotoissa. Oma vaikutuksensa kokonaistalouteen on myös Fölin kustannuskehityksellä sekä pienentyvillä varhaiskasvatuksen asiakasmaksuilla, toisaalta tontinmyyntituotot ovat normaalia pienemmät talousarviovuonna 2023.

Osoitan kiitoksen kaikkia luottamushenkilöitä sekä kunnan talousarvion valmisteluun osallistunutta henkilöstöä kohtaan hyvästä yhteistyöstä ja asiantuntevasta valmistelusta sekä toivotan menestyksellistä alkavaa vuotta 2023.

Ruskolla 2.11.2022 Kunnanjohtaja Kari Lehtinen

RUSKON HYVINVOINTI-, OSALLISUUS- JA ELINVOIMAOHJELMAT

Ruskon kunnanvaltuusto on hyväksynyt 29.1.2018 Ruskon strategian. Kunnanhallitus päätti 15.2.2021 aloittaa strategiaan ja siihen liittyvien ohjelmien arvioinnin antaen taloustyöryhmän tehtäväksi asiaan liittyvän valmistelun. Taloustyöryhmä käsitteli 24.5.2021 pitämässään kokouksessa kuntastrategian ja siihen pohjautuvien ohjelmien päivittämistä. Se linjasi, että kuntastrategia säilytetään ennallaan ja sen perusteella laaditut osallisuus-, elinvoima- ja hyvinvointiohjelmat vuosille 2023 -2025 päivitetään.

Ohjelmien painopistealueet on otettu kunnan strategiasta ja niille on määritelty tärkeimmät tavoitteet ja toimenpiteet. Jokaiselle toimenpiteelle on asetettu mittari ja vastuutaho. Tarkennetut toimenpiteet määritellään lautakunnittain vuosittain laadittavan talousarvion yhteydessä. Toimenpiteiden toteutumista ja vaikuttavuutta raportoidaan puolivuositain talousarvioseurannan yhteydessä.

Hyvinvointiohjelma

TAVOITE	TOIMENPIDE	MITTARI / SEURANTA	AIKA-TAULU	VASTUUTAHO
LASTEN TERVEELLINEN, TURVALLINEN JA RAUHALLINEN YMPÄRISTÖ				
Lapsuudessa helposti saatava tuki on investointi yksilön hyvinvointiin ja kunnan elinvoimaan	Lapsiperheiden hyvää arkea rakennetaan kuntalaisten tarpeiden mukaan suunnitelmallisesti	Lapsiperheiden hyvän arjen seurantatieto hyvinvointisuunnitelmassa	Vuosittain	Toimialat
	Laadukas varhaiskasvatus	Varhaiskasvatuksen laadun arviointi	Vuosittain	Varhaiskasvatus
NUORTEN HENKINEN HYVINVOINTI				
Turvallinen ja virikkeellinen lähiympäristö sekä -yhteisö edistävät hyvinvointia	Yhteisöllisyyden lisääminen Yksinäisyyden vähentäminen Lähiluonto- ja liikuntaympäristön hyödyntäminen	Hyvinvointisuunnitelmasta seurantatieto Nuoriso- ja liikuntapalveluiden toteumatieto	Vuosittain	Toimialat Nuoriso- ja liikunta-palvelut
	Harrastustakuu	Toteumatieto	Jatkuvaa	Hyvinvointi- ja perusopetus-palvelut
	Turvallisuuden kehittäminen	Hyvinvointisuunnitelman seurantatieto Liikenneturvallisuussuunnitelma	Vuosittain	Toimialat Tekniset palvelut
	Laadukas perusopetus	Perusopetuksen laadun arviointi	Vuosittain	Perusopetus
TYÖIKÄISTEN PALVELUKOKEMUS				
Osallistuva, vastuullinen ja aktiivinen kuntalainen huolehtii itsestään ja muista	Osallisuuden vahvistamisella lisätään kuntalaisen merkityksellisyden kokemusta, terveiden elintapojen ja liikunnan lisäämisen avulla vahvistetaan terveyttä	Finsote -kyselyn tulokset Osallisuusohjelman seurantatieto Hyvinvointisuunnitelman seurantatieto	Jatkuvaa	Toimialat
	Osallistuva budjetointi	Toteutettu	Vuosittain	Talous- ja hallintojohtaja
	Vapaaehtois- ja yhdistystoiminnan kytkeminen hyvinvointitavoitteisiin	Yhdistysohjelma Avustusjärjestelmä	Jatkuvaa	Hyvinvointi-palvelut
IKÄIHMISTEN ELÄMÄNLAATU				
Arvokas vanhuus turvataan ennakoivasti muuttamalla palvelurakennetta	Valmistaudutaan väestörakenteen muutokseen muuttamalla palvelurakennetta	Senioriasumisen hankkeen aloitus	2022 syksy-	Hyvinvointi-johtaja, Keskushallinto ja Tekninen johtaja

TAVOITE	TOIMENPIDE	MITTARI / SEURANTA	AIKA- TAULU	VASTUU- TAHO
		Palvelurakenteen (palvelustrategia) säännöllinen tarkastelu ja tarpeiden huomioiminen	kerran valtuustokaudessa	Kunnanjohtaja ja Toimialat
	Asumisratkaisujen muutokset	Senioriasumisen hanke	2022 syys-	Hyvinvointijohtaja, Keskushallinto ja Tekninen johtaja
	Palveluohjauksen muutokset	Hyvinvointialueen siirtymisen vaikutuksen huomioimisen seuranta ja reagointi	Jatkuvaa	Hyvinvointijohtaja, Keskushallinto
	Esteettömyys	Senioriasumisen hanke Esteettömyyssuunnitelman toteutuminen	2022 syys- 2023-	Hyvinvointijohtaja, Keskushallinto ja Tekninen johtaja Esteettömyystyöryhmä
	Monipalvelukeskukset	Senioriasumisen hanke Palvelustrategia	2022 syys- 2023	Hyvinvointijohtaja, Keskushallinto ja Tekninen johtaja
	Vapaaehtoistyön aktivointi	Vapaaehtoistyö.fi -sivusto käytössä	2023	Hyvinvointipalvelut

Osallisuusohjelma

TAVOITE	TOIMENPIDE	MITTARI / SEURANTA	AIKATAULU	VASTUU- TAHO
AKTIIVINEN VUOROPUHELU				
Viestinnän tehostaminen	Panostaminen ulospäin viestintään	Kunnan viestinnän kokonaistilan arviointi	Kerran vuodessa	Hyvinvointijohtaja/ Viestintätiimi
Kuntalaisten mahdollisuus vaikuttaa asioihin	Otetaan käyttöön menetelmiä, miten kuntalaiset voivat osallistua Osallistuva budjetointi	Osallistamiskysely ja sen pohjalta toteutus eri vuorovaikutustilaisuuksien palautekyselyt Osallistuva budjetointi toteutettu	2023 Demokratiahanke Vuositain eri tilaisuuksissa Kerran vuodessa	Kirjastopalvelut Toimialat Talous- ja hallintojohtaja
Vuorovaikutuksen vahvistaminen kuntalaisten, yhteisöjen ja kunnan välillä sekä toimijat keskenään	Yhdistysohjelma Seuraparlamenttitoiminnan aktivointi	Yhdistysohjelma laadittu ja käytössä Toiminta aloitettu	2022 syys-	Hyvinvointijohtaja
Uudenlaisten teknisten viestinnän ratkaisujen hyödyntäminen	Digitaalisten välineiden ja tapojen aktivointi	Uudet tekniset ratkaisut ja niiden käyttö	Jatkuvaa	Toimialat

TAVOITE	TOIMENPIDE	MITTARI / SEURANTA	AIKATAULU	VASTUUTAHO
YHDESSÄ TEKEMINEN				
Maaseudun kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen hyvinvointitoimijana ja yhteisöllisen palvelutuotannon ja yhteiskunnallisen yrittäjyyden edistäminen	Kuntalaiset mukaan tekemään ja rakentamaan kuntaa erilaisin osallistuttamismenetelmin	Osallistamiskysely Kuntalaisten mukanaolo eri hankkeissa ja päätöksenteossa Avustusjärjestelmä hyvinvointitavoitteiden suuntainen, joka mahdollistaa kansalaistoiminnan tukemisen Äänestysprosentti vaaleissa	2023 Jatkuvaa	Kirjastopalvelut Toimialat Hyvinvointitoimiala
Yhteisöllisen kulttuurin synnyttäminen	ME-ruskolaiset henki Miten tulla osaksi ruskolaisuutta (kuntaan muuttavat) Vuorovaikutuksellinen dialogi kuntalaisten kanssa toimialojen sisällä	Toteumatieto kuntaan muuttavien huomioimisesta Toteutetut dialogit	2023- Jatkuvaa	Keskushallinto Toimialat
Erilaiset sähköiset alustat ja kohderyhmäkohtaiset foorumit	Toimialojen sähköiset kyselypohjat Kunnan verkkosivujen päivittäminen osallistuvampaan ja opastavampaan suuntaan	Toteumatieto Toteumatieto	Jatkuvaa Jatkuvaa	Toimialat
VERKOSTOT				
Kuntalaisten osallistamisen mahdollistaminen yhteiseen toimintaan	Asukaskyselyt Esittelytilaisuudet Kuntalaisraadit	Toteumatieto eri osallistumisen muodoista	Jatkuvaa Jatkuvaa Tarvittaessa	Toimialat
VASTUUNOTTO ITSESTÄ JA MUISTA				
Vastuullinen kuntalainen huolehtii itsestään, muista ja ympäristöstään	Kuntalaisten yhteiset tapahtumat Oikea-aikaiset palvelut Yhteisöllisyys	Tapahtumien määrä Kävijämäärät Palvelustrategia Vapaaehtoistyön aktivointi Yhteisöllisyyden merkityksen kokeminen Ruskolla	Vuosittain Vuosittain Finsote -kysely Kuntalaiskyselyn yhteydessä	Toimialat

Elinvoimaohjelma

TAVOITE	TOIMENPIDE	MITTARI / SEURANTA	AIKATAULU	VASTUUTAHO
VÄESTÖMUUTOS				
Hallittu kasvu	Kunnan vetovoiman ylläpito, markkinointi, tontti- ja asuntotarjonta	Keskimääräinen väestönkasvu vähintään 1 % valtuustokauden aikana	Jatkuva	Toimialat
Palveluverkko vastaa lakisääteisten palvelujen tarvetta	Palveluverkon riittävyyden tarkastelu kerran valtuustokauden aikana	Palvelustrategia Tarkastelu tehty		Kunnanjohtaja Toimialat
Sopiva palveluverkon taso ja laatu suhteessa väestönkasvuun	Palveluiden tason ja laadun tarkastelu suhteessa väestönkasvun tavoitteeseen	Tehty toimenpide	Jatkuva	Toimialat
VÄESTÖRAKENNE				

TAVOITE	TOIMENPIDE	MITTARI / SEURANTA	AIKATAULU	VASTUUTAHO
Ruskon säilyttäminen ja kehittäminen pientalovaltaisena kuntana	Omakotitalotonttien kaavoitus ja vuokra-asuntojen tarjonta	Työkäinen väestömäärä +0,5 % per vuosi Vapaina olevat pientontit/myydyt tontit Vuokra-asuntojen määrä	Vuosittain	Keskushallinto Kaavoitus
Sosioekonomisen rakenteen säilyttäminen	Työllisyyden edistämisen toimenpiteet	Taloudellinen huoltosuhde alle 125 (vuonna 2020 ollut 121)	Vuosittain	Keskushallinto Kaavoitus
TOIMIVIEN YRITYSTEN MÄÄRÄ				
Nykyisten yritysten tarpeiden huomiointi	Yritysten parempi huomiointi yrityskokemustutkimuksen tulosten pohjalta	Yritystutkimustulosten paraneminen edellisestä	Vuosittain	Keskushallinto
Uusien yritysten houkuttelemisen kuntaan ja niiden menestyksen tukeminen	Kunta mahdollistaa kaavoituksen ja palveluiden avulla yritysmyönteisen ilmapiirin, millä pyritään houkuttelemaan uusia yrityksiä kuntaan ja tukemaan niiden menestystä	Yritysten määrä Uusien aloittavien yritysten määrä	Vuosittain	Keskushallinto Kaavoitus
AKTIIVINEN OMAEHTOINEN KEHITTÄMINEN				
Raakamaan hankinta hallitusti tulevaisuuden tarpeisiin		Hankitun raakamaan määrä	Jatkuvaa	Keskushallinto
Erilaisten strategioiden, ohjelmien ja suunnitelmien laadinta ja päivitys	Maapoliittisen ohjelman, strategisen maankäytön suunnitelman, keskustan kehittämissuunnitelman, omaisuudenhoitosuunnitelman sekä kiinteistöstrategian laatiminen/päivitys	Maapoliittinen ohjelma laadittu Strateginen maankäytön ohjelma laadittu Keskustan kehittämissuunnitelma laadittu Omaisuudenhoitosuunnitelma laadittu Kiinteistöstrategia laadittu	Valtuusto kauden aikana	Keskushallinto Tekniset palvelut
Kuntien välisen (Ruskoa hyödyttävä) yhteistyön aktivointi	Erilaisten kuntien välinen yhteistyömuotojen aktivointi		Jatkuvaa	Toimialat
POSITIIVINEN KUNTAKOKEMUS				
Maaseutumainen kunta keskuskaupungin kupeessa sekä kestävän asumisen, liikkumisen ja palvelutuotannon ratkaisujen kunta	Maaseutumaisen kunnan painotus kestävän asumisen, liikkumisen ja palvelutuotannon ratkaisujen tarjonnassa	Riittävät ja palvelevat vuorot/ tehdyt toimenpiteet ja kokeilut Liikenneväylien turvallisuuden ja liikennöitävyyden parantamisen toimenpiteet Kestävään asumiseen liittyvät tehdyt toimenpiteet Liikenneturvallisuussuunnitelma Ajantasaiset palvelutuotannon ratkaisut	2022 Jatkuva	Keskushallinto Toimialat Tekninen johtaja Toimialat
Kokeileva ja kehittyvä kunta	Erilaisten kokeilujen ja palvelumallien kehittäminen ja mahdollistaminen	Tehdyt tulokselliset kokeilut ja uudistetut palvelumallit sekä niiden jatkuvuuden turvaaminen	Jatkuva	Toimialat
Arjen turvallisuus	Arjen turvallisuuden edistäminen	Turvallisuuden mittarin seuranta hyvinvointisuunnitelmasta	Vuosittain	Hyvinvointijohtaja
Digitalisaation edistäminen	Digitalisaation edistäminen	Digitalisaatioaste / tehdyt sähköiset palvelu-uudistukset	2023	IT-palvelut Toimialat
KUNNAN VAHVA TALOUDELLINEN ASEMA				
Taloudellinen ennakointi	Aktiivinen ja reaaliaikainen seuranta sekä raportointityökalujen seuranta	Johdon raportointityökalu (tiedolla johtamisen järjestelmä) käyttöön yksiköittäin	2023 - 2025	Keskushallinto Toimialat

TAVOITE	TOIMENPIDE	MITTARI / SEURANTA	AIKATAULU	VASTUUTAHO
Toimivat kunnan rahoitus- ja hankintamallit	Kunnan hankinta- ja rahoitusmallien tarkastelu ja uudistaminen	Hankintakoulutukset Hankintapolitiikka laadittu Hankintaohjeet uudistettu Takaus- ja lainahoitopolitiikka	Jatkuva 2025 2022	Toimialat Talous- ja hallintojohtaja
Toimiva sisäinen tilaaja-tuottajamalli	Kunnan sisäisen tilaaja-tuottajamallin kehittäminen siten, että lautakunnat pystyvät vaikuttamaan omiin kiinteistökuluihin ja resursseihin	Tilaaja-tuottajamalli laadittu Ruskon mallin mukaisesti	2024	Toimialat
Maltillinen lainakanta	Kunnan lainakanta ja vuokravastuut enintään 2 000 €/asukas ja konsernin lainakanta enintään 2 500 €/asukas	Lainakanta 2 000 €/asukas (2021 yht. 1302 €/asukas) Konsernin lainakanta 2 500 €/asukas	Vuosittain	Keskushallinto

YLEISOSA

Yleinen taloudellinen tilanne ja kuntatalouden näkymät

Yleinen taloudellinen tilanne

Bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan Suomessa 1,7 prosenttia v. 2022. Alkuvuonna talouden tuotanto on kehittynyt suotuisasti ja työllisyys on jatkanut nopeaa kasvua. Talouskasvun ennustetaan hidastuvan loppuvuonna enemmän kuin kesällä ennakoitiin. BKT:n kasvu hidastuu 0,5 prosenttiin v. 2023. Myös hyödykkeiden ja energian hintojen nousu on jatkunut kesällä arvioitua nopeampana. Kuluttajahintojen nousu leikkaa kotitalouksien ostovoimaa, kulutusta ja talouden kasvua loppuvuonna ja vuoden 2023 alussa.

Ulkomaankaupan näkymiä varjostaa erityisesti Venäjän kanssa käytävän kaupan merkittävä supistuminen, vaikkakin vienti Venäjälle jatkuu osin edelleen. Euroopan talouskehityksen näkymät ovat synkentyneet kesästä, joten viennin kasvu jää lähivuosina vaisuksi. Ennusteessa oletetaan, että elokuun alussa v. 2022 voimassa olevat Venäjään kohdistuvat pakotteet jäävät voimaan koko ennustejaksolle. Rajoitteiden suorita vaikutuksia suurempia ovat kuitenkin epäsuorat vaikutukset, kuten energiamarkkinoiden laaja häiriö ja hintojen nousu.

Koronapandemian ja Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset talouskasvuun ovat heikentäneet Suomen julkista taloutta. Julkisyhteisöjen alijäämä supistuu tänä vuonna ripeän talous- ja työllisyyskasvun sekä koronatoimien päättymisen johdosta. Ensi vuonna alijäämä kääntyy uudelleen kasvuun ja julkinen talous pysyy syvästi alijäämäisenä tulevina vuosina. Julkisen velan suhde BKT:hen alenee tänä vuonna mutta kääntyy nousevalle uralle ensi vuonna.

Vaikea tilanne Euroopan energiamarkkinoilla jatkuu ja tulevana talvena joudutaan ehkä säännöstelemään energian kulutusta. Maakaasun hinta Euroopassa on erittäin korkea, mutta esimerkiksi raakaöljyn hinta on laskenut loppukevään 2022 huippulukemista. Raaka-aineiden hintojen oletetaan laskevan maltillisesti ennustejaksolla.

Kuluttajahintainflaatio on kiihtynyt jo lähes 8 prosenttiin ja inflaatio nousee keskimäärin 6,5 prosenttiin tänä vuonna kansallisella kuluttajahinnalla mitattuna. Vaikka kuluttajahintojen nousun nopeutuminen on edelleen suurimmalta osalta seurausta energian hinnan noususta, kuluttajahintaindeksissä nousevien hintojen määrä ylittää kymmenkertaisesti laskevien hintojen määrän. Kuluttajahintainflaatio on hyvin laaja-alaista ja kaikkien hyödykeluokkien hinnat nousevat nopeasti.

Työllisyyden kasvu hidastuu alkuvuoden nopean kasvun jälkeen. Tästä huolimatta kasvaa noin kaksi prosenttia tänä vuonna. Työmarkkinoiden kohtaanto näyttää edelleen heikentyneen ja pula osaavasta työvoimasta heikentää edellytyksiä kasvattaa tuotantoa. Tänä vuonna solmittujen palkkasopimusten korotukset ovat yleisimmin olleet noin kaksi prosenttia, eli hieman suurempia kuin viime vuonna. Osaajien suuren kysynnän vuoksi palkkaliukumien arvioidaan kasvavan vuonna 2022.

Korkealle kohonnut hintataso hidastaa edelleen kotitalouksien ostovoiman kasvua vuonna 2023, minkä seurauksena yksityisen kulutuksen kasvunäkymät ovat vaisut. Yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu 0,8 prosenttiin, kun työllisyyden kasvu pysähtyy ja kotitalouksien reaalityulojen kasvu on niukkaa.

Vuonna 2023 viennin kasvu lähestyy maailmanmarkkinoiden kasvua, vaikka yritykset eivät löydäkään täysimääräisesti korvaavia markkinoita Venäjän viennin tilalle. Erityisesti heikko kasvu euroalueella rajoittaa viennin kasvua.

Sodan vaikutukset heijastuvat tuontiin pakotteiden, kaupan häiriöiden sekä pienentyneen viennin kautta. Tuontituotteita pystytään kuitenkin korvaamaan nopeammin kuin uusia vientimarkkinoita pystytään löytämään.

Niukka talouskasvu vähentää työvoiman kysyntää ja työllisten määrä supistuu hieman vuonna 2023. Työllisyyden kääntyminen laskuun lisää työttömyyttä ja työttömyysasteen ennakoidaan kohoavan hieman tästä vuodesta.

Vuonna 2023 maailmantalouden kasvunäkymät ovat heikommat kuin tänä vuonna, mikä hillitsee kotimaisia investointeja. Suomalaisen teollisuuden investointinäkymät olivat koronapandemian jälkeen valoisat, mutta epävarmuus voi viivästyttää tai keskeyttää investointihankkeita tulevaisuudessa.

Talouden kasvun elpyminen lisää työllisten määrää vuonna 2024, varsinkin palvelutoimialoilla. Työllisyysaste nousee 74,1 prosenttiin vuonna 2024, osin koska työikäinen väestö supistuu. Mikäli työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmat ja työvoiman saatavuus alueittain tai ammattitaitain eivät muodostu työmarkkinoiden toimivuuden esteeksi, kuten ennusteessa oletetaan, laskee työttömyysaste 6 ½ prosenttiin vuonna 2024.

Inflaatio on korkeimmillaan vuoden 2022 loppupuolella ja pysyttelee nopeana vuoden 2023 alkupuolella. Inflaatio hidastuu keskimäärin 3,2 prosenttiin vuonna 2023. Erityisesti sähkön hintojen oletetaan markkinahintojen kehityksen perusteella nousevan edelleen ja pysyvän korkealla vuoden 2023 alkupuolelle saakka. Energian hintoihin on odotettavissa jopa maltillista laskua vuoden 2023 loppupuolelta alkaen.

Lähde: Valtiovarainministeriön taloudellinen katsaus/syysy 2022

Kuntatalouden näkymät

Kuntataloudessa on takana kaksi vahvaa vuotta. Kuntien ja kuntayhtymien yhteenlaskettu tulos vuoden 2021 tilikauden tulos oli noin 1,6 mrd. euroa ylijäämäinen ja toiminnan ja investointien rahavirta lähestulkoon tasapainossa. Vuosikate ja tilikauden tulos säilyivät lievästä heikkenemisestä huolimatta lähes vuoden 2020 poikkeuksellisen hyvällä tasolla. Yleiseen talouskehitykseen liittyvä epävarmuus on kuitenkin kasvanut vuoden 2022 aikana.

Sekä kuntien että kuntayhtymien toimintamenot kasvoivat nopeasti vuoden 2020 hitaan kasvun jälkeen, mutta toimintatuottojen kasvu oli suhteellisesti vieläkin voimakkaampaa. Toimintatuottojen kasvua kiihdyttivät kuntayhtymien hyvä myyntitulojen kasvu sekä se, että valtion koronatukien kohdentamisen painopiste muuttui valtionosuuksista valtionavustuksiin. Voimakkaan toimintatuottojen kasvun seurauksena toimintakatteen kasvu jäi maltilliseksi, reiluun 2 prosenttiin. Koronaepidemiaan liittyvät

valtion tuet olivat edellisvuoden tapaan huomattavat, yhteensä noin 2,5 mrd. euroa, mikä edesauttoi merkittävästi kuntien taloustilanteen säilymistä vahvana.

Verotulot kasvoivat ennakoituakin paremmin. Etenkin yhteisöverotulot ja kiinteistöverotulot kasvoivat huomattavasti, mutta sen sijaan kunnallisveron kasvu jäi noin 2 prosenttiin. Kuntasektorin koronaepidemian tukipakettiin sisältyvä kuntien yhteisövero-osuuden määräaikainen 10 prosenttiyksikön korotus jatkui vielä vuonna 2021. Valtionosuudet puolestaan vähenivät lähes 10 prosenttia, koska valtaosa vuoden 2021 koronatuista myönnettiin valtionavustuksina vuoden 2020 valtionosuuksien sijaan.

Lainakannan kasvu supistui 0,66 mrd. euroon (2,8 prosenttia), kun edellisvuonna kasvua oli 1,5 mrd. euroa (6,7 prosenttia). Nettoinvestoinnit laskivat edellisvuodesta noin 0,6 mrd. euroa, mikä osaltaan vähensi kuntatalouden lainanottotarvetta ja vaikutti siihen, että vuosikate ylitti nettoinvestointien määrän lähes 0,5 mrd. eurolla

Heikon talouden perusteella arviointimenettelyyn ei päätyntä yhtään kuntaa vuoden 2021 tilinpäätöksen perusteella.

Sote-uudistuksen voimaantulo tekee vuodesta 2023 historiallisen. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen seurauksena kuntatalous vahvistuu voimakkaasti vuonna 2023, kun kuntatalouden menot likimain puolittuvat mutta verotuloja kertyy osin edelleen uudistusta edeltäneiden korkeampien kunnallisveroprosenttien ja jako-osuuksien mukaisesti.

Tämän hetken arviolaskelman mukaan siirtyvien kustannusten yhteismäärä on noin 21,2 mrd. euroa. Tuloista siirtyy eniten kunnallisveroa, noin 13,11 mrd. euroa, mikä toteutetaan alentamalla kaikkien kuntien kunnallisveroprosentteja tasasuuruiseksi 12,64 prosenttiyksiköllä. Yhteisöveroa siirretään kolmasosa kuntien ryhmäosuudesta eli noin 0,82 mrd. euroa. Kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta siirtyy yhteensä 5,36 mrd. euroa ja veromenetysten korvauksista yhteensä 1,94 mrd. euroa.

Kunnille korvataan Ukrainasta tulevien lasten varhaiskasvatuksen järjestämisestä syntyviä kustannuksia valtionavustuksella toteutuksen mukaisesti. Lisäksi korotetaan perusopetukseen valmistavan opetuksen määrärahaa 120 milj. eurolla, vapaan sivistystyön yhteydessä toteutettavan kotoutumiskoulutuksen määrärahaa 5 milj. eurolla sekä suomi tai ruotsi toisena kielenä ja oman äidinkielen opetukseen tarkoitettun avustuksen määrärahaa 2,5 milj. eurolla.

Ammatillisen koulutuksen rahoitus pohjaa vahvistetaan pysyvästi vuodesta 2023 lukien, mistä kuntatalouteen kohdistuu noin 37 milj. euroa. Lisäksi hoiva-avustajakoulutusta lisätään sekä työvoimakoulutuksena että kohdentamalla lisärahoitusta jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskukselle. Aiempien päätösten mukaisesti lähihoitajien koulutukseen kohdennetaan vuonna 2023 lisärahoitusta hoitajamitoituksen muutokseen vastaamiseksi. Lisäksi oppivelvollisuuden laajentamisen ja maksuttoman toisen asteen koulutuksen asteittaista toimeenpanoa jatketaan. Myös oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvauksen määräytymisperusteiden uudistamisen kokeilua jatketaan

Merkittävin veroperustemuutos vuonna 2023 on sote-uudistukseen liittyvä verouudistus. Lisäksi sähkön hinnan nousun vuoksi tuloveroon toteutettava määräaikainen sähkövähennys alentaa kuntien verotuloja. Vuonna 2023 on edelleen voimassa korotettu matkakuluvähennys, minkä lisäksi kuntien verotuloja vähentävät hieman myös ikääntyneiden työtulovähennyksen korotus, perhevapaalta palaavien työmatkavähennyksen omavastuun huojennus sekä T&K-toiminnan lisävähennys. Lisäksi ansiotuloveroperusteisiin tehdään ansiotasoindeksin muutosta vastaava indeksitarkistus.

Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen 1.8.2023 (uusi päätös, aikaistetaan 1.3.2023 lähtien) alkaen pienentää kuntien maksutuloja arviolta 29 milj. euroa vuonna 2023 ja 70 milj. euroa pysyvästi vuodesta

2024 lukien. Varhaiskasvatusmaksujen alentamisen sekä yksityisen hoidon tuen hoitolisän korotuksen vaikutukset kompensoidaan korottamalla kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta. Tämä kasvattaa kuntien verokertymää noin 90 milj. eurolla vuonna 2023 ja maksuunpanoa noin 100 milj. euroa.

Kuntien valtionavut laskevat valtion vuoden 2023 talousarvioesityksessä voimakkaasti verrattuna vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon. Ne laskevat noin 7,5 mrd. eurosta 5,4 mrd. euroon. Aleneminen johtuu pääasiassa sote-uudistuksesta, jonka myötä 70 prosenttia peruspalvelujen valtionosuudesta ja verotulomenetysten korvauksista siirretään hyvinvointialueiden rahoitukseen.

Kuntatalouden vuosi 2022 näyttää talouden tunnuslukujen perusteella hyvältä. Ennusteen mukaan verotulojen hyvä kasvu pitää vuosikatteen likimain vuoden 2021 tasolla. Kuntien ja kuntayhtymien yhteenlasketun toiminnan ja investointien rahavirran arvioidaan olevan positiivinen.

Sote-uudistus muuttaa kuntatalouden tunnuslukuja voimakkaasti, kun sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kustannukset ja niitä vastaava rahoitus poistuvat. Vuonna 2023 talouslukujen suurten prosenttimuutosten taakse kätkeytyy muun muassa kustannusten ripeä kasvu. Kuntien kustannuskehitystä kuvaavan peruspalvelujen hintaindeksin muutos on 3,8 prosenttia vuonna 2023. Painoarvoltaan merkittävin kustannuskehitykseen vaikuttava tekijä on kunta-alan ansiokehitys, jota kasvattaa kesäkuun alussa saavutettu kunta-alan sopimusratkaisu.

Vuosi 2023 on kuntatalouden kehitysarviossa jopa ennätyksellisen vahva sote-uudistukseen liittyvien ajoitustekijöiden vuoksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen nettokustannukset siirtyvät pois kuntien vastuulta vuoden 2023 alusta alkaen, mutta uudistuksen kuntien verotuloja leikkaava vaikutus ei näy vielä ensi vuonna täysimääräisesti kunnallis- ja yhteisöverotuloissa. Osa aiempien vuosien kunnallis- ja yhteisöverotuloista tilittyy vuodelle 2023 vanhojen kunnallisveroprosenttien ja yhteisöverotulojen jako-osuuksien mukaisesti. Tämän arvioidaan vahvistavan kuntataloutta 1,2 mrd. eurolla vuonna 2023. Verotulot ovat kuitenkin menoihin nähden poikkeuksellisen korkealla tasolla vain väliaikaisesti. Vuonna 2024 kuntatalous heikkenee jälleen.

Vuosikate riittää selvästi kattamaan poistot ja toiminnan ja investointien rahavirran ennustetaan olevan noin 1,2 mrd. euroa positiivinen vuonna 2023.

Kuntatalouden tilanne helpottuu sote-uudistuksen myötä, kun nopeimmin kasvavat menot siirtyvät pois kuntien vastuulta. Vuosikate riittää painelaskelmassa kattamaan poistot kaikkina tarkasteluvuosina. Kuntatalouteen jää kuitenkin sote-uudistuksen jälkeen menojen ja tulojen välinen rakenteellinen epätasapaino, ja kokonaismenot pysyvät vuosina 2024–2026 hieman tuloja suurempina. Lisäksi sote- ja pelastustoimen palveluiden siirtyessä hyvinvointialueille kuntien mahdollisuudet tasapainottaa talouttaan menoja sopeuttamalla kaventuvat. Samanaikaisesti investointitarpeet pysyvät mittavina muun muassa rakennuskannan iän, muuttoliikkeen ja toimintaympäristön muutosten vuoksi. Tuottavuutta ja tehokkuutta lisäävien rakenteellisten uudistusten tarve säilyy siten sote-uudistuksen jälkeenkin.

Kehitysarvion mukaan kuntatalouden toimintamenot kasvavat vuosittain keskimäärin 2,9 prosenttia ja toimintatulot keskimäärin 0,7 prosenttia vuosina 2024–2026. Toimintamenojen kasvu aiheutuu pääasiassa hintojen noususta, jonka arvioidaan olevan peruspalvelujen hintaindeksillä mitattuna keskimäärin 3,6 prosenttia vuodessa. Verotulot laskevat vielä vuonna 2024, mikä on seurausta siitä, että sote-uudistuksen täysimääräinen vaikutus näkyy kuntien verotuloissa viiveellä verovuoden verojen kertyessä useamman kalenterivuoden aikana. Verorahoitus kasvaa keskimäärin 3,0 prosenttia vuodessa vuosina 2025–2026.

Kuntatalouden lainakannan kasvuvauhti hidastuu selkeästi viime vuosikymmenen keskimääräiseen kasvuvauhtiin verrattuna. Kuntatalouden kehitysarviossa lainakanta kasvaa vuoteen 2026 mennessä 21,1 mrd. euroon. Korkotasoa on pysynyt jo pitkään poikkeuksellisen matalalla tasolla, mutta korkoympäristön

normalisoituminen useamman vuoden vallinneesta epätavallisesta tilanteesta, jossa nimelliskorot ovat olleet negatiivisia, on jo alkanut. Tämä kiristää myös velkaantunutta kuntataloutta.

Valtiovarainministeriön laatima uusien kuntatalouden kehitysarvio maalaa talousnäkymistä varsin positiivisen kuvan. se on ns painelaskelma, joka kuvaa kuntatalouden tilaa tähän mennessä tehtyjen päätösten ja toimien vallitessa. Ennusteisiin sisältyy aina epävarmuutta, mutta tällä kertaa tulevien vuosien talousnäkyymiin sisältyy poikkeuksellisen suuria alaspäin suuntautuvia riskejä. Kokonaiskuva kuntatalouden näkymistä pysyi syksyn kehitysarviossa kuitenkin varsin lähellä edellistä kevään ennustetta. Ennuste ei huomioi vielä vuoteen 2025 mitä todennäköisemmin ajoittuvaa TE-palvelu-uudistusta.

Kesä-heinäkuussa 2022 Varsinais-Suomessa tehdyn PK-yritysbarometrikyselyn mukaan Varsinais-Suomen pk-yrittäjien suhdannenäkymät ovat positiivisemmat kuin lähialueilla ja koko maassa keskimäärin. Myös arvio kannattavuudesta ylittää lähialueiden ja koko maan keskimääräisen tason ja PK-yritysten kasvuhakuisuus on Varsinais-Suomessa kasvamassa ja palautumassa koko Suomen tasolle. Barometrin mukaan maksuvaikeuksia PK-yrityksillä on Varsinais-Suomessa ollut 13 prosentilla kun koko maassa maksuvaikeuksia on 15 prosentilla. Liiketoimintaan on selkeästi vaikuttanut Venäjän hyökkäys Ukrainaan. Varsinais-Suomalaisten PK-yrityksiin hyökkäys on kielteisesti vaikuttanut 48 prosentilla, kun koko maan tasolla luku on 49 prosenttia. Eniten kielteistä vaikutusta vastanneiden kesken on koettu tuotantokustannusten nousussa, markkinoiden kysynnän heikkenemisellä ja yleisenä epävarmuutena.

Toimialojen liikevaihto on kasvanut Turun seutukunnassa alkuvuodesta. Suurimpana kasvajana on ollut Teollisuus. Rakentamisen osalta on vuoden alusta tapahtunut pieni notkahdus mutta sekin kulkee kasvavaa käyrää.

Lähde: Kuntatalousohjelma vuodelle 2023, PK-yritysbarometri, syksy 2022 ja Turun seudun tilastokeskuksen tilastot.

TE-palvelu-uudistus

Hallitus linjasi kevään 2021 puoliväliriihessä, että TE-palvelut siirretään paikallistasolle.

Hallitusohjelmakirjausten mukaisesti kuntien järjestämistä vastuuta TE-palveluissa vahvistetaan. Uudistuksen tavoitteena on palvelurakenne, joka edistää parhaalla mahdollisella tavalla työntekijöiden nopeaa työllistymistä ja lisää työ- ja elinkeinopalveluiden tuottavuutta, saatavuutta, vaikuttavuutta ja monipuolisuutta.

Ensimmäisenä toimenpiteenä käynnistettiin työllisyyden kuntakokeilut, jotka käynnistyivät 1.3.2021 ja päättyivät 31.12.2024. Työllisyyden kuntakokeiluihin osallistuu yhteensä 25 kokeilualueetta ja 118 kuntaa.

Hallitus valmistelee parhaillaan TE-palvelut 2024-uudistusta eli TE-palveluiden pysyvää siirtoa kunnille. Kuntapohjaisessa työllisyyden mallissa työnantajien ja työnhakijoiden TE-palvelut ovat kuntien järjestämistä vastuulla. Työllisyyskokeilun vakinaistaminen ja suunniteltu TE-palveluiden siirtyminen kunnille vuoden 2025 alusta tulee vaikuttamaan merkittävästi kuntien lakisääteisiin tehtäviin ja velvoitteisiin. Kunta voi järjestää palvelut itse, mikäli sen työvoimamäärä on vähintään 20 000 henkilöä. Jos työvoimamäärä alittaa 20 000 henkilöä, kunnan on muodostettava toisen tai useamman kunnan kanssa työllisyysalue. Työllisyysalueen työvoimapohjan tulee olla yhteensä yli 20 000 henkilöä sekä maantieteellisesti yhtenäinen, työmarkkinoiden ja työssäkäynnin kannalta toimiva alue. Lisäksi myös kielellisten oikeuksien toteutumisesta ja riittävästä resurssoinnista on huolehdittava.

TE-palvelujen siirtoa koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle lokakuun alussa 2022.

Kunnille siirtyvistä TE-palveluista aiheutuvat kustannukset (arvio 700 miljoonaa euroa) on luvattu korvata

täysimääräisesti osana yleiskatteellista peruspalveluiden valtionosuutta. Työvoimapalveluista muodostuu kunnille uusi valtionosuustehtävä, joihin määrätään täysimääräinen rahoitus. Rahoitus kohdentuu kunnittain työikäisen väestön, työttömyyden ja vieraskielisyyden perusteella.

Uudistuksessa myös kuntien vastuuta työttömyysturvan rahoituksesta laajennetaan. Työttömyysturvan rahoitusvastuun laajentamisesta aiheutuvat kulut (arvio 330-450 miljoonaa euroa) kompensoidaan kunnille erillisellä valtionosuuden lisäyksellä. Kompensaation taso vastaa työ- ja elinkeinoministeriön mukaan kunnille siirtyvän rahoitusvastuun kokonaiskustannusta ja se kohdennetaan kunnille suhteessa työikäiseen väestöön.

TE-palveluiden siirto ja suunniteltu rahoitusvastuu. Lähde: Valtiovarainministeriö.

Muutoksen vaikutuksia ei ole otettu huomioon Ruskon kunnan taloussuunnitelmavuosien 2024-2025 luvuissa, koska lakia TE-palveluiden siirrosta ei ole vielä hyväksytty ja toteutuessaan siirron tulisi olla kustannusneutraali. Valtiovarainministeriökään ei ole huomionnut TE-palveluiden siirtoa kunnille omassa kuntatalousohjelman mukaisessa kehitysarviossaan. TE-palvelujen siirtoa koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle lokakuussa 2022 ja palvelujen järjestämisvastuu siirtyisi kunnille vuoden 2025 alusta.

Tilivelvolliset ja organisaatorakenne

Tilivelvolliset viranhaltijat

Kuntalain 410/2015 125 § mukaan tilintarkastajan on annettava valtuustolle kultakin tilikaudelta kertomus, jossa tarkastuksen tulosten lisäksi annetaan mm. esitys vastuuvapauden myöntämisestä toimielimen jäsenelle ja toimielimen tehtäväalueen johtavalle viranhaltijalle (tilivelvollinen). Säännöksen mukaan tilivelvollisia ovat **kunnan toimielimen jäsen** sekä asianomaisten toimielimen **tehtäväalueen johtava viranhaltija**.

Ruskon kunnan tilivelvolliset vuoden 2023 alusta alkaen ovat seuraavat tahot:

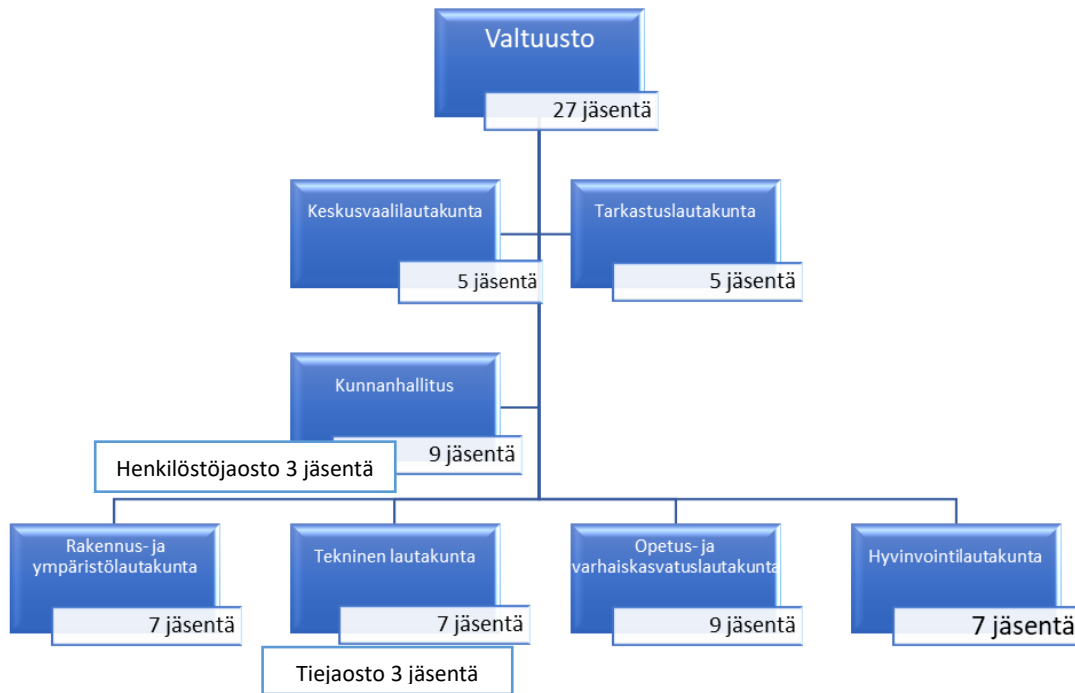
- kunnanhallituksen jäsenet ja sen jaoston jäsenet
- lautakuntien ja niiden jaostojen jäsenet
- viranhaltijat tehtäväalueittain:

<u>Tehtäväalue</u>	<u>Tilivelvollinen viranhaltija</u>
○ Vaalit	talous- ja hallintojohtaja
○ Tarkastustoimi	talous- ja hallintojohtaja
○ Yleishallinto	talous- ja hallintojohtaja
○ Joukkoliikenne	talous- ja hallintojohtaja
○ Elinkeinotoimi	kunnanjohtaja
○ Kaavoitus ja maankäyttö	kunnanjohtaja
○ Perusopetus	johtava rehtori
○ Varhaiskasvatuspalvelut*	varhaiskasvatusjohtaja
○ Lastenhoidon tuki	varhaiskasvatusjohtaja
○ Hyvinvointipalvelut	hyvinvointijohtaja
○ Tekniset palvelut	tekninen johtaja
○ Toimitila- ja vuokrauspalvelut	tekninen johtaja
○ Vesihuoltolaitos	tekninen johtaja
○ Rakennusvalvonta ja ympäristöasiat	tekninen johtaja

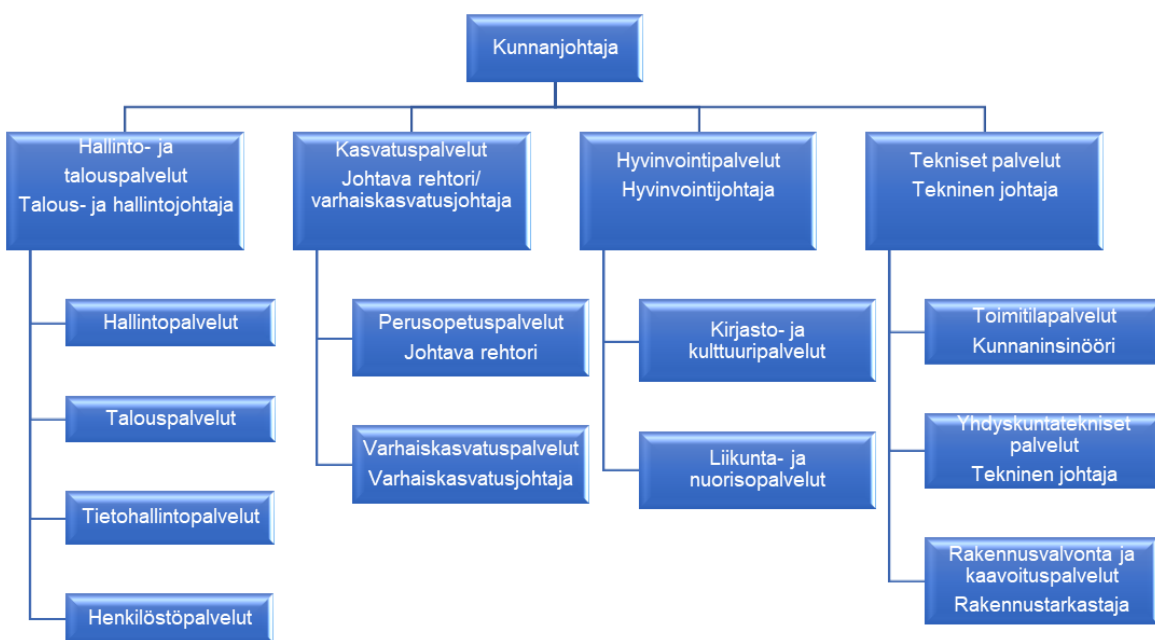
*Lastenhoidon tuki yhdistetty varhaiskasvatustalouksien kanssa.

Vaikka tilivelvollisten luettelossa ei ole kaikista esimiehistä mainintaa, se ei poissulje vastuuta oman organisaation toiminnasta ja taloudesta.

Luottamushenkilöorganisaatio

Henkilöstöorganisaatio

Ruskon taloudellinen kehitys

Ruskon vuoden 2023 talousarvio kokonaisuutena

Tunnusluvut	TP2020	TP2021	TA2022	TPE2022	TA2023	muutos
						TA2022/TA2023, %
Asukasluku	6 327	6 379	6 400	6 422	6 450	0,78
Henkilötyövuodet	224,74	239,71	228,74		240,07	4,95
Henkilöstökulut, M€	10,3	11,0	11,2	11,3	11,4	1,79
Toimintatuotot, M€	4,8	5,4	4,6	4,6	4,4	-4,35
Toimintamenot, M€	35,0	36,4	39,0	39,4	20,3	-47,95
Toimintakate, M€	-30,2	-31,0	-34,3	-34,8	-16,0	53,35
Verotulot, M€	26,4	27,3	27,9	28,1	13,5	-51,61
Valtionosuudet, M€	7,8	6,4	7,5	7,7	5,3	-29,33
Vuosikate, M€	4,0	2,7	1,0	1,0	2,8	180,00
Tulos, M€	2,3	1,0	-0,7	-0,6	0,96	237,14
Investoinnit, netto, M€	1,7	2,9	3,2	3,4	3,4	6,25
Lainamäärä 31.12., M€	8,2	7,7	7,3	7,8	8,7	19,18
Lainaa €/asukas	1 289	1 213	1 135	1 135	1 344	18,41
Verotulo-%	19,75	19,75	19,75	19,75	7,11	-64,00

Tuloslaskelma (ulkoiset erät)

TULOSLASKELMA, 1000 €	TP2020	TP2021	TA2022	MTA2022	TAE2022	KEHYS	TA 2023	TAE 2022/ TA2023, %	KEHYS/ TA2023, %	TS 2024	TS 2025
Toimintatuotot	4 837	5 421	4 624	4 564	4 564	4 287	4 364	-4,4	1,80	4 407	4 452
Myyntituotot	2 091	2 206	2 342	2 302	2 302	1 992	1 899	-17,5	-4,67	1 918	1 937
Maksutuotot	572	585	513	513	513	513	547	6,6	6,63	552	558
Tuet ja avustukset	254	630	271	501	501	284	622	24,2	119,01	628	635
Muut toimintatuotot	1 920	2 000	1 498	1 248	1 248	1 498	1 296	3,8	-13,48	1 309	1 322
Toimintamenot	-35 039	-36 449	-38 970	-39 404	-39 404	-19 948	-20 322	-48,4	1,87	-20 729	-21 144
Henkilöstökulut	-10 266	-10 960	-11 161	-11 307	-11 307	-11 362	-11 444	1,2	0,72	-11 673	-11 906
Palkat ja palkkiot	-8 272	-8 811	-8 967	-9 101	-9 101	-9 160	-9 228	1,4	0,74	-9 413	-9 601
Henkilösivukulut	-1 994	-2 149	-2 194	-2 206	-2 206	-2 202	-2 216	0,5	0,64	-2 260	-2 305
Palvelujen ostot	-21 239	-22 575	-25 156	-25 428	-25 428	-5 960	-6 109	-76,0	2,50	-6 231	-6 356
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 653	-1 627	-1 679	-1 670	-1 670	-1 626	-1 577	-5,6	-3,01	-1 609	-1 641
Avustukset	-1 534	-811	-510	-529	-529	-529	-683	29,1	29,11	-697	-711
Muut toimintakulut	-347	-476	-464	-470	-470	-471	-509	8,3	8,07	-519	-530
Toimintakate	-30 202	-31 028	-34 346	-34 840	-34 840	-15 661	-15 958	-54,2	1,90	-16 322	-16 692
Verotulot	26 374	27 290	27 909	28 132	28 132	13 084	13 538	-51,9	3,47	12 957	13 181
Valtionosuudet	7 779	6 419	7 452	7 764	7 764	4 999	5 296	-31,8	5,94	5 296	5 296
Rahoitustuotot ja -kulut	37	16	-17	-17	-17	-37	-37	-117,6	0,00	-37	-37
Vuosikate	3 988	2 697	998	1 039	1 039	2 385	2 839	173,2	19,04	1 894	1 748
Poistot	-1 714	-1 675	-1 670	-1 670	-1 670	-1 890	-1 901	13,8	0,58	-1 900	-1 900
Tilikauden tulos	2 274	1 022	-672	-631	-631	495	938	248,7	89,49	-6	-152
Poistoeron lis./väh.+	19	19	19	19	19	19	19	0,0	0,00	19	19
TILIK. YLI-/ALIJÄÄMÄ	2 293	1 041	-653	-612	-612	514	957	256,4	86,19	13	-133
Tavoitteet ja tunnusluvut											
Toimintatuotot % toimintakul	13,8	14,9	11,9	11,6	11,6	21,5	21,5			21,3	21,1
Vuosikate % poistoista	232,7	161,0	59,8	62,2	62,2	126,2	149,3			99,7	92,0
Vuosikate euroa/asukas	628	423	156	162	162	366	440			288	263
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	2 613	2 602	2 492	2 490	2 490	2 626	2 627			2 581	2 538
Asukasluku vuoden lopussa	6 354	6 379	6 400	6 422	6 422	6 518	6 450			6 575	6 635

Tuloslaskelman perustelut

Toimintakate

Toimintakate on tuottojen ja kuluja erotus, joka osoittaa verorahoituksen osuuden toiminnan kuluista. Toimintakate ilmoittaa, paljonko käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla.

Vuoden 2023 talousarvion toimintakate on -15 958 099 euroa. Toimintakate pienenee vuoden 2021 tilinpäätökseen nähden 48,6 prosenttia eli 15 068 819 euroa.

Vuosikate

Kunnan tuloslaskelmassa esitettävä vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä. Talouden tasapainon vähimmäisvaatimus on se, että vuosikatteen tulee olla vähintään poistojen suuruinen, jotta kunnan tulorahoitus olisi riittävä.

Ruskon kunnan vuosikate 2023 on 2 839 335 euroa. Vuosikate on 938 535 euroa suurempi kuin poistot. Tulorahoitus on näin ollen riittävä vuonna 2023.

Vuosikate/poistot, %

Tunnusluku "vuosikate/poistot %" kertoo tulorahoituksen riittävyyden käyttöomaisuuden kulumista vastaavien investointien rahoittamiseen. Vuosikatteen olisi ehdottomasti pysyttävä positiivisena ja katettava poistot, tällöin tulorahoitus mahdollistaisi poistotason suuruutta vastaavat vuotuiset korjausinvestoinnit ilman lisälainoitusta.

Ruskon kunnan vuosikate/poistot-% vuonna 2023 on 149,3.

Suunnitelman mukaiset poistot

Poistoina esitetään kaikki suunnitelman mukaiset poistot pysyviin vastaaviin kuuluvien aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenoista.

Poistojen määrä on vuonna 2023 talousarviossa 1 900 800 euroa. Poistojen määrä kasvaa vuodesta 2021 225 486 euroa.

Tilikauden tulos

Tilikauden tulos on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus, joka lisää tai vähentää kunnan vapaaehtoisia varauksia tai omaa pääomaa.

Vuoden 2023 talousarvion tulos on 957 456 euroa.

Toiminnan rahoitus

Rahoituslaskelma

RAHOITUSLASKELMA, 1000 €	TP2020	TP2021	TA2022	MTA2022	TAE2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Toiminnan ja investointien rahavirta								
Toiminnan rahavirta	3 100	1 702	498	789	789	2 539	1 594	1 448
Vuosikate	3 989	2 698	998	1 039	1 039	2 839	1 894	1 748
Satunnaiset erät	0	0	0	0	0	0	0	0
Tulorahoituksen korjauserät	-889	-996	-500	-250	-250	-300	-300	-300
Investointien rahavirta	-515	-1 916	-2 833	-3 544	-3 544	-3 117	-1 790	-1 620
Investointimenot	-1 883	-3 113	-3 538	-3 949	-3 949	-3 497	-2 170	-2 000
Rahoitusosuudet invest.menoihin	168	46	25	25	25	0	0	0
Pysyvien vast. hyöd.luovutustulot	1 200	1 151	680	380	380	380	380	380
Toiminnan ja investointien rahavirta	2 585	-214	-2 335	-2 755	-2 755	-578	-196	-172
Rahoituksen rahavirta	-183	-334	-299	-299	151	1 027	-698	-698
Antolainauksen muutokset	10	10	0	0	0	0	0	0
Antolainasaamisten vähennys	10	10	0	0	0	0	0	0
Lainakannan muutokset	-549	-449	-449	-449	51	877	-848	-848
Pitkäaikaisten lainojen lisäys						4 500	0	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-549	-449	-449	-449	-449	-623	-848	-848
Lyhytaikaisten lainojen muutos					500	-3 000		
Muut maksuvalmiuden muutokset	356	105	150	150	100	150	150	150
Rahavarojen muutos	2 402	-548	-2 634	-3 054	-2 604	449	-894	-870
Rahoitusomaisuus 31.12.	7 612	7 064	4 430	4 010	4 460	4 909	4 015	3 145
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodet	5 954	2 775	-3 216	-3 760	-3 403	-4 730	-1 237	-3 994
Investointien tulorahoitus, %	232,5	88,0		26,5	26,5	81,1	87,3	87,4
Lainanhoitokate	7,2	5,7		2,2	2,3	4,2	2,2	2,1
Lainakanta (1 000 €)	8 187	7 738		7 289	7 789	8 666	7 817	6 968
Kassan riittävyys, pv	74	64		32	36	72	60	46
Lainat €/ asukas	1 289	1 213		1 135	1 213	1 344	1 189	1 050
Asukasmäärä	6 354	6 379	6 400	6 422	6 422	6 450	6 575	6 635

Varsinaisen toiminnan ja investointien nettokassavirta

Tulorahoitus muodostuu tuloslaskelmaosasta tuotavasta vuosikatteesta, satunnaisista menoista ja tuloista sekä rahoituksen korjauseristä. Käyttöomaisuusinvestoinnit ovat investointiosan käyttöomaisuuden hankintamenot ja tuloina rahoitusosuudet investointeihin sekä käyttöomaisuuden myyntitulot.

Rahoitustoiminnan nettokassavirta

Antolainojen muutokset sisältävät kunnan myöntämät lainat ja sijoitukset ja lainasaamiset. Antolainojen muutoksina esitetään erikseen lainojen lisäykset ja vähennykset. Lainakannan muutokset sisältävät arvion siitä kuinka paljon kunta ottaa pitkäaikaista lainaa talousarviovuoden aikana eli lainojen lisäyksen. Pitkäaikaisten lainojen vähennykset osoittavat arvion pitkäaikaisten lainojen lyhennysten määrästä talousarviovuoden aikana

Investointien tulorahoitus

Investointien tulorahoitus, % -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella eli ns. käyttötalouden ylijäämällä, tunnusluvussa eivät ole mukana käyttöomaisuuden myynnistä kertyneet myyntivoitot, joiden kokonaismäärä saattaa vuosittain huomattavastikin vaihdella.

Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä. Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman investointimenoja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Ruskon investointien tulo-rahoitus vuonna 2023 on 81,1 prosenttia.

Lainakannan muutokset ja maksuvalmius

Lyhytaikaisten lainojen enimmäismäärä on 7 milj. euroa. Lyhytaikaista lainaa (Kuntatodistuksia) on 30.9.2022 nostettuna yhteensä 6,5 milj. euroa. Vuonna 2023 ollaan siirtämässä korkojen nousun vuoksi lyhytaikaisia lainoja pitkäaikaisiksi noin 3,0 milj. eurolla. Sen lisäksi pitkäaikaista lainaa otetaan 1,5 milj. euroa. Pitkäaikaisia lainoja lyhennetään 623 000 eurolla vuonna 2023.

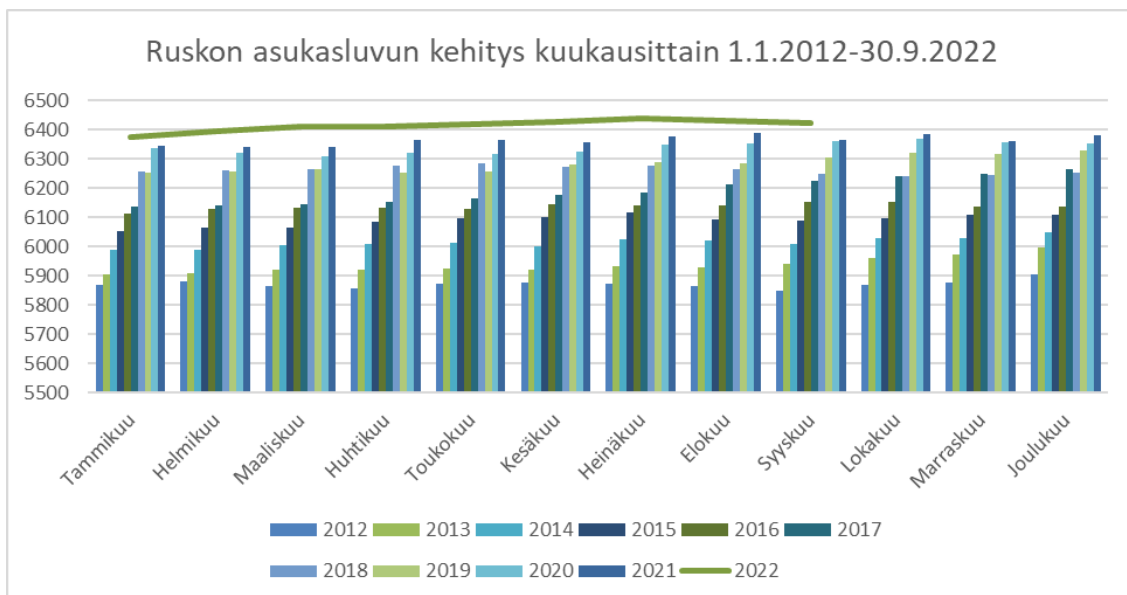
Vuoden 2023 lopun lainakanta tulee olemaan 8 666 000 euroa, joka on 877 000 euroa talousarvioennustetta 2022 suurempi.

Maksuvalmius on viimeisinä vuosina ollut hyvä. Tilannetta on helpottanut negatiiviset korot, joiden vuoksi lyhytaikaista lainaa ei ole lyhennetty. Tilanne on kuitenkin muuttumassa, viimeksi uusitun kuntatodistuksen korko on ollut 1,5 prosenttia.

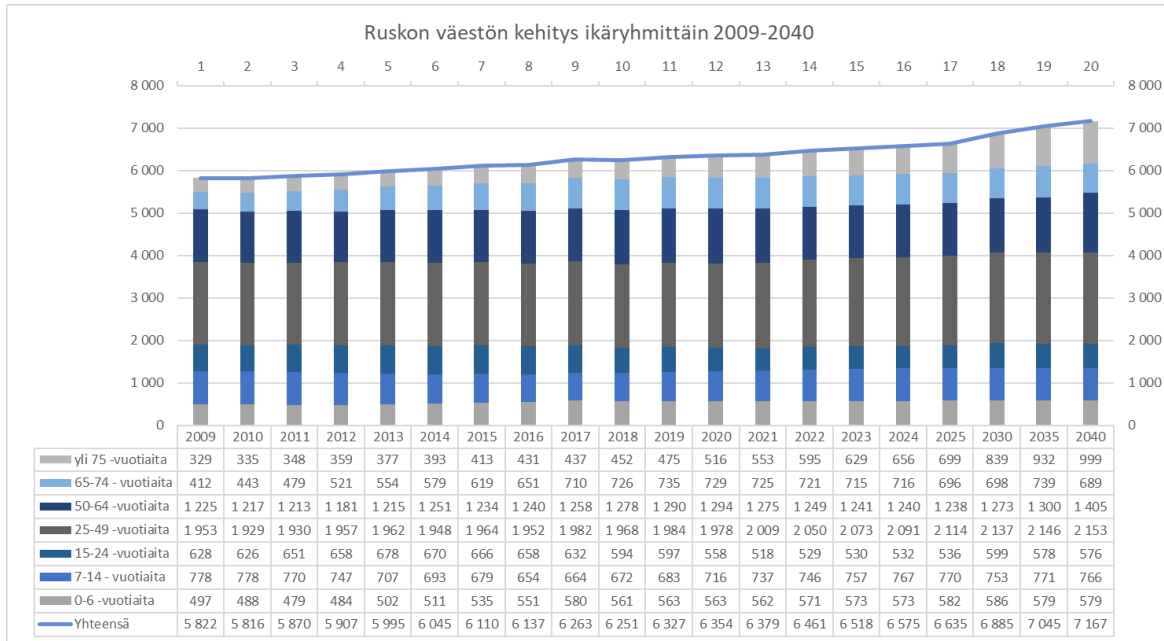
Ruskon kunnalla on tehtynä 3,5 milj. euron rahasisjoitus. Tämä auttaa tulevana vuosina investointien rahoituksessa.

Asukasmäärän kehittyminen

Ruskon asukasmäärä on kasvanut vuoden 2022 alusta 46 henkilöllä. Syyskuun lopulla 2022 asukasmäärä on tilastokeskuksen antaman ennusteen mukaan 6 422 ja vuoden lopussa 6 461. Talousarviolaskennassa vuodelle 2023 käytetty asukasmäärää 6 450. Tilastokeskuksen mukaan asukasluku vuoden 2023 lopussa on 6518. Tilastokeskuksen ennusteen mukaan Ruskon asukasluku on vuoteen 2040 mennessä 7 167. Ruskon asukasmäärän keskimääräinen vuosikasvu on 0,86 prosenttia.

Lähde: Tilastokeskus

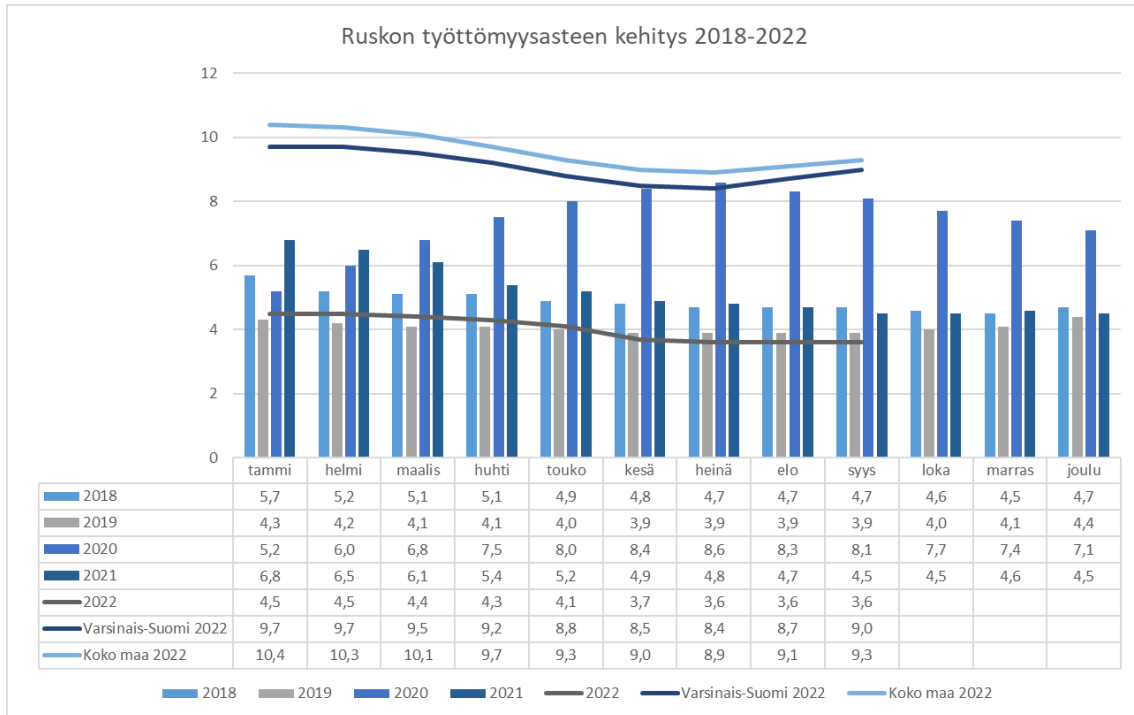
Lähde: Tilastokeskus

Työllisyyden kehittyminen

Varsinais-Suomen työllisyysasteen trendiluku oli vuoden 2022 kolmannella neljänneksellä 73,9 prosenttia. Työllisyysasteen trendi laski 0,5 prosenttiyksiköllä edellisvuoteen verrattuna.

Varsinais-Suomen työ- ja elinkeinotoimistossa oli syyskuun 2022 lopussa 19 800 työtöntä työnhakijaa. syyskuun aikana työttömien määrä laski 700 hengellä elokuuhun verrattuna. Vuotta aikaisemmasta työttömien määrä on vähentynyt 1 600 henkilöllä (8 prosenttia). Samaan aikaan avointen työpaikkojen määrä on vähentynyt. Kolmen viimeisen kuukauden aikana uusia työpaikkoja on avautunut 13 prosenttia vähemmän. Työvoiman kysyntä oli selkeästi vaimeampaa syyskuussa kuin vuotta aiemmin. Rakentamisessa kysyntä oli edelleen vireää sekä kasvussa olevien kaupan, sote- sekä majoitus- ja ravitsemisalojen tehtävissä.

Ruskon työttömyysprosentti on kuluvan vuoden aikana laskenut tammikuun 4,5 prosentista syyskuun 3,6 prosenttiin. Varsinais-Suomen työttömyysprosentti on vastaavana ajankohtana laskenut 9,7 prosentista 9,0 prosenttiin. Koko Suomen työttömyysprosentti on syyskuussa ollut 9,3 prosenttia.

TALOUSARVIOESITYS

Talousarviorakenne ja sitovuustasot

Kuntien talousarviosta ja -suunnitelmasta säädetään kuntalain 110 §:ssä. Kuntalain mukaan ”valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien.”

Talousarviosta ja – suunnitelmasta, niiden rakenteesta, sisällöstä ja laadinnasta on säädökset kuntalaissa. Tämän lisäksi talousarviosta ja –suunnitelmasta antaa ohjeita ja suosituksia Suomen Kuntaliitto. Kirjanpitoon ja tilinpäätökseen sovelletaan kirjanpitolain säädöksiä. Sitovia ohjeita ja lausuntoja kuntien kirjanpitoon antaa työ- ja elinkeinoministeriön alainen kirjanpitolautakunnan kuntajaosto. Talousarvion sisältö on laadittu huomioiden soveltuvin osin edellä mainitut säännökset ja ohjeet. Talousarvion esitystavassa on noudatettu uusinta JHS 199 Kuntien ja kuntayhtymien talousarvio ja -suunnitelma -käsikirjaa.

Talousarviossa on seuraavat osat: yleisperustelut, käyttötalousosa, tuloslaskelmaosa, investointiosa, rahoitusosa ja konsernitavoitteet.

Talousarvion sitovuus

Talousarvion sitovuustasoksi kunnanhallitus esittää noudatettavaksi

- talousarvion sitovuus tehtäväalueet vesihuoltolaitos toimintakate, henkilöstömenot (liite lopussa) tilikauden tulos
- investoinnit projektikohtainen määräraha
- rahoitus verotulot, valtionosuudet, rahoitus -netto, antolainojen ja pitkäaikaisten lainojen lisäykset ja vähennykset
- käyttötalouden tavoitteet tavoitteita tulee seurata lautakunnissa ja niitä voidaan muuttaa vain valtuuston päätöksellä

Talouden ja toiminnan raportointi

Talousarvion kuukausikohtaista toteutumista seurataan toimielimissä. Kunnanvaltuustolle laaditaan talouden toteutuman raportti maaliskuun lopun, kesäkuun lopun sekä syyskuun lopun tilanteesta.

Rahatoimen hoitaminen

Hallintosäännön mukaan valtuusto päättää talousarvion hyväksymisen yhteydessä antolainojen ja vieraan pääoman muutoksista. Muista rahoitukseen liittyvistä asioista päättää kunnanhallitus.

Talousarviossa esitetään seuraavia valtuustopäätöksiä:

Kuntatodistukset:

Kunnanhallituksella on oikeus ottaa tilapäisluottoa (Kuntatodistusohjelman jatkaminen) maksuvalmiuden turvaamiseksi 7 miljoonaan euroon ja pitkäaikaislainaa yhteensä 4,5 milj. euroon asti, siten että lyhytaikaisista lainoista 3,5 milj.euroa siirretään pitkäaikaiseksi lainaksi ja 1,5 milj. eurolla otetaan lisää lainaa investointimenojen kattamiseksi.

Lisäksi talousarviossa esitetään, että otettavat lainat voivat olla vaihtuvakorkoisia tai kiinteäkorkoisia.

Koronvaihtosopimukset:

Kunnanhallituksella on oikeus:

1. tehdä koronvaihtosopimuksia sekä sopimuksia muuttuvakorkoisen lainan enimmäis- ja vähimmäiskorosta enintään talousarviossa olevan lainakannan verran,
2. käyttää korko- ja valuuttatermiinejä sekä korko- ja valuuttaoptioita suojautumistarkoituksessa.

Sisäiset erät

Taloussuunnitelman ja tilinpäätöksen laatimisessa noudatetaan pääosin samoja periaatteita. Talousarvioon ja tilinpäätöksen talousarvion toteutumisvertailuun sisällytetään sisäiset erät, jotka on kuitenkin eliminoitava tuloslaskelmasta ja taseesta kunnan tilinpäätöksessä. Sisäisten erien laskutus tai vyöryttäminen on palveluyksiköiden ja tukipalveluyksiköiden järjestelmä, jossa sisäisistä palveluista laskutetaan etukäteen määriteltujen kiinteiden hintojen perusteella tai automatisoitavissa olevien kustannustenjakoperiaatteiden mukaan.

Vuonna 2021 on sisäisten erien laskentaan taloustilastokäsittelyn vuoksi tehty muutoksia. Sisäisten erien laskentatapaa on tarkoitus vielä muokata toimivammaksi vuoden 2023 aikana. Toimialoille esiteltiin nykyistä mallia keväällä 2022. Sen lisäksi esimiestapaamisessa esiteltiin nykyistä sisäisten erien käsittelytapaa.

Valtuuston hyväksymään elinvoimaohjelmaan on kirjattu, että vuonna 2024 lähdetäisiin kehittämään kunnan sisäistä tilaaja-tuottajamallia siten, että lautakunnat pystyvät vaikuttamaan omiin kiinteistökuluihin ja resursseihin.

Sisäiset eli kunnan usean yksikön yhteiset erät voidaan käsitellä:

- menonsiirtokirjauksina
- vyörytyksenä
- sisäisinä laskutuksina

Keskushallinnon keskitettyjä palveluita vyörytetään palvelualueille. Vyörytettävät palvelut ovat:

- Keskitetyt toimistopalvelut (keskustoimisto, postipalvelumaksut, muut tukipalvelut)
- Talouspalvelut
- Henkilöstöpalvelut
- Keskitetyt IT-palvelut

Eri tehtäväalueiden sisäinen hallinto

Perusopetuksessa, varhaiskasvatuksessa, hyvinvointipalveluissa sekä teknisissä palveluissa hallinnon kustannukset kirjataan omille kustannuspaikoille, joista ne takautuvasti vyörytetään kunkin tehtäväalueen kustannuspaikoille.

Sisäisenä laskutuksena kohdennetaan **ateriapalvelut ja kiinteistökustannukset**. Kiinteistökustannukset jakautuvat perusvuokriin sekä käyttäjien tilaamiin korjaus/muutostöihin ja vuosiremontteihin. Rakennusten poistot sisältyvät perusvuokriin. Talousarvioon arvioidaan perusvuokrat ja hyväksytyt vuosiremontit. Sen lisäksi tilapalveluun on varattu määrärahaa vuoden aikana tehtäviin korjaus/muutostöihin.

Sisäiset menot ja sisäiset tulot ovat aina käyttötalouspuolella yhtä suuret, tulosvaikutusta niillä ei ole.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Kuntalain 14 §:n mukaisesti kunnanvaltuusto päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista, joiden tarkoituksena on ohjata kunnanhallitusta sen huolehtiessa kuntalain 39 §:n velvoittamana kunnan sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjetta noudatetaan Ruskon kunnan lisäksi myös kunnan tytäryhteisöissä ja näiden tytäryhteisöissä sekä kunnan määräysvaltaan kuuluvissa säätiöissä, jollei niitä koskevasta lainsäädännöstä, yhtiöjärjestyksestä tai säätiön säännöistä muuta johdu. Tytäryhteisön hallitus vastaa kuitenkin aina yhteisön sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä ja sen tuloksellisuuden valvonnasta.

Sisäisen valvonnan järjestämisvastuu on kunnanhallituksella. Kunnanhallitus vastaa, että kunnan johtamis- ja hallintojärjestelmä on kokonaisuutena asianmukainen ja toimielintyöskentely hyvän hallintotavan mukaista ja tehokasta.

Kunnalla ei ole valtuuston hyväksymää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjetta.

Riskienhallintapolitiikka on hyväksytty 29.5.2018 kunnanhallituksessa. Ruskon kunnan sisäisestä

valvonnasta ja riskienhallinnasta on voimassa ainoastaan kunnan hallintosäännön ja muissa ohjeissa sekä määräyksissä mainitut seikat asiaan liittyen.

Vuoden 2022 lopulla ollaan laatimassa uusi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje. Samalla uudistetaan riskienkatselmuksprosessia.

Ruskon kunnan olennaisia riskejä

Rahoitukseen ja talouteen sekä toimintaan kohdistuva riskit

Epävarmuus/ maailman tilanne

Maailmantilanne on muuttunut ja on muuttumassa. Ensinnäkin Covid-19 vaikutti toimintaan muutaman vuoden ajan. Kun korona alkoi hellittää, alkoi Venäjän hyökkäys Ukrainaan. Sen ohella kunnissa on meneillään isot muutokset, kun vuoden 2023 alusta sosiaali- ja terveystaloudelliset sekä pelastuspalvelut siirtyvät hyvinvointialueille ja TE-palvelut siirtyvät kuntiin vuoden 2025 alusta. Kaikilla edellä mainituilla tekijöillä on ollut ja tulee olemaan iso vaikutus kuntien talouteen ja toimintaan.

Ruskon kiinteistöt

Kiinteistöjen kunto aiheuttaa ongelmia useissa Ruskon omistamissa ja käytössä olevissa tiloissa. Tulevat kiinteistöjen investointitarpeet vaikuttavat suuresti talouden kantokykyyn mutta myös toimintaan.

Henkilöstöön liittyvät riskit

Ruskon kunnan olennaisimpia henkilöstöriskejä ovat eläköityminen ja rekrytointiongelmat sekä vaihtuvuus.

Tuloperusteet

Verotulot

Yleistä verotuloista

Manner-Suomen kuntien tuloveroprosentit muuttuvat vuonna 2023 sosiaali- ja terveystaloudellisten sekä pelastustoimen siirtyessä hyvinvointialueelle. Kunnallisveroprosentti määrätään vuonna 2023 annettujen lakien ja määräysten mukaisesti. Tuloveroprosentin leikkaus verovuodelle 2023 (% -yksikköä) vuoden 2022 tasosta on tehty samansuuruisesti kaikille Manner-Suomen kunnille. Kunnallisveroprosentin määrittämisessä on huomioitu toukokuun 2022 siirtolaskelmassa sovellettavaa leikkausta -12,64 % -yksikköä. Kunnallisveron tuottoa leikataan yhteensä noin 13,9 mrd. euroa.

Veroperustemuutokset alentavat kunnallisveron tuottoa vajaalla 50 miljoonalla eurolla vuonna 2023. Tästä vajaa 40 miljoonaa euroa koostuu hallitusohjelman mukaisista ansiotasoindeksin tarkistuksista, jotka on huomioitu aiemmissa veroennusteissa. Lisäksi tehtiin muutamia vaikutuksiltaan pienemmät muutokset veroperusteisiin. Muun muassa matkakuluvähennyksen määräaikaista korotusta kuluvalle vuodelle ehdotetaan jatkettavaksi myös vuonna 2023. Kaikki arvioidut verotulomenetykset huomioidaan verotulojen menetyksien korvauksina. Esitetystä määräaikaisestä sähkövähennyksestä ei ole vielä tarkempia tietoja tässä vaiheessa ja näin ollen tätä ei ole huomioitu veroennustekehikossa.

Kunnallisveron veropohjassa vuosina 2022 ja 2023 ei ole tapahtunut suuria muutoksia verrattuna aikaisempien 2022 vuoden ennusteeseen. Eläketulojen vuoden 2023 huomattava 7,5 prosentin kasvu johtuu korkean inflaation vaikutuksista työeläkkeiden tasoon. Vuodesta 2024 eteenpäin arvioitu palkkasumma kuitenkin kasvaa syksyn kuntatalousohjelman arvioiden mukaisesti ja nostaa näin ollen arvioidun maksettavan kunnallisveron tasoa kyseisille verovuosille. Kunnallisveron tilityksissä tämä positiivinen kehitys näkyy erityisesti vuosina 2025 ja 2026.

Yhteisövero kehittyy positiivisesti. Verovuoden 2022 maksuunpanoarvio on parantunut vuoden 2022 aikana ja kasvua näkyy vielä vuonna 2023. Maksettava yhteisövero 2023–2026 kasvaa elokuun arviosta edelleen. Suurimpina syinä tähän ovat kuntaryhmän korotetut jako-osuudet. Suurimpana veroperustemuutoksena on varhaiskasvatusmaksun alentamisen kompensatio, joka nostaa kuntaryhmän yhteisöveron jako-osuutta 1,25 % -yksikköä vuodesta 2023 alkaen. Yhteisöveron tilitykset kasvavat keskimäärin 150 miljoonaa euroa per vuosi, josta jako-osuusmuutokset käsittävät reilu 100 miljoonaa euroa. Loppu selittyy parantuneesta yhteisöveroennusteesta.

Myös yhteisöverotuottoja leikataan sote-uudistuksen voimaantullessa vuonna 2023 siirtyviä kustannuksia vastaavaksi. Tämä pienentää kuntien yhteisöveron kertymää noin 763 milj. euroa ja maksuunpanoa noin 909 milj. euroa. Vastaavasti hallitus on kompensoimassa kunnille yhteisöveron jako-osuuksien kautta varhaiskasvatusmaksujen alentamista sekä yksityisen hoidon tuen hoitolisän korotuksen vaikutuksia 90 milj. eurolla. Lisäksi on muita esityksiä, jotka tulevat vähentämään yhteisöverotuottoja. Nekin kompensoidaan kunnille jako-osuuksina nettomääräisinä.

Kiinteistöverotuksen arvostamisuudistusta koskevaa esitystä ei olla antamassa eduskunnalle tällä hallituskaudella. Verotuksen joustavaan valmistumiseen siirtyminen saattaa kasvattaa vuoden 2023 kertymää edelleen jonkin verran. Verotuksen maksujärjestelyjen huojentaminen vuosina 2020 ja 2021 siirtää kiinteistöverotulojen kertymää arviolta 4 milj. euroa vuodelle 2023. Verotuksen maksujärjestelyjen huojentaminen vuosina 2020 ja 2021 siirtää kiinteistöverotulojen kertymää arviolta 4 milj. euroa vuodelle 2023.

Verotulot Ruskolla

Kunnan talousarvio on laadittu seuraavilla veroprosenteilla:

	TP2020	TP2021	MTA2022	TA2023	TS2024	TS2025
Tuloveroprosentti, %	19,75	19,75	19,75	7,11	7,11	7,11
Yleinen kiinteistöveroprosentti, %	0,95	0,95	0,95	0,95	0,95	0,95
Vak. asuntojen k-veroprosentti, %	0,42	0,42	0,42	0,42	0,42	0,42
Muiden asuinrakennusten k-veroprosentti, %	1,02	1,02	1,02	1,02	1,02	1,02
Yleishyödyllisten yhteisöjen k-veroprosentti,	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Verotulot talousarvioesityksessä on laadittu Kuntaliiton (26.9.2022) toimittaman ja kunnan oman ennusteen mukaisesti.

Kunnallisvero

Vuonna 2023 kunnallisverotuottoja arvioidaan kertyvän 11,3 milj. euroa, joka on 14,0 milj. euroa eli -55,3 prosenttia vähemmän kuin vuoden 2022 talousarviossa.

Talousarviovuoden 2023 ja suunnitelmavuosien 2024-2025 kunnallisveroprosentti on 7,11.

Yhteisövero

Vuonna 2023 yhteisöveroa arvioidaan kertyvän 1,0 milj. euroa, joka on 639 000 euroa eli 38,7 prosenttia vähemmän kuin vuoden 2022 talousarviossa.

Kiinteistövero

Vuonna 2023 kiinteistöveroa maksetaan 1,2 milj. euroa, joka on 51 000 euroa eli 4,3 prosenttia enemmän kuin talousarviossa 2022.

Verotulot, 1000€	TP2018	TP2019	TP2020	TP2021	TA2022	TA2023	TS2024	TS2025
Kunnan tulovero	22 412	22 214	23 875	24 267	25 306	11 300	10 816	11 000
Yhteisövero	1 163	1 326	1 406	1 818	1 650	1 227	914	954
Kiinteistövero	1 181	1 207	1 094	1 205	1 176	1 011	1 227	1 227
Yhteensä	24 756	24 747	26 374	27 290	28 132	13 538	12 957	13 181
Asukkaat 31.12.	6 251	6 327	6 354	6 379	6 420	6 450	6 480	6 510
Euroa/asukas	3 960	3 911	4 151	4 278	4 382	2 099	2 000	2 025
muutos-%/asukas	2,0 %	-1,2 %	6,1 %	3,1 %	2,4 %	-52,1 %	-4,7 %	1,3 %

Valtionosuudet

Yleistä valtionosuuksista

Sote-uudistukseen liittyvässä niin sanotussa korjaussarjassa muutettiin ja täydennettiin valtionosuuslakia (618/2021) muutamilta osin kesällä 2022 ja uusi laki tulee voimaan tammikuussa 2023. Valtionosuuslain 57 §:ssä säädetään sote-siirtolaskelmien päivittämisestä vuoden 2022 lopullisten tilinpäätösten jälkeen. Vuoden 2023 rahoitusta määritettäessä kunnallisvero toimii niin sanottuna residuaalieränä, jolla valtion ja kuntien välinen kustannusneutraalisuus toteutetaan. Käytännössä siis siirtyvät tulot ja kustannukset asetetaan kunnallisverolla lopullisesti samalle tasolle. Kun vuonna 2023 saadaan käyttöön lopulliset tilinpäätöstiedot vuodelta 2022, siirtolaskelma päivitetään lopulliseksi. Koska kunnallisveron leikkausprosentti on jo kiinnitetty eikä sitä enää voi muuttaa, toimii tuolloin tasapainotuseränä valtionosuus. Valtionosuuslain 57 §:ää täsmennettiin siten, että siinä kuvataan selkeämmin valtionosuuden merkitys siirtyvien tulojen ja kustannusten tasapainottajana vuodesta 2024 lähtien. Valtionosuutta vähennetään tai lisätään asukasta kohden yhtä suurella osuudella siten, että siirtyvät tulot ja kustannukset ovat tasapainossa koko maan tasolla. Vähennys tai lisäys otetaan huomioon valtionosuudessa kaikissa kunnissa asukasta kohti yhtä suurena eränä vuodesta 2024 alkaen. Vastaavasti vuoden 2023 osalta erotuksesta otetaan huomioon jälkikäteen valtionosuuden lisäyksenä tai vähennyksenä puolet vuonna 2024 ja puolet vuonna 2025. Taloussuunnitelmavuosissa 2024-2025 ei näitä muutoksia ole ennakoitu.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus on vuonna 2023 noin 2,7 mrd. euroa, josta varataan 10 milj. euroa kuntien valtionosuuden harkinnanvaraiseen korottamiseen. Valtionosuus laskee vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon verrattuna noin 5,2 mrd. eurolla. Hyvinvointialueen rahoitukseen kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta siirretään noin 5,4 mrd. euroa.

Valtionosuutta kasvattavat ennen kaikkea indeksikorotus, joka on 3,8 prosenttia ja siitä aiheutuva valtionosuuden lisäys noin 89 milj. euroa. Lisäksi valtionosuutta kasvattavat uudet ja laajenevat tehtävät, joista taloudellisesti merkittävimmät ovat varhaiskasvatuksen tukea koskevat toimenpiteet (8,75 milj. euroa) sekä sitouttava koulu yhteisötyö (3,33 milj. euroa). Yhteensä tehtävämuutokset lisäävät valtionosuuksia vuonna 2023 noin 15 milj. euroa. Valtionosuutta kasvattavat myös muun muassa valtionosuuteen aikaisemmin kohdistuneen lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan rahoitukseen liittyvän vähennyksen poistuminen sote-uudistuksen myötä (22,6 milj. euroa), perustoimeentulotuen kuntien maksuosuuden muutos (22,4 milj. euroa) sekä pitkäaikaistyöttömien eläketukeen liittyvän vähennyksen muutos (6,1 milj. euroa).

Hyvinvointialueen rahoituksen siirtymisen lisäksi valtionosuuksien tasoa alennetaan pysyvästi 33 milj. eurolla. Lisäksi kuntien digitalisaation kehittämiseen ei osoiteta enää rahoitusta siirtona kunnan peruspalveluiden valtionosuudesta.

Valtion ja kuntien välistä kustannustenjaon tarkistusta ei oteta huomioon vuonna 2023, sillä sote-uudistuksen yhteydessä peruspalvelujen valtionosuuslakiin tehdyn siirtymäsäännöksen mukaan kustannustenjaon tarkistus tehdään seuraavan kerran vasta valtion vuoden 2025 talousarvion yhteydessä.

Valtion vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon verrattuna verotulomenetysten korvausten määrä laskee noin 1,8 mrd. eurolla. Muutosta selittää sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus, jonka yhteydessä noin 70 prosenttia (1,94 mrd. euroa) kuntien verotulomenetysten korvauksista siirretään hyvinvointialueiden rahoitukseen.

Vuodelle 2023 esitettävien veroperustemuutoksien vaikutus on 76 milj. euroa ja aiemmin päätettyjen veroperustemuutosten vaikutus vuoden 2023 korvauksiin - 46,5 milj. euroa. Muutosten nettovaikutus kunnille vuonna 2023 maksettaviin verotulomenetysten korvauksiin on 29,5 milj. euroa. Edellä mainittujen muutosten lisäksi määrärahan tasossa on otettu huomioon vuonna 2020 kunnille maksetun väliaikaisen kompensaaion takaisinperinnän päätyminen, jonka johdosta kuntien verotulomenetysten korvaukset nousevat 27 milj. eurolla verrattuna vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon.

Kuntien peruspalveluiden valtionosuusprosentti laskee 23,59 prosentista 22,09 prosenttiin vuonna 2023.

Valtionosuudet Ruskolla

Vuonna 2023 valtionosuutta Ruskolle maksetaan 5,3 milj. euroa, joka on 2,5 milj. euroa eli 31,8 prosenttia vähemmän kuin muutetussa talousarviossa 2022.

Valtionosuudet on huomioitu Ruskon talousarviossa valtion esityksen mukaisesti. Tiedossa on, että valtionosuuksia on maksettu liikaa kunnille ja niitä peritään takautuvasti takaisin vuosina 2024-2025. Tätä ei ole huomioitu nyt olevassa esityksessä. Ei myöskään valtion laskelmissa.

	TP2018	TP2019	TP2020	TP2021	TA2022	TS2023	TS2024	TS2025
Valtionosuudet, 1000€	4 781	4 794	7 779	6 419	7 764	5 296	5 296	5 296
Euroa/asukas	765	758	1 224	1 006	1 209	821	817	814
muutos-%/asukas	-11,8 %	-0,9 %	61,6 %	-17,8 %	20,2 %	-32,1 %	-0,5 %	-0,5 %

Toimintatuotot

Vuoden 2023 ulkoiset toimintatuotot, 4,4 milj. euroa, laskevat talousarvioennusteeseen 2022 nähden noin 200 000 euroa eli 4,4 prosenttia. Toimintatuotoista myyntituotot laskevat noin 403 000 euroa eli 17,5 prosenttia mutta vastaavasti avustustuloja saadaan 121 000 euroa enemmän eli 24,2 prosenttia.

Myyntituotot vähenevät ikäihmisten ateriapalveluiden toimituksen siirtyessä hyvinvointialueelle. Avustustuloja arvioidaan saatavan enemmän perusopetuksessa verrattuna talousarvioon 2022. Kehykseen nähden toimintatulot nousevat 77 000 euroa. Tukia ja avustuksia on arvioitu saatavan 338 000 euroa enemmän kuin kehyksessä arvioitiin ja vastaavasti muut toimintatuotot (tonttien myyntitulot) laskevat 202 000 euroa.

Menoperusteet

Toimintakulut

Vuoden 2023 ulkoiset toimintakulut, 20,3 milj. euroa, laskevat talousarvioennusteeseen nähden 19,1 milj. euroa eli 48,4 prosenttia ja kehykseen nähden taas nousevat noin 374 000 euroa eli 1,9 prosenttia.

Henkilöstökulut ja henkilöstömuutokset

Kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus allekirjoitettiin 8.6.2022 sopijaosapuolten KT:n, JUKO:n ja JAU:n kesken. Sopimuskausi on voimassa 1.5.2022-30.4.2025. Kolmen vuoden sopimuskaudella työvoimakustannukset nousevat korkoa korolle laskien keskimäärin 8,79 prosenttia. Vuonna 2022 kustannukset nousevat keskimäärin 1,76 prosenttia ja 2023 3,05 prosenttia.

Ruskon talousarvion kehukseen tehtiin 2,0 prosentin korotus vuodelle 2023 palkkakuluihin.

Talousarvioennusteen 2022 nähden henkilöstökulut, yhteensä 11,4 milj. euroa, kasvavat 137 000 euroa eli 1,2 prosenttia ja kehukseen nähden 82 000 euroa eli 0,7 prosenttia.

Henkilöstökulujen tarkempi erittely löytyy henkilöstösuunnitelmaosiosta.

Talousarvioesitys sisältää seuraavat henkilöstömuutokset toimialoittain:

Tehtäväalue	uudet virat/toimet	kustannukset
Keskushallinto		
	5 velvoitetöyöllistettyä (työllisyystuki 50 %)	186 000
Perusopetus		
Erityisopetus	1 erityisopettaja, 4 kouluavustajaa	66 000**
Varhaiskasvatus		
Hiidenvainion päiväkoti	4 varhaiskasvatuksen avustajaa	
Satumetsän päiväkoti	1 varhaiskasvatuksen avustaja	86 500*
uudet esitykset:		
Varhaiskasvatuksen hanke	1 varhaiskasvatuksen erityisopettaja	
Karhukallion päiväkoti	1 lastenhoitaja, 1 muutos hoitaja > opettaja	
Satumetsän päiväkoti	1 lastenhoitaja, 1 muutos hoitaja > opettaja	
Laukolan päiväkoti	1 lastenhoitaja	67 600

*hyväksytty valtuustossa 30.5.2022, huomioitu kehuksessa ja vuoden 2022 muutetussa talousarviossa

**huomioitu kehuksessa

Palvelujen ostot

Vuonna 2023 palvelujen ostot, 6,1 milj. euroa, laskevat talousarvioennusteeseen nähden 19,3 milj. euroa eli 76,0 prosenttia ja kehukseen nähden nousevat 149 000 euroa eli 2,5 prosenttia. Palvelujen ostomenoa vähentää sotepalveluiden siirtyminen hyvinvointialueelle. Kehukseen nähden palvelujen ostoja nostavat muun muassa toimitila- ja vuokrapalveluiden menolisäys kiinteistöjen kunnossapitokorvauksiin euroa ja joukkoliikennekustannusten nousu.

Aineet, tarvikkeet ja tavarat

Vuonna 2023 aineet, tarvikkeet ja tavarat, yhteensä 1,6 milj. euroa, vähenevät talousarvioennusteeseen nähden 93 000 euroa eli 5,6 prosenttia ja kehukseen nähden vähenevät 49 000 euroa eli 3,0 prosenttia.

Avustukset

Vuonna 2023 avustusmenot, 683 000 euroa, kasvavat talousarvioennusteeseen ja kehukseen nähden 154 000 euroa eli 29,1 prosenttia. Avustusmenoja kasvattavat muun muassa Ruskon maksettavaksi siirtyvä kuntaosuusmaksu 120 000 euroa ja varhaiskasvatuksen kotihoidon avustusmenojen kasvu 52 000 euroa.

Muut toimintakulut

Vuonna 2023 muut toimintakulut 509 000 euroa kasvavat talousarvioennusteeseen noin 39 000 euroa eli 8,3 prosenttia ja kehukseen nähden 8,1 prosenttia.

Investoinnit

Vuonna 2023 esitetään investointimenoiksi 3 497 000 euroa. Suurin investointihanke on Karhukallion päiväkotisaneeraushanke yht. 1,2 milj. euroa, joka toteutetaan 2023-2024 aikana. Lisäksi rakennusten korjausten suunnitteluun on varattu 100 000 euroa. Raha kohdennetaan tarkemmin eri kiinteistöille hankkeiden edetessä vuoden 2023 aikana. Ne tuodaan erikseen päätettäväksi vuoden 2023 aikana sitä mukaa, kun selvitystyöt etenevät.

Kiinteistöohjelmaa on valmisteltu vuoden 2022 aikana tehtyjen kiinteistöjä koskevien päätösten ja pidettyjen valtuustoseminaarien pohjalta.

Kunnallistekniikkaa rakennetaan 1,1 milj. eurolla kaava-alueille: Hiidenvainio, Päällistönmäki ja Ketunluola.

Sen lisäksi investointiohjelmaan on lisätty erilaisia korjaus-, muutos- ja uudistushankkeita.

Poistot

Vuonna 2023 poistot 1 900 800 euroa kasvaa talousennusteeseen nähden 231 000 euroa eli 13,8 prosenttia ja kehukseen nähden 11 000 euroa eli 0,6 prosenttia.

Toimintakatteiden kehitys toimielimittäin

Taulukossa esitetään toimintakatteiden muutokset valtuuston sitomien tehtävälajien osalta. Toimintakate paranee 18,9 milj. euroa eli 54,2 prosenttia vuoden 2022 talousarvioennusteeseen nähden ja heikkenee kehukseen nähden 297 000 eurolla 1,9 prosenttia. Alla olevassa taulukossa on esitetty toimintakatteiden kehitys ilman sosiaali- ja terveystalouden sekä palo- ja pelastuslaitoksen toimintakatetta.

	TP 2021	TA 2022	MTA 2022	KEHYS	LTK-ESITYS	TA 2023	TA23-MTA22, %	ERO KEHYKSEEN
VAALIT	-27 672	-16 171	-3 171	-4 173	-4 045	-4 045	27,56	-128
TARKASTUSTOIMI	-14 059	-16 088	-16 088	-17 344	-14 993	-14 993	-6,81	-2 351
KUNNANHALLITUS	-998 032	-1 494 259	-2 054 879	-1 725 703	-2 231 688	-2 218 488	7,96	492 785
Yleishallinto	-1 369 134	-1 381 506	-1 383 126	-1 591 677	-1 604 913	-1 728 513	24,97	136 836
Joukkoliikenne	-640 710	-608 800	-908 800	-626 995	-936 800	-800 000	-11,97	173 005
Elinkeinoitoimi	-86 761	-92 641	-92 641	-93 524	-93 500	-93 500	0,93	-24
Kaavoitus ja maankäyttö	1 098 573	588 688	329 688	586 493	403 525	403 525	22,40	182 968
OPETUS- JA VARHAISKASVATUSLAUTAKUNTA	-9 337 076	-9 920 175	-9 807 621	-10 321 945	-10 105 024	-9 850 224	0,43	-471 721
Perusopetus	-5 019 313	-5 203 632	-4 970 348	-5 418 167	-5 215 624	-4 958 224	-0,24	-459 943
Varhaiskasvatus	-4 317 763	-4 716 543	-4 837 273	-4 903 778	-4 889 400	-4 892 000	1,13	-11 778
HYVINVOINTILAUTAKUNTA	-679 777	-832 771	-838 211	-868 992	-910 564	-908 214	8,35	39 222
TEKNINEN LAUTAKUNTA	-2 690 965	-2 831 343	-2 885 204	-3 098 735	-3 350 898	-3 350 103	16,11	251 368
Tekniset palvelut	-291 116	-237 661	-297 662	-257 933	-311 940	-308 840	3,76	50 907
Toimitila- ja vuokrauspalvelut	-2 399 849	-2 593 682	-2 587 542	-2 840 802	-3 038 958	-3 041 263	17,53	200 461
RAKENNUS- JA YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA	-109 770	-120 083	-120 083	-120 812	-127 682	-125 832	4,79	5 020
VESIHUOLTOLAITOS	784 115	514 800	514 800	496 704	513 800	513 800	-0,19	-17 096
YHTEENSÄ	-13 073 236	-14 716 090	-15 210 457	-15 661 000	-16 231 094	-15 958 099	4,92	297 099

KONSERNITAVOITTEET

Kuntien talousarvion ja -suunnitelman kuntalain 110 §:n mukaan ”valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.”

Kuntakonsernilla tarkoitetaan kunnan ja yhden tai useamman muun yhteisön muodostamaa taloudellista kokonaisuutta, jossa kunnalla on yksin tai yhdessä muiden kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen kanssa määräysvalta.

Ruskon vesilaitos on taseyksikkö ja kuuluu Ruskon sisäiseen liiketoimintaan. Valtuustoa ja taseyksikköä ohjaavat muut toimielimet voivat asettaa taseyksikölle sitovia tavoitteita. Taseyksikön tulos-, investointi- ja rahoitusbudjeteissa menojen ja tulojen sitovuus määrätään sekä valtuuston, että johtokunnan suhteen. Taseyksikön tulojen tulee suunnittelukaudella kattaa toiminnan kustannukset. Pitkällä aikavälillä tulorahoituksella pitää kattaa myös investoinnit siltä osin kuin niitä ei rahoiteta omanpääomanehtoisella rahoituksella.

Ruskon kunnan omistukset eri yhteisöissä:

	Kotipaikka	Omistusosuus, %
Kuntayhtymäosuudet		
Raision seudun koulutuskuntayhtymä	Raisio	5,17
Tytäryhteisöt		
As Oy Ruskon Metsärinne	Rusko	100
As Oy Ruskon Metsäranta	Rusko	100
Kiinteistö Oy Ruskon Vuokratalot	Rusko	66,0
Yhdistelemättömät kuntayhtymät		
Varsinais-Suomen Liitto	Turku	0,97
Osakkuusyhteisöt		
As Oy Ruskon liikekulma	Rusko	20,96
As Oy Ruskola	Rusko	28,25

Yleiset periaatteet

Kunnan strategiset linjaukset, omistajaohjaus ja konserniohjeet otetaan huomioon tytäryhteisöjen toiminnan suunnittelussa, ohjauksessa ja päätöksenteossa.

Kunnanhallitus on hyväksynyt konserniohjeen 28.3.2022 § 65. Ohje on lähetetty tytäryhtiöihin hyväksyttäväksi, jonka jälkeen se toimitetaan valtuuston hyväksyttäväksi.

Talousarvioon on vuodelle 2023 varattu rahaa As Oy Metsärinteen ja As Oy Metsärannan sekä kunnan muiden yksittäisten asunto-osakkeiden yhtiöittämisselvitystä varten.

Kunnan yksi strateginen tavoite on tasapainoinen talous. Talousarvion tavoitteissa huomioidaan konsernin taloudellisia tunnuslukuja. Konsernin vuosittain seurattavat taloudelliset mittarit ovat konsernin vuosikate, konsernin kertynyt yli-/alijäämä, konsernin kertynyt yli-/alijäämä per asukas, konsernin lainamäärä, konsernin lainamäärä per asukas ja konsernin suhteellinen velkaantuneisuus.

Tytäryhteisöt lähettävät kunnanjohtajalle ja talous- ja hallintojohtajalle toiminnan ja talouden toteutumisarvion puolivuositain. Toinen raportointi tapahtuu kesän tilanteen valmistuttua ja toinen

tilinpäätöksen valmistuttua. Kunnanjohtaja ja talous- hallintojohtaja tulee pitää tietoisena kaikista olennaisista toimintaan ja talouteen vaikuttavista asioista.

Yhteisöjen tulee pyrkiä ennalta estämään erilaisten riskien realisoituminen muun muassa toimivilla sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan käytännöillä.

Tavoitteet vuodelle 2023

Asunto-osakeyhtiöiden Metsärinteen ja Metsärannan sekä kiinteistö Oy Ruskon Vuokrataloille tavoitteeksi asetetaan Vuokrausaste 98 prosenttia

-Lisäksi konsernille on asetettu seuraava tavoite: Konsernin lainamäärä enintään yhteensä 2 500 €/asukas. Vuoden 2021 tilinpäätöksessä konsernin lainamäärä on ollut 2 162 €/asukas.

KÄYTTÖTALOUSOSA

TULOSLASKELMA, ULKOISET JA SISÄISET ERÄT

Tuloslaskelma € ulkoiset ja sisäiset								
	Tp2021	Mta 2022	Ta 2023	muutos % ta23/ta22	Ts2024	muutos % ts24/ta23	Ts2024	muutos % ts25/ts24
Toimintatuotot	9 504 636	8 858 693	9 059 474	2,3 %	9 150 069	1,0 %	9 241 571	1,0 %
Myyntituotot	3 544 237	3 458 250	3 253 446	-5,9 %	3 285 980	1,0 %	3 318 841	1,0 %
Maksutuotot	584 707	513 000	546 900	6,6 %	552 369	1,0 %	557 892	1,0 %
Tuet ja avustukset	425 530	501 086	622 245	24,2 %	628 468	1,0 %	634 751	1,0 %
Muut toimintatuotot	4 950 161	4 386 357	4 636 883	5,7 %	4 683 252	1,0 %	4 730 087	1,0 %
Toimintakulut	-40 531 554	-43 699 115	-25 017 573	-42,8 %	-25 517 920	2,0 %	-26 028 222	2,0 %
Henkilöstökulut	-10 959 509	-11 306 522	-11 443 890	1,2 %	-11 672 761	2,0 %	-11 906 227	2,0 %
Palkat ja palkkiot	-8 810 678	-9 100 788	-9 228 027	1,4 %	-9 412 587	2,0 %	-9 600 838	2,0 %
Henkilösivukulut	-2 148 831	-2 205 734	-2 215 863	0,5 %	-2 260 174	2,0 %	-2 305 389	2,0 %
Eläkekulut	-1 821 121	-1 873 887	-1 874 711	0,0 %	-1 912 209	2,0 %	-1 950 448	2,0 %
Muut henkilösivukulut	-327 711	-331 847	-341 152	2,8 %	-347 965	2,0 %	-354 941	2,0 %
Palvelujen ostot	-23 692 817	-26 566 965	-7 447 259	-72,0 %	-7 596 202	2,0 %	-7 748 093	2,0 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 642 541	-1 687 887	-1 593 105	-5,6 %	-1 624 969	2,0 %	-1 657 444	2,0 %
Avustukset	-810 501	-528 770	-683 150	29,2 %	-696 813	2,0 %	-710 749	2,0 %
Muut toimintakulut	-3 426 185	-3 608 971	-3 850 169	6,7 %	-3 927 175	2,0 %	-4 005 709	2,0 %
Toimintakate	-31 026 918	-34 840 422	-15 958 099	-54,2 %	-16 367 851	2,6 %	-16 786 651	2,6 %
Verotulot	27 289 949	28 132 000	13 538 000	-51,9 %	12 957 000	-4,3 %	13 181 000	1,7 %
Valtionosuudet	6 418 578	7 764 287	5 296 434	-31,8 %	5 296 434	0,0 %	5 296 434	0,0 %
Rahoitustuotot ja -kulut	16 247	-17 000	-37 000	117,6 %	-37 000	0,0 %	-37 000	0,0 %
Korkotuotot	29 345	2 000	2 000	0,0 %	2 000	0,0 %	2 000	0,0 %
Muut rahoitustuotot	168 431	166 782	166 782	0,0 %	166 782	0,0 %	166 782	0,0 %
Korkokulut	-30 361	-40 000	-60 000	50,0 %	-60 000	0,0 %	-60 000	0,0 %
Muut rahoituskulut	-151 167	-145 782	-145 782	0,0 %	-145 782	0,0 %	-145 782	0,0 %
Vuosikate	2 697 857	1 038 865	2 839 335	173,3 %	1 848 583	-34,9 %	1 653 783	-10,5 %
Poistot ja arvonalentumiset	-1 675 314	-1 670 000	-1 900 800	13,8 %	-1 900 800	0,0 %	-1 900 800	0,0 %
Suunnitelman muk. poistot	-1 675 314	-1 670 000	-1 900 800	13,8 %	-1 900 800	0,0 %	-1 900 800	0,0 %
Tilikauden tulos	1 022 543	-631 135	938 535	-248,7 %	-52 217	-105,6 %	-247 017	373,1 %
Poistoeron muutos	18 921	18 921	18 921		18 921	0,0 %	18 921	0,0 %
Tilikauden ylijäämä (alij.)	1 041 464	-612 214	957 456	-256,4 %	-33 296	-103,5 %	-228 096	585,1 %

HALLINTO- JA OSALLISUUSPALVELUT

VAALIT

Toimielin Vaalilautakunta

Tehtäväalue Vaalit

Vastuhenkilö talous- ja hallintojohtaja

Tehtäväalueen kuvaus

Keskusvaalilautakunta huolehtii kunnallisten ja valtiollisten vaalien kunnalle kuuluvista tehtävistä.

Olennaiset muutokset ja tapahtumat

Huhtikuussa 2023 järjestetään eduskuntavaalit. Vuonna 2024 järjestetään presidentinvaalit sekä europarlamenttivaalit ja vuonna 2025 alue- ja kuntavaalit.

Tuloarviot ja määrärahat

<u>Ulkoiset</u>	<u>Tp 2021</u>	<u>Ta 2022</u>	<u>MTa2022</u>	<u>Ta2023</u>	<u>Ts2024</u>	<u>Ts2025</u>
Toimintatuotot	6 778,80		13 000	13 000	13 130	13 261
Toimintakulut	-34 450,98	-16 171	-16 171	-17 045	-17 386	-17 734
josta palvelujen ostot	-10 767,13	-6 000	-6 000	-5 500	-5 610	-5 722
Toimintakate	-27 672,18	-16 171	-3 171	-4 045	-4 256	-4 472
<u>Sisäiset</u>						
Toimintatuotot						
Toimintakulut						
Toimintakate						
<u>Ulkoiset+Sisäiset</u>						
Toimintatuotot	6 778,80		13 000	13 000	13 130	13 261
Toimintakulut	-34 450,98	-16 171	-16 171	-17 045	-17 386	-17 734
Toimintakate (=sitova)	-27 672	-16 171	-3 171	-4 045	-4 256	-4 472
muut laskennalliset erät poistot	-659,17	-557	-557	-708	-722	-737
nettomenot/asukas	-4,44	-2,61	-0,58	-0,74	-0,77	-0,80
nettomenot/ääni oikeutetti	-5,85	-3,43	-0,77	-0,97	-1,01	-1,05

TARKASTUSTOIMI

Toimielin Tarkastuslautakunta

Tehtäväalue Tilintarkastus

Vastuhenkilö Talous- ja hallintojohtaja

Tehtäväalueen kuvaus

Tarkastuslautakunta arvioi, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet.

Tilintarkastuksen tehtävänä on hyvän tilintarkastustavan mukaisesti tarkastaa, onko kunnan hallintoa ja taloutta hoidettu kunnanvaltuuston päätösten mukaisesti sekä muutoin asianmukaisesti.

Olellaiset muutokset ja tapahtumat

Lautakunnan päätavoitteena on käydä läpi kaikki palvelualueet toimintakautensa aikana.

Vuositavoitteena käydään läpi palvelualueet ja toiminnot suunnitelman mukaisesti.

Tuloarviot ja määrärahat

<u>Ulkoiset</u>	<u>Tp 2021</u>	<u>Ta 2022</u>	<u>MTa2022</u>	<u>Ta2023</u>	<u>Ts2024</u>	<u>Ts2025</u>
Toimintatuotot						
Toimintakulut	-14 059,03	-16 088	-16 088	-14 993	-15 293	-15 599
josta palvelujen ostot	-8 895,39	-11 000	-11 000	-9 200	-9 384	-9 572
Toimintakate	-14 059,03	-14 059	-16 088	-14 993	-15 293	-15 599
<u>Sisäiset</u>						
Toimintatuotot						
Toimintakulut						
Toimintakate						
<u>Ulkoiset+Sisäiset</u>						
Toimintatuotot						
Toimintakulut	-14 059,03	-14 059	-16 088	-14 993	-15 293	-15 599
Toimintakate (=sitova)	-14 059	-14 059	-16 088	-14 993	-15 293	-15 599
muut laskennalliset erät poistot	-14 622,80	-14 477	-14 477	-11 875	-12 113	-12 355
nettomenot/asukas	-4,50	-4,44	-4,76	-4,17	-4,23	-4,29

YLEISHALLINTO

Toimielin Kunnanhallitus**Tehtäväalue** Yleishallinto**Vastuhenkilö** talous- ja hallintojohtaja**Tehtäväalueen kuvaus**

Yleishallinnon tehtävänä on tukipalvelujen (ICT-, talous- ja henkilöstöhallinto) tuottaminen tulosalueille ja yleisvastuu päätöksenteko- ja luottamushenkilötoiminnan toimivuudesta ja kehittämisestä. Yleishallinto huolehtii vaalien järjestämisestä kunnassa sekä koordinoi Rasion tuottamia sosiaali- ja terveyspalveluja ja seudullisen joukkoliikenteen (Föli-järjestelmä) palveluja ja niiden laatua ja taloudellisuutta. Lisäksi seurataan kootusti kunnan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista eri toimialoilla.

Olellaiset muutokset ja tapahtumat

Eduskunta hyväksyi sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuuseen liittyvän lainsäädännön kesäkuussa 2021. Uudet hyvinvointialueet aloittavat toimintansa 1.1.2023. Muutoksen johdosta kunnan sosiaali- ja terveystoimen sekä palo- ja pelastustoimen kustannukset siirtyvät hyvinvointialueelle. Nettokustannus on 49 % koko kunnan menoista. Muutoksen kokonaisvaikutus selviää vasta tulevana vuosina. Tarkka arviointi tässä kohdin on haasteellista.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden kuntouttava toiminta siirtyy myös hyvinvointialueelle vuoden alusta ja muu työllisyyden hoitoon liittyvä toiminta eli muiden kuin kuntouttavan työtoiminnan piirissä olevien henkilöiden työllistäminen ja kuntaosuusmaksu jää kunnan

hoidettavaksi. Kyseistä toimintaa varten on budjettiin varattu viiden työllistettävän palkkameno ja kuntaosuusmaksua yhteensä noin 230 000 euroa.

Ruskon kunta teki päätöksen liittyä Turun kaupunkiseudun kuntayhtymään vuonna 2022, jolloin se aloitti toimintansa. Vuonna 2023 osallistutaan Turun kaupunkiseudun kuntayhtymän toimintaan.

Ruskon talouspalveluista on vuoden 2023 aikana eläköitymässä kirjanpitäjä. Selvityksen alla on kokonaisuudessaan talous- ja palkkahallinnon tehtävien uudelleenorganisointi. Samaan aikaan ollaan kehittämässä asianhallintajärjestelmää. Vuoden aikana ollaan uudistamassa tiedonohjausjärjestelmää ja samalla on tarkoitus ottaa käyttöön sähköinen arkisto.

Osallistuvaan budjetointiin on vuodelle 2023 ensimmäistä kertaa varattu 10 000 euroa. Osallistuvan budjetoinnin kampanja aloitetaan heti alkuvuodesta.

Vuonna 2023 tehdään selvitys As Oy Metsärinne, As Oy Metsäranta ja Koy Ruskon Vuokratalojen sekä kunnan omistuksessa olevien asunto-osakkeiden ja rivitalo-osakkeiden yhdistämisestä. Taustalla tarve keventää hallinnollisia kuluja ja toisaalta organisoida toimintaa järkevämmäksi.

Talousarvioesitykseen sidotut tavoitteet

Tavoite	Mittari	TA 2023
Kunnan tasapainoinen talous	Tuloslaskelman ali-/ylijäämä	Kolmen peräkkäisen tilinpäätöksen yhteistulos on ylijäämäinen
Maltillinen lainakanta	Kunnan lainakanta ja vuokravastuut enintään 2 000 €/asukas ja konsernin lainakanta 2 500 €/asukas	Kunnan lainakanta ja vuokravastuut enintään 2 000 €/asukas ja konsernin lainakanta 2 500 €/asukas
Taloudellinen ennakointi	Johdon raportointityökalun suunnittelu ja käyttöönotto	Johdon raportointityökalun käyttöönoton aloitus
Osallistuva budjetointi	Osallistuva budjetointi toteutettu	Osallistuva budjetointi toteutettu
Palvelustrategia	Palvelustrategia tehty	

Tuloarviot ja määrärahat

<u>Ulkoiset</u>	<u>Ta 2021</u>	<u>Ta 2022</u>	<u>MTa2022</u>	<u>Ta2023</u>	<u>Ts2024</u>	<u>Ts2025</u>
Toimintatuotot	18 458,59	2 300	5 300	77 345	78 118	78 900
Toimintakulut	-1 387 593,03	-1 383 806	-1 388 426	-1 805 858	-1 841 975	-1 878 815
josta palvelujen ostot	-661 987,19	-629 800	-641 300	-735 900	-750 618	-765 630
Toimintakate	-1 369 134,44	-1 381 506	-1 383 126	-1 728 513	-1 763 857	-1 799 915
<u>Sisäiset</u>						
Toimintatuotot	61 305,18	61 813	61 813	77 980	79 540	81 130
Toimintakulut	-82 304,67	-86 746	-86 746	-81 540	-83 171	-84 834
Toimintakate	-20 999	-24 933	-24 933	-3 560	-3 631	-3 704
<u>Ulkoiset+Sisäiset</u>						
Toimintatuotot	79 763,77	64 113	67 113	155 325	157 658	160 030
Toimintakulut	-1 469 897,70	-1 470 552	-1 475 172	-1 887 398	-1 925 146	-1 963 649
Toimintakate (=sitova)	-1 390 133,93	-1 406 439	-1 408 059	-1 732 073	-1 767 488	-1 803 619
muut laskennalliset erät	736 265,92	739 622	739 622	842 135	858 978	876 157
poistot	-32 426,67	-31 526	-31 526	-30 658	-30 658	-30 658
nettomenot/asukas	-107,59	-108,78	-109,03	-142,73	-144,93	-147,18

JOUKKOLIIKENNE**Toimielin** Kunnanhallitus**Tehtäväalue** Joukkoliikenne**Vastuhenkilö** Talous- ja hallintojohtaja**Tehtäväalueen kuvaus**

Kuuden kunnan yhdessä järjestämä joukkoliikenne Turun seudulla alkoi 1.7.2014. Turun seudun joukkoliikenteessä ovat mukana Turku, Kaarina, Raisio, Naantali, Lieto ja Rusko. Joukkoliikenteen tavoitteena on tarjota monipuoliset, laadukkaat ja edulliset joukkoliikennepalvelut ruskolaisille.

Olellaiset muutokset ja tapahtumat

Joukkoliikenteen käyttöä ja asiakasmääriä pyritään kasvattamaan. Tavoitetta toteutetaan kartoittamalla asiakastarpeita ja optimoimalla joukkoliikenteen tarjontaa kysynnän mukaan. Asiakasmäärien nousu lisää lipputuloja ja vähentää sitä kautta kunnan tarvetta subventoida joukkoliikennettä verovaroin. Vuonna 2021 koululaiskuljetukset siirtyivät osaksi Föli-järjestelmää. Nämä eivät vaikuta asetettuihin tavoitteisiin.

Vuoden 2023 kuljetuskustannukset ovat nousussa noin 200 000 eurolla. Suurin osa kustannuksen noususta muodostuu aikaisemmista Turun seudun joukkoliikenteen tekemästä virheestä, jossa yksi reitti on jäänyt pois talousarviosta vuonna 2022. Sen dieselin hinnan nousu vaikuttaa ostopalvelukustannuksiin.

Vuoden 2023 aikana tehdään kokonaisvaltainen selvitys Ruskon kunnan joukkoliikenteen tilasta, kustannuksista ja toimivuudesta.

Panostetaan vuonna 2023 joukkoliikenteen markkinointiin.

Talousarvioesitykseen sidotut tavoitteet

Tavoite	Mittari	TA 2023
Joukkoliikenteen asiakasmäärien kasvattaminen	Asiakasmäärä/v	+ 4 % v.2021 tasosta

Tuloarviot ja määrärahat

<u>Ulkoiset</u>	<u>Tp 2021</u>	<u>Ta 2022</u>	<u>MTa2022</u>	<u>Ta2023</u>	<u>Ts2024</u>	<u>Ts2025</u>
Toimintatuotot						
Toimintakulut	-640 710,29	-608 800	-908 800	-800 000	-816 000	-832 320
josta palvelujen ostot	-637 943,92	-605 700	-905 700	-796 900	-812 838	-829 095
Toimintakate	-640 710,29	-608 800	-908 800	-800 000	-816 000	-832 320
<u>Sisäiset</u>						
Toimintatuotot						
Toimintakulut						
Toimintakate						
<u>Ulkoiset+Sisäiset</u>						
Toimintatuotot						
Toimintakulut	-640 710,29	-608 800	-908 800	-800 000	-816 000	-832 320
Toimintakate (=sitova)	-640 710,29	-608 800	-908 800	-800 000	-816 000	-832 320
muut laskennalliset erät	-948,34	-1 008	-1 008	-1 017	-1 037	-1 058
poistot	-11 523,09	-8 335	-8 335	-9 881	-9 881	-9 881
nettomenot/asukas	-102,40	-96,28	-143,01	-125,72	-127,61	-129,53

ELINKEINOTOIMI

Toimielin Kunnanhallitus

Tehtäväalue Elinkeinotoimi

Vastuhenkilö Kunnanjohtaja

Tehtäväalueen kuvaus

Ruskon kunta osallistuu elinkeinotoiminnan kehittämiseen sekä oman kunnan, että koko Turun seutukunnan osalta, osallistumalla yritys- ja innovaatiotoimintojen keskittymän Turku Business Regionin (aiemmin Turun seudun kehittämiskeskus) toimintaan sekä mahdollistamalla omilla päätöksillä elinkeinotoiminnan monipuolistumisen ja lisääntymisen kunnan alueella esim. kaavoittamalla teollisuustontteja ja markkinoinnilla. Maaseutuasiainpalvelut ostetaan Liedon kunnalta.

Olellaiset muutokset ja tapahtumat

Eteläosan osayleiskaavan valmistuttua vuonna 2022, pystytään jatkossa kaavoittamaan lisää liike- ja teollisuustontteja ja näin ollen laajentamaan elinkeinotoiminnan toimintaedellytyksiä. Valmistunut Ahola-Ojannon asemakaavan laajentuminen edesauttaa jatkossa kunnan teollisuustonttitarjontaa.

Talousarvioesitykseen sidotut tavoitteet

Tavoite	Mittari	TA 2023
Yritysten määrä	Toimivat yritykset/ 1000 asukasta (tällä hetkellä 86)	90

Tuloarviot ja määrärahat

<u>Ulkoiset</u>	<u>Tp 2021</u>	<u>Ta 2022</u>	<u>MTa2022</u>	<u>Ta2023</u>	<u>Ts2024</u>	<u>Ts2025</u>
Toimintatuotot	4 900					
Toimintakulut	-91 661	-92 641	-92 641	-93 500	-95 370	-97 277
josta palvelujen ostot	-89 853	-90 800	-90 800	-93 500	-95 370	-97 277
Toimintakate	-86 761	-86 761	-92 641	-93 500	-95 370	-97 277
<u>Sisäiset</u>						
Toimintatuotot						
Toimintakulut						
Toimintakate						
<u>Ulkoiset+Sisäiset</u>						
Toimintatuotot	4 900	4 900				
Toimintakulut	-91 661	-91 661	-92 641	-93 500	-95 370	-97 277
Toimintakate (=sitova)	-86 761	-86 761	-92 641	-93 500	-95 370	-97 277
muut laskennalliset erät poistot	-401	-309	-309	-435	-444	-453
nettomenot/asukas	-13,66	-13,56	-14,48	-14,56	-14,79	-15,01

ELINVOIMAPALVELUT

KAAVOITUS JA MAANKÄYTTÖ

Toimielin Kunnanhallitus

Tehtäväalue Kaavoitus ja maankäyttö

Vastuhenkilö Kunnanjohtaja

Tehtäväalueen kuvaus

Maa- ja tonttipolitiikan tarkoituksena on turvata suunnitelmallinen rakentaminen kunnan alueella hankkimalla kaavoitukseen soveltuvia maa-alueita. Elinvoimaohjelman yhtenä tavoitteena on raakamaan hankinta hallitusti tulevaisuuden tarpeisiin. Huolehditaan riittävästä asumis- ja yritystonttitarjonnasta uusilla ja ajan tasaisilla yleis- ja asemakaavoilla.

Olellaiset muutokset ja tapahtumat

Ketunluolan asemakaavan laajennus ja eteläosan osayleiskaava tulevat hyväksytyksi. Päälistönmäen alueelle valmistuu seurakunnan ja yksityisen maanomistajan tontteja. Valkiaavuoren tontteja luovutetaan rakentajille.

Talousarvioesitykseen sidotut tavoitteet

Tavoite	Mittari	TA 2023
Asukasluvun kasvun turvaava tonttitarjonta	Kunnassa luovutettavana olevat tontit (suluissa kunnan luovuttamat)	Kunta 34 Seurakunta 18 Yksityiset 110 Yhteensä 162 (kunnan myymät/ lunastamat 10)
Ajantasainen maankäytön suunnittelu	Yleiskaavat ja kaavamutokset	Ruskon kunnanosan yleiskaavan valmistelu käynnistyy.
	Asemakaavat ja kaavamutokset	Ketunluolan asemakaavan laajennus jatkuu.

Tuloarviot ja määrärahat

<u>Ulkoiset</u>	<u>Tp 2021</u>	<u>Ta 2022</u>	<u>MTa2022</u>	<u>Ta2023</u>	<u>Ts2024</u>	<u>Ts2025</u>
Toimintatuotot	1 174 143,07	661 500	411 500	466 500	471 165	475 877
Toimintakulut	-75 569,87	-72 812	-81 812	-62 975	-64 235	-65 519
josta palvelujen ostot	-57 159,13	-60 000	-69 000	-50 000	-51 000	-52 020
Toimintakate	1 098 573,20	588 688	329 688	403 525	406 931	410 357
<u>Sisäiset</u>						
Toimintatuotot						
Toimintakulut						
Toimintakate						
<u>Ulkoiset+Sisäiset</u>						
Toimintatuotot	1 174 143,07	661 500	411 500	466 500	471 165	475 877
Toimintakulut	-75 569,87	-72 812	-81 812	-62 975	-64 235	-65 519
Toimintakate (=sitova)	1 098 573,20	588 688	329 688	403 525	406 931	410 357
muut laskennalliset erät	-9 844,33	-9 360	-9 360	-7 815	-7 971	-8 131
poistot						
nettomenot/asukas	170,67	90,24	49,90	61,35	61,57	61,79

TEKNISET PALVELUT

Toimielin Tekninen lautakunta

Tehtäväalue Tekniset palvelut

Vastuhenkilö Tekninen johtaja

Tehtäväalueen kuvaus

Tekniset palvelut toimittavat kunnan teknisen hallinnon ja infrapalvelut.

Infrapalvelut ylläpitävät kunnan yleisiä alueita, liikenneväyliä, sekä hulevesiviemärintiä.

Olennaiset muutokset ja tapahtumat

Teknisissä palveluissa pyritään tiedon lisäämiseen teiden kunnon, katuvalojen ja liikenneturvallisuuden kehittämisen osalta. Seuraavan vuoden tavoitteena on strategian mukaisen toiminnan kehittäminen ja eteenpäin vieni. Sähköisten järjestelmien ja palvelun kehittäminen, sekä palveluiden tasalaatuisuus.

Energiasäästöhankeet korostuvat teknisten palveluiden toiminnassa talousarviovuonna 2023.

Kiinteistöjen korjaamiseen on varattu talousarviossa vuodelle 2023 yhteensä 597 700 euroa. Vuonna 2022 summa on ollut 359 800 euroa.

Talousarvioesitykseen sidotut tavoitteet

Tavoite	Arviointikriteeri/Mittari	TA 2023
Strategia Asiakkaat ja vaikuttavuus	Asiakastyytyväisyyskyselyn tulokset (vaikuttavuustasolta keskiarvo) asteikolla 1–5	3,6
kaavateiden kunto ja puhtaanapito, hoidon taso	tyytyväisyyskysely asteikolla 1- 5	3,5
kaavateiden talvihoito	tyytyväisyyskysely asteikolla 1- 5	3,4
puistojen, liikuntapaikkojen ja viheralueiden hoito	tyytyväisyyskysely asteikolla 1- 5	3,1
jätehuolto	tyytyväisyyskysely asteikolla 1- 5	3,5
vesi- ja viemärihuolto	tyytyväisyyskysely asteikolla 1- 5	3,8
valaistus	tyytyväisyyskysely asteikolla 1- 5	3,9
Elohopealamppujen (katu) vaihtaminen led valaisimiin	Elohopealamppujen lkm kaikista katulampuista / %	34 %

Tuloarviot ja määrärahat

<u>Ulkoiset</u>	<u>Tp 2021</u>	<u>Ta 2022</u>	<u>MTa2022</u>	<u>Ta2023</u>	<u>Ts2024</u>	<u>Ts2025</u>
Toimintatuotot	219 140,42	308 500	308 500	209 100	211 191	213 303
Toimintakulut	-510 256,25	-546 162	-606 162	-517 940	-528 299	-538 865
josta palvelujen ostot	-174 688,51	-153 900	-213 900	-168 600	-171 972	-175 411
Toimintakate	-291 115,83	-237 662	-297 662	-308 840	-317 108	-325 562
<u>Sisäiset</u>						
Toimintatuotot	35 319,86	44 400	44 400	45 369	46 276	47 202
Toimintakulut	-52 448,40	-44 688	-44 688	-57 951	-59 110	-60 292
Toimintakate	-17 129	-288	-288	-12 582	-12 834	-13 090
<u>Ulkoiset+Sisäiset</u>						
Toimintatuotot	254 460,28	352 900	352 900	254 469	257 467	260 505
Toimintakulut	-562 704,65	-590 850	-650 850	-575 891	-587 409	-599 157
Toimintakate (=sitova)	-308 244,37	-237 950	-297 950	-321 422	-329 941	-338 652
muut laskennalliset erät	163 796,25	151 109	151 109	148 479	151 449	154 478
poistot	-541 168,83	-543 188	-543 188	-589 221	-589 221	-589 221
nettomenot/asukas	-107,48	-98,14	-107,48	-118,16	-118,47	-118,80

Mittarit

Vuosi	2018	2019	2020	2021	TA2022	TA 2023
Asukasluku 31.12.	6251	6327	6354	6379	6420	6450
Liikenneväylien nettokustannukset, €/asukas	121,07	130,51	116,56	121,64	118,20	126,02

Liikenneväylät pitävät sisällään yleisten teiden ja kaavateiden kustannukset sekä yksityistieavustukset.

TOIMITILA- JA VUOKRAUSPALVELUT

Toimielin Tekninen lautakunta

Tehtäväalue Toimitila- ja vuokrauspalvelut

Vastuhenkilö Tekninen johtaja

Tehtäväalueen kuvaus

Kiinteistöhoiton ja -kunnossapidon sekä siivouspalvelun tehtävänä on huolehtia kunnan kiinteistöistä tehokkaasti ja taloudellisesti. Kiinteistöjen arvo ja toimivuus säilytetään elinkaaren loppuun asti riittävillä huoltotoimenpiteillä. Sähköisten järjestelmien käyttöönotto ja hyödyntäminen on käynnissä jo kiinteistöhoitossa ja sitä jatketaan. Tärkeänä tavoitteena on tiedon lisääminen kiinteistöomaisuuden hallinnassa ja ylläpidossa. Käyttötalouden talousarviossa on PTS kohteet, jotka toteutetaan ja tehdään myös aiempien vuosien korjausvelkakohteita.

Asuntotoimi hoitaa kunnan asuntojen vuokraustoiminnan.

Olellaiset muutokset ja tapahtumat

Korjausvelkaa pienennetään huomattavasti aikaisempia vuosia enemmän.
 Korjaushankkeet ovat käyttötalouden PTS listassa. Isommat kohteet esimerkiksi Laukolan koulun ja Ruskotalon märkätilojen saneeraus ovat investointilistalla.
 Kunnan vuokrattavien kiinteistöjen yhtiöittämistä selvitetään vuonna 2023.

Talousarvioesitykseen sidotut tavoitteet

Tavoite	Mittari	TA 2023
Strategia Vuokra-asuntojen ja As Oy:n korkea vuokrausaste	vuokrausaste %	98 %
Kiinteistöissä valaisimien vaihtaminen led-valaisimiin	Valaisimien määrä vuoden 2017 tasosta (ei yhtään v.2017)	12 %

Tuloarviot ja määrärahat

<u>Ulkoiset</u>	<u>Tp 2021</u>	<u>Ta 2022</u>	<u>MTa2022</u>	<u>Ta2023</u>	<u>Ts2024</u>	<u>Ts2025</u>
Toimintatuotot	1 162 753,28	1 199 780	1 199 780	852 200	860 722	869 329
Toimintakulut	-3 562 602,29	-3 793 462	-3 787 322	-3 893 463	-3 971 332	-4 050 759
josta palvelujen ostot	-654 666,84	-857 150	-857 150	-1 111 990	-1 134 230	-1 156 914
Toimintakate	-2 399 849,01	-2 593 682	-2 587 542	-3 041 263	-3 110 610	-3 181 430
<u>Sisäiset</u>						
Toimintatuotot	3 948 106,30	4 142 543	4 142 543	4 529 830	4 620 427	4 712 835
Toimintakulut	-684 786,68	-759 508	-759 508	-775 771	-791 286	-807 112
Toimintakate	3 263 320	3 383 035	3 383 035	3 754 059	3 829 140	3 905 723
<u>Ulkoiset+Sisäiset</u>						
Toimintatuotot	5 110 859,58	5 342 323	5 342 323	5 382 030	5 481 149	5 582 164
Toimintakulut	-4 247 388,97	-4 552 970	-4 546 830	-4 669 234	-4 762 619	-4 857 871
Toimintakate (=sitova)	863 470,61	789 353	795 493	712 796	718 530	724 293
muut laskennalliset erät	-313 728,35	-305 888	-305 888	-301 732	-307 767	-313 922
poistot	-717 607,42	-706 899	-706 899	-813 615	-813 615	-813 615
nettomenot/asukas	-26,32	-34,80	-33,85	-62,41	-62,17	-61,94

Mittarit

Vuosi	2018	2019	2020	2021	TA2022	TA2023
Asukasluku 31.12.	6251	6327	6354	6379	6420	6450
Toimitila- ja vuokrauspalvelujen nettokustannukset, €/asukas	-6,41	50,74	34,41	36,61	32,09	54,69
Ruokapalvelut, bruttokustannukset, €/asukas	176,09	176,74	177,35	181,42	195,07	173,63

(nettokustannukset -> nettomenot +/nettotulot -)

Toimitila- ja vuokrauspalvelut pitävät sisällään tilahallinnon ja isännöinnin, varastojen ja konekeskuksen, kiinteistönhoidon, kiinteistöjen kunnossapidon ja siivouksen, asunto-osakkeiden ja muiden asuntojen sekä toimitilavuokrauksen kustannukset ja tulot.

VESIHUOLTOLAITOS

Toimielin Vesihuoltolaitos

Tehtäväalue Vesihuoltolaitos

Vastuhenkilö Tekninen johtaja

Tehtäväalueen kuvaus

Lain mukaan kunnan vesihuoltolaitoksella on toiminta-alueellaan vastuu vesihuollon järjestämisestä. Kunnan vesi tulee omilta vesilaitoksilta Vahdolta ja Ruskolta. Jätevedet toimitetaan koko kunnan alueelta Turun verkostoa pitkin Turun seudun puhdistamoon.

Laitoksen tehtävänä on talousveden laatuvaatimukset täyttävän veden toimittaminen asiakkaille ja asiakkaiden viemäriverkostoon toimittamien jätevesien pois johtaminen ja toimittaminen edelleen puhdistettavaksi ympäristöviranomaisen edellyttämällä tavalla.

Toimintaa ohjaavat elinkaariajattelu ja kestävä kehitys. Vesihuoltolaitoksen toimintaa ohjaa vesihuoltolaki.

Olellaiset muutokset ja tapahtumat

Vesihuoltolaitos suunnittelee ja toteuttaa mahdollisimman tehokkaasti kunnallistekniikan perusparannusta ottaen huomioon koko toimintansa. Keskitytään hulevesien vähentämiseen verkostossa, korjausvelan tehokkaaseen lyhentämiseen sekä ennakoivan korjauksen suunnitteluun.

Vesimittarivaihdoissa tulee pystyä 150/ kpl vuositaitiin, jotta kuntaan saadaan 15 vuoden kiertosykli mittarivaihtoihin.

Hulevesien määrän vähentämiseen käytettävät keinot ovat mahdollisten vuotokohtien viemärisavutukset ja linjatarkastukset. Tehdään jatkotoimenpiteet savutusten tulosten perusteella. Talousvedenlaatua parannetaan ja valmistusprosessia tehostetaan kummallakin vesilaitoksella. Osuuskuntien verkostoja liitetään osaksi kunnan verkostoa. Jätevesiverkoston putkiston ja pumppaamoiden kuntoa seurataan huuhteluiden ja huoltojen avulla.

Talousarvioesitykseen sidotut tavoitteet

Tavoite	Arviointikriteeri/Mittari	TA 2023
Strategia Vesihuoltolaitoksen tulot kattavat toimintamenot, poistot ja 3 % koron pääomalle	Tilikauden tulos on vähintään 0.	Toteutuu
Strategia Vesijohtoverkoston vuotojen määrä	Lukumäärä max.	10
Strategia Jätevesiverkoston tukokset ja vuotojen määrä	Lukumäärä max	15

Strategia Vanhentuneen vesimittarikannan uusiminen	Lukumäärä min	150
--	---------------	-----

Mittarit

Vuosi	2018	2019	2020	2021	TA2022	TA2023
Asukasluku 31.12.	6251	6327	6354	6379	6420	6450
Vesihuollon netto- kustannukset, €/asukas	-15,20	-10,64	-14,72	-24,19	-18,02	-23,65

(nettokustannukset -> nettomenot +/nettotulot -)

Tuloarviot ja määrärahat

<u>Ulkoiset</u>	<u>Tp 2021</u>	<u>Ta 2022</u>	<u>MTa2022</u>	<u>Ta2023</u>	<u>Ts2024</u>	<u>Ts2025</u>
Toimintatuotot	1 232 226,61	1 135 000	1 135 000	1 135 000	1 146 350	1 157 814
Toimintakulut	-448 112,18	-620 200	-620 200	-621 200	-633 624	-646 296
josta palvelujen ostot	-319 771,91	-488 500	-488 500	-489 500	-499 290	-509 276
Toimintakate	784 114,43	514 800	514 800	513 800	512 726	511 517
<u>Sisäiset</u>						
Toimintatuotot	39 106,08	46 000	46 000	42 000	42 840	43 697
Toimintakulut	-248 217,37	-238 266	-238 266	-259 238	-264 423	-269 711
Toimintakate	-209 111	-192 266	-192 266	-217 238	-221 583	-226 014
<u>Ulkoiset+Sisäiset</u>						
Toimintatuotot	1 271 332,69	1 181 000	1 181 000	1 177 000	1 189 190	1 201 510
Toimintakulut	-696 329,55	-858 466	-858 466	-880 438	-898 047	-916 008
Toimintakate	575 003,14	322 534	322 534	296 562	291 143	285 503
muut laskennalliset erät						
poistot	-275 030,90	-292 468	-292 468	-303 312	-303 312	-303 312
rahoitustuotot	100,80					
korvaus peruspääomasta	-145 756,85	-145 782	-145 782	-145 782	-145 782	-145 782
Tilikauden tulos = sitova	154 316,19	-115 716	-115 716	-152 532	-157 951	-163 591
nettomenot/asukas	24,19	-18,02	-18,02	-23,65	-24,38	-25,13

RAKENNUSVALVONTA JA YMPÄRISTÖASIAT

Toimielin Rakennus- ja ympäristölautakunta

Tehtäväalue Rakennusvalvonta ja ympäristöasiat

Vastuhenkilö Rakennustarkastaja

Tehtäväalueen kuvaus

Tehtäviä ovat rakennus- ja maa-ainesvalvonta sekä ympäristönsuojelu. Ympäristönsuojelun palvelut tuotetaan yhdessä Maskun, Nousiaisten ja Mynämäen kuntien kanssa.

Toimintamenoihin kuuluu myös ympäristöterveydenhuolto (terveystarkastus ja eläinlääkintähuolto), joka ostetaan Raision kaupungilta ja niitä koskevat asiat käsitellään Raisiossa.

Olellaiset muutokset ja tapahtumat

Ympäristöterveydenhuollon kustannukset on arvioitu pysyvän samalla tasolla. Menoissa on kuitenkin edelleen epävarmuutta, koska syksyn aikana käydään neuvottelut Uudenkaupungin kanssa hyötyeläinlääkinnän yhteistyöstä. Vaikutus toimintaan on vielä epäselvä, tuloja tulee hieman lisää, kun uusi toimijoiden vuosimaksu otetaan käyttöön. Talousarviossa ei ole huomioitu ympäristöterveydenhuollon tuotoista ja laskutuksesta tulevia palautuksia/muutoksia. Talousarviossa on varauduttu ympäristönsuojelun kolmannen viranhaltijan kustannuksiin ja myös siihen vaihtoehtoon, että yhteistoiminta-alueen kuntamäärässä tulee muutoksia ja jatketaan kahdella viranhaltijalla. Mynämäen teknisen johtajan mukaan viranhaltijoiden määrä tulee saattaa nykyisen palvelutuotannon edellyttämälle tasolle perustamalla uusi ympäristösihteerin virka 1.1.2023 alkaen ja jakaa kustannukset sopimuksen mukaisesti kunnille.

Talousarvioesitykseen sidotut tavoitteet

Tavoite	Arviointikriteeri/ Mittari	TA2023
Tehokas ja joustava rakennuslupakäsittely	Käsittelyaika	Rakennustarkastajan päätös 1-2 vk, Lautakunnan päätös enint. 6 vk, kun hakemus ei ole puutteellinen ja hakemuksen mukana on naapurien kuuleminen.
Rakennus- ja maa-ainesvalvonnan kulujen kattaminen	Valvonnan menot katetaan maksutuotoilla (% osuus menoista)	Vähintään 75 %.

Tuloarviot ja määrärahat

<u>Ulkoiset</u>	<u>Tp 2021</u>	<u>Ta 2022</u>	<u>MTa2022</u>	<u>Ta2023</u>	<u>Ts2024</u>	<u>Ts2025</u>
Toimintatuotot	72 830,25	74 000	74 000	74 000	74 740	75 487
Toimintakulut	-182 600,18	-194 083	-194 083	-199 832	-203 829	-207 905
josta palvelujen ostot	-91 537,49	-103 770	-103 770	-114 465	-116 754	-119 089
Toimintakate	-109 769,93	-120 083	-120 083	-125 832	-129 089	-132 418
<u>Sisäiset</u>						
Toimintatuotot						
Toimintakulut	-3 193,00	-3 380	-3 380	-3 177	-3 241	-3 305
Toimintakate	-3 193	-3 380	-3 380	-3 177	-3 241	-3 305
<u>Ulkoiset+Sisäiset</u>						
Toimintatuotot	72 830,25	74 000	74 000	74 000	74 740	75 487
Toimintakulut	-185 793,18	-197 463	-197 463	-203 009	-207 069	-211 211
Toimintakate (=sitova)	-112 962,93	-123 463	-123 463	-129 009	-132 329	-135 723
muut laskennalliset erät	-14 991,26	-15 574	-15 574	-12 744	-12 999	-13 259
poistot						
nettomenot/asukas	-20,06	-21,66	-21,66	-21,98	-22,43	-22,89

Tulojen arvioidaan pysyvän ennallaan, vaikka ne riippuvat täysin lupamääräistä. Päällistönmäelle valmistuu lisää seurakunnan sekä yksityisten tontteja ja Valkiavuorelle kunnan tontteja, joista tulee lupamaksuja. Rakentamisen määrään kuitenkin vaikuttaa yleinen talouden muuttuva tilanne.

KASVATUSPALVELUT

VARHAISKASVATUSPALVELUT

Toimielin Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta

Tehtäväalue Varhaiskasvatuspalvelut

Vastuhenkilö Varhaiskasvatusjohtaja

Tehtäväalueen kuvaus

Ruskon kunnan varhaiskasvatuspalvelut tarjoaa ruskolaisille lapsille suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa varhaiskasvatusta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Osana varhaiskasvatustoimintaa järjestetään koko 6-vuotiaiden ikäluokalle maksutonta esiopetusta. Lisäksi Ruskon kunta on verrokkikuntana valtakunnallisessa Opetus- ja kulttuuriministeriön toteuttamassa kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa. Verrokkikuntana Rusko ei järjestä kaksivuotista kokeiluesiopetusta vaan lapset ovat viisivuotiaina tavallisessa varhaiskasvatuksessa ja aloittavat esiopetuksen sinä vuonna, jolloin täyttävät kuusi vuotta.

Varhaiskasvatus ja esiopetus toteutetaan tarkoituksenmukaisissa tiloissa ja luonnonläheisessä ympäristössä ammatillisesti osaavan ja työhönsä sitoutuneen henkilöstön toimesta.

Ruskolaisilla lapsiperheillä on mahdollisuus valita kunnallisen varhaiskasvatuksen, lasten kotihoidon tai yksityisen varhaiskasvatuksen välillä. Tavoitteena on ohjata lapsia yksityisille palveluntuottajille ja siten hallita oman kunnallisen varhaiskasvatustoiminnan investointitarpeita uusiin päiväkotikiinteistöihin. Ruskon kunnassa toimii yksi yksityinen päiväkotikiinteistö sekä 4-5 yksityistä perhepäivähoitajaa. Lisäksi kunta myöntää varhaiskasvatuksen palvelusetelin myös lähiseudun kunnissa toimiviin yksityisiin varhaiskasvatuspaikkoihin.

Ruskon kunnan varhaiskasvatuksessa panostetaan vuorovaikutus- ja tunnetaitojen harjoitteluun sekä kiusaamisen ehkäisyyn ja siihen ajoissa puuttumiseen. Vuorovaikutuksessa näkyvät myönteisyys, kannustavuus, vastavuoroisuus, sensitiivisyys sekä sitoutuneisuus. Siinä huomioidaan lapsen osallisuus sekä mielenkiinnon kohteet. Vuorovaikutuksessa kiinnitetään huomiota rikkaaseen ja monipuoliseen kielenkäyttöön. Jokaisessa kunnan päiväkodissa on käytössä tunne- ja vuorovaikutuskasvatus materiaalia, jota käytetään aktiivisesti näiden taitojen harjoittamiseen lasten kanssa. Varhaiskasvatuksen työntekijät arvioivat aikuisten ja lapsen välistä vuorovaikutusta mm. kehityskeskustelujen yhteydessä KARVI:n arviointikriteeristöä hyödyntäen. Vuorovaikutus on myös huoltajille, lapsille ja yhteistyötahoille tehtävän asiakastytytyväisyyskyselyn yksi osa-alue.

Jokaisessa päiväkodissa noudatetaan Ruskon kunnan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yhteistä suunnitelmaa Lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Lisäksi noudatetaan Lapsen tai aikuisen henkilöstöön kohdistamat väkivaltatilanteet varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa -ohjeistusta.

Pedagogisina painopisteinä kaikissa päiväkodeissa ovat toiminnallinen oppiminen, lasten liikkumisen ja fyysisen aktiivisuuden edistäminen, luontopedagogiikka ja ympäristökasvatus. Luonnossa kotonaan-toimintaa laajennetaan vuonna 2023 koskemaan Karhukallion päiväkodin kolmea ryhmää ja muissakin päiväkodeissa arkipedagogiikassa hyödynnetään Luonnossa kotonaan-periaatteita.

Erityisvarhaiskasvatus järjestetään osana lapsen normaalia varhaiskasvatusta. Ruskolla työskentelee kolme vakituista varhaiskasvatuksen erityisopettajaa sekä yksi hankerahalla palkattu varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Esioppilaiden erityisopetuksen järjestämisessä tehdään yhteistyötä perusopetuksen kanssa.

Rusko on mukana seutukunnallisesti sovitussa varhaiskasvatuspalvelujen järjestämismallissa, jossa perheellä on mahdollisuus saada varhaiskasvatuspaikka kuntien välisenä ostopalveluna Turun seudun kunnista.

Tulosalue pitää sisällään myös lasten kotihoidon tuen ja kuntalisän, yksityisen hoidon tuen sekä osittaisen että joustavan hoitorahan.

Olellaiset muutokset ja tapahtumat

Varhaiskasvatuksessa varataan palkkamäärärahat lapsimäärään suhteutetulle lakisääteiselle henkilöstölle. Lakisääteisen henkilöstön määrä on vuonna 2023 aiempia vuosia suurempi, koska alle 3-vuotiaiden lasten osuus varhaiskasvatuksessa olevista lapsista on kasvanut.

Varhaiskasvatuslain 540/2018 37 § mukaan 1.1.2030 päiväkodissa kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä toimivasta 35 §:ssä tarkoitettua henkilöstöstä vähintään kahdella kolmasosalla tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin kelpoisuus, josta vähintään puolella varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. Muilla tulee olla vähintään varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kelpoisuus. Ruskolla varhaiskasvatuksen opettajia on yksi kolmasosa päiväkotien kasvatushenkilöstöstä. Jotta Ruskon varhaiskasvatuksessa varmistetaan lakisääteinen henkilöstörakenne 2030 vuoden alusta alkaen, tulevat rekrytoinnit suunnitellaan tarkasti. Kaksi varhaiskasvatuksen lastenhoitajan tehtävää muutetaan varhaiskasvatuksen opettajatehtäviksi 1.8.2023 alkaen.

Varhaiskasvatuslain 540/2018 36 § tuli voimaan 4.6.2021. Sen mukaan päiväkodin henkilöstön mitoitukselta ei ole sallittua poiketa mistään henkilöstön poissaoloista johtuvista syistä. Varhaiskasvatukseen palkataan kaksi vakituista kiertävää sijaista lastenhoitajatehtäviin takaamaan lakisääteinen henkilöstömitoitus. Toinen henkilöistä sijoittuu Vahdolle ja toinen keskustaajamaan, mutta he työskentelevät tarvittaessa kaikissa yksiköissä.

Varhaiskasvatuslakiin tuli muutos 1.8.2022 alkaen. Lakiin kirjattiin varhaiskasvatuksen tavoitteeksi ”tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti” (3 §). Lakiin lisättiin luku 3 a ”Oikeus varhaiskasvatuksessa annettavaan tukeen”, jossa määritellään lapsen oikeus saada tukea yksilölliseen kehitykseensä joko yleisenä, tehostettuna tai erityisenä tukena (15 a §). Annettava tuki voi olla pedagogista, rakenteellista tai hoidollista tukea ja tuen muodot, niiden totuttaminen sekä vaikuttavuuden arviointi kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan (15 b §). Laki määrittää myös, että lapsen tuen tarve on huomioitava henkilöstön lukumäärässä (35 §). Lapselle annettavasta tuesta on tehtävä hallintopäätös, jossa mainitaan tuen muodot, varhaiskasvatuksen järjestämispaikka ja tukipalvelut. Hallintopäätöksen tekee järjestämisvastuussa oleva kunta ja yksityisessä varhaiskasvatuksessa toimipaikan sijaintikunta (15 e §). Uusi varhaiskasvatuslaki edellyttää riittävää resurssointia tuen toteutumiseksi. Lakimuutos työllistää myös

varhaiskasvatusjohtajaa, koska kaikki tuen hallintopäätökset tekee Ruskolla varhaiskasvatusjohtaja.

Talousarvioon varataan palkkamäärärahat harkinnanvaraisille avustajille, jotka työskentelevät mm. vaikeasti vammaisten lasten henkilökohtaisina avustajina tai ryhmäavustajina lapsiryhmissä, joissa on useampi tehostettua ja erityistä tukea tarvitseva lapsi. Tämä hetkisen tiedon mukaan avustajien tarve vähenee syksyllä 2023.

Talousarviovuoden 2023 aikana tulee voimaan varhaiskasvatusmaksujen alentaminen, joka toteutetaan korottamalla maksujen perusteena olevia tulorajoja 33 %. Tämä kompensoidaan kohdentamalla aiempaa suurempi osa yhteisöveron tuotoista kunnille. Hallituksen 20.10.22. eduskunnalle antaman esityksen mukaan uudistus astuu voimaan 1.3.2023.

Varhaiskasvatusmaksujen alennuksen todellista merkitystä toimintatuottoihin on vaikea arvioida, mutta alustavan arvioin mukaan toimintatuotot alenevat n 20 %. Myöskään kompensatiosta yhteisöverojen kohdentamisesta kunnille ei ole määrällistä tietoa, joten kokonaismerkitystä varhaiskasvatuksen talousarvioon vuodelle 2023 on mahdoton arvioida.

Ruskon varhaiskasvatus on saanut opetus- ja kulttuuriministeriön erityisavustuksen varhaiskasvatuslain mukaisen tuen uudistamisen edistämiseksi vuosille 2022–2023. Erityisavustuksella on palkattu neljäs varhaiskasvatuksen erityisopettaja kuntaan sekä kahden avustajan palkkakulut kaudella 2022–2023.

Varhaiskasvatuksessa on meneillään useita Opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Opetushallituksen rahoittamia hankkeita:

- Varhaiskasvatuksen Uudet lukutaidot/ Digiagentti hanke sai jatkorahoitusta ajalle 1.8.2022-31.12.2023.
- Varhaiskasvatuksen oppimisen tuen kehittäminen Varsinais-Suomessa 1.8.2021-31.7.2023, yhteistyössä Turun, Maskun, Auran ja Sauvon kanssa siten, että Turku vastaa koordinoinnista.
- Innovatiivisten oppimisympäristöjen edistäminen varhaiskasvatuksessa – Lapsilähtöistä osallistavaa varhaiskasvatuksen arkea mobiilisti (Lova-mobiili) yhteistyössä Kaarinan kaupungin ja Ilona IT:n kanssa 1.8.2021-31.7.2023.
- Koronaepidemian vaikutusten tasoittaminen varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa ajalle 1.1.-31.12.2023.

Yksityisen päiväkotihoidon ja perhepäivähoidon piirissä olevat lapset ovat siirtyneet palvelusetelin piiriin 1.8.2021 alkaen, jolloin yksityisen hoidon tuen kuntalisä määriteltiin koskemaan vain kotiin palkattua hoitajaa. Tästä johtuen palvelusetelimenoiissa on tapahtunut merkittävä kasvu. Vuonna 2023 palvelusetelin arvoon tehdään myös indeksitarkistus, jonka vaikutukset palvelusetelimenoihin realisoituvat 1.8.2023 alkaen.

Varhaiskasvatuksen henkilöstö

ammattinimike	TA2023	09/2022
varhaiskasvatusjohtaja	1	1
varhaiskasvatuksen opettaja	21+1.8. alkaen 2 tehtävämuutoksella + digiagentti hankekauden 31.12.2023 asti	18 + 1 digiagentti 3 opettajan paikkaa on täytetty lastenhoitajilla koska päteviä opettajia ei ole saatu
varhaiskasvatuksen erityisopettaja	3 + 1 lisäys OKM:n tuen uudistamisen edistämiseksi saadulla hankerahoituksella	3
lastenhoitaja	29 + tammikuussa 3 uutta tehtävää lapsimäärän kasvun takia	29
avustaja	4 määritellään vuosittain toimikaudeksi kerrallaan	9 määritellään vuosittain toimikaudeksi kerrallaan, osa avustajista vakituisia lastenhoitajia
kiertävä sijainen lastenhoitaja	2 työsuhteet 12kk	2
resurssityöntekijä lastenhoitaja	5	5
päiväkodinjohtaja	5	5
toimistos sihteeri	1,85	1,75
koulupsykologi-esiopetus	Hyvinvointialueelle	0,15
koulukuraattori-esiopetus	Hyvinvointialueelle	0,15
erityisluokanopettaja-esiopetus	0,25	0,25
ict-tuki perusopetuksesta	0,1	0,1

Vuoden 2022 aikana toteutettiin laaja varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhteinen palveluverkkoselvitys, jota apuna käyttäen laadittiin pitkän tähtäimen suunnitelma palveluiden järjestämiseksi ja rakennuskannan uusimiseksi. Tähän mahdolliseen uudisrakentamiseen varataan rahat talousarvioon teknisen toimesta.

Päiväkotien tietokoneiden ja iPadien määrää lisätään vähitellen vastaamaan tarvetta. Laitteiden leasing-kustannukset on huomioitu vuoden 2023 käyttötaloudessa. Päiväkoteihin hankitaan kannettavat tietokoneet sitä mukaa, kun vanhojen pöytäkoneiden leasingit umpeutuvat. Vuonna 2023 hankitaan lisää joitakin iPadeja lasten ja henkilöstön käyttöön. Laitteiden hankinnoissa hyödynnetään palvelusopimusmallia.

Varhaiskasvatuksen sähköinen palvelujärjestelmän päivitys tehdään vuoden 2023 aikana.

Talousarvioesitykseen sidotut tavoitteet

Tavoite	Arviointikriteeri/ mittari	TA 2023
Kasvavaan /muuttuvaan varhaiskasvatus- palvelujen tarpeeseen vastataan toiminnan edellyttämin tilaratkaisuun tai muita palvelutuotantovaihtoehtoja hyödyntäen	Omien toimitilojen määrä ja täyttöasteen seuranta (yli 92%) Muiden palveluntuotantovaihtoehtojen määrä ja käyttö	Omat päiväkodit 5, lapsia omassa palvelujärjestelmässä 340 Vaihtoehtoisissa palvelujärjestelmissä lapsia 140
Verkostoituminen yli sektorirajojen ja sen näkyminen toiminnassa	yhteistoimintamuodot ja määrät	toiminnallinen yhteistyö esi- ja alkuopetuksessa kaikissa esiopetusryhmissä nivelluokka 1 kpl
Palvelujärjestelmän kehittäminen ja asiakkaiden osallisuus palveluprosesseissa Positiivinen palvelukokemus, etenkin uudet perheet	Asiakaskyselyjen määrä ja vastaus% Kyselyn asteikko on 1-5	Joka toinen vuosi 1 kaikille asiakkaille sekä yhteistyötahoille, joka toinen vuosi 1 yksiköittäin vastaus% yli 75 Yksikkökohtainen tulos yli 4,3 Positiivinen palvelukokemus tulos yli 4
Pedagogisen toiminnan laadun arviointi ja varmistaminen: lähiympäristön hyödyntäminen, liikunnan kautta tekeminen, toiminnallinen oppiminen ja positiivinen vuorovaikutus	Asiakastyytyväisyyskyselyn ja henkilökunnan itsearvioinnin tulokset pedagogisen toiminnan laadusta Henkilöstön, tiimin ja yksikön oma arviointi, arviointityökalua käyttäen	Lähiympäristön hyödyntäminen ja liikunnan kautta tekeminen toteutuvat viikoittain joka ryhmässä Toiminnallinen oppiminen ja positiivinen vuorovaikutus toteutuvat päivittäin kaikkien kasvattajien toiminnassa.
Lapsuudessa helposti saatava tuki	Henkilöstön ja huoltajien arvio. Tuen toteutuminen ryhmissä tarpeen mukaan. Kyselyn asteikko 1-5	Kysely henkilöstölle ja huoltajille. Tulos yli 4.
Sähköisten palvelujen käyttö	Sähköisten palvelujen määrä ja asiakasprosessin kehittäminen	Varhaiskasvatuksen uuden toiminnanohjausjärjestelmän käyttöönotto ja käytön tehostaminen.
Yhteisöllisen kulttuurin synnyttäminen	Vanhempaintoimikuntien määrä Yhteistyö lähiympäristön, esim. vanhusten, koulujen, kolmannen sektorin	Jokaisessa yksikössä tai kunnan osassa yhteinen vanhempaintoimikunta

Tavoite	Arviointikriteeri/ mittari	TA 2023
	kanssa. Todennetaan toimintakertomuksista	Yhteistyö lähiympäristön kanssa toimivaa ja säännöllistä jokaisessa yksikössä.
Kunnallisen varhaiskasvatuksen kasvua ja sitä kautta uusia investointipaineita hallitaan tukemalla ja mahdollistamalla perheiden valintaoikeutta kotihoitoon tai yksityiseen varhaiskasvatukseen.	Yksityisen hoidon tuen käyttö: lapsia keskim./vuosi	0
	Kotihoidon tuen käyttö: lasten määrä keskim./kk	80
	Palvelusetelin käyttö: lasten määrä keskim./kk	135

Tuloarviot ja määrärahat

	<i>Tp 2021</i>	<i>Ta 2022</i>	<i>MTa2022</i>	<i>Ta2023</i>	<i>Ts2024</i>	<i>Ts2025</i>
<i>Ulkoiset</i>						
Toimintatuotot	485 727,25	437 700	437 700	530 500	535 805	541 163
Toimintakulut	-4 803 489,00	-5 154 243	-5 274 973	-5 422 500	-5 530 950	-5 641 569
josta palvelujen ostot	-911 610,00	-1 363 992	-1 363 992	-1 413 042	-1 441 303	-1 470 129
Toimintakate	-4 317 761,75	-4 716 543	-4 837 273	-4 892 000	-4 995 145	-5 100 406
<i>Sisäiset</i>						
Toimintatuotot						
Toimintakulut	-976 090,81	-967 840	-967 840	-1 040 038	-1 060 839	-1 082 056
Toimintakate	-976 091	-967 840	-967 840	-1 040 038	-1 060 839	-1 082 056
<i>Ulkoiset+Sisäiset</i>						
Toimintatuotot	485 727,25	437 700	437 700	530 500	535 805	541 163
Toimintakulut	-5 779 579,81	-6 122 083	-6 242 813	-6 462 538	-6 591 789	-6 723 625
Toimintakate (=sitova)	-5 293 852,56	-5 684 383	-5 805 113	-5 932 038	-6 055 984	-6 182 461
muut laskennalliset erät	-200 164,35	-175 592	-175 592	-221 313	-225 739	-230 254
poistot	-3 152,89	-2 676	-2 676	-1 431	-1 431	-1 431
nettomenot/asukas	-861,76	-913,19	-931,99	-954,23	-969,62	-985,28

Lasten lukumäärän vaihtelut vuosina 2017 – 2023 eri palvelujärjestelmän muodoissa:

	2017	2018	2019	2020	2021	TA2022	TA2023
varhaiskasv.	360+12*	329+21*	320	303	320	320	340
josta alle 3-v.	53	60	60	49	55	68	75
kotihoidontuki	89	82	64	84	50	65	80
yksit.hoidontuki	36	83	101	88	60	0	0
palveluseteli			19	33	80	125	135
yhteensä	485 +12*	494+21*	504	508	510	510	555

Lapsimäärät yksityisessä varhaiskasvatuksessa

	2018	2019	2020	2021	TA2022	TA2023
Yksityinen päiväkotito	63	84	105	110	110	115
Yksityinen perhepäivähoito	20	20	16	20	15	20

Nettokustannukset €/ asukas:

	2017	2018	2019	2020	2021	TA2022	TA2023
varhaiskasvatus	502	549	580	582	749	866	887
lastenhoidon tuet	115	185	212	229	113	66	67

Tukimuoto/vuosi	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TA 2021	TA 2022	TA 2023
Kotihoidontuki	363 549	268 978	282391	285 000	275 000	290 000
Kotihoidontuen kuntalisä	87 965	65 777	86764	75 500	40 000	54 000
Yksityisen hoidon tuki	143 895	178 571	154882	93 000	2 000	2 000
Yksityisen hoidon kuntalisä	543 838	731 185	564676	286 000	0	0
Osittainen hoitoraha			23880	20 000	21 000	30 000
Joustava hoitoraha			23880	20 000	21 000	33 000
Palveluseteli		61 370	282889	662 000	1 125 000	1 171 000
Yhteensä	1 139 247	1 305 881	1 419362	1 452 500	1 484 000	1 580 000

PERUSOPETUS

Toimielin Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta

Tehtäväalue perusopetus

Vastuhenkilö Johtava rehtori

Tehtäväalueen kuvaus

Yleisopetusta annetaan Kirkonkylän, Merttelän, Laukolan ja Maunun kouluilla hyväksytyn opetussuunnitelman ja työsuunnitelman mukaisesti. Aamu- ja iltapäiväkerhotoiminta järjestetään Vahdon kunnanosassa ostopalveluna ja Ruskon kunnanosassa omana toimintana.

Luokkamuotoinen erityisopetus hoidetaan oman kunnan peruskouluissa sekä pienryhmäluokissa että integroituna opetuksena. Vaativan erityisen tuen pienryhmäopetusta järjestetään Kirkonkylän koulussa kunnan omana toimintana. Ruotsinkielisten perusopetus järjestetään Turussa ja vaikeimmin vammaisten perusopetus järjestetään ostopalveluna (Mylly-Antin koulu, Raisio).

Olellaiset muutokset ja tapahtumat

Maunun koulun peruskorjaus ja laajennusosa otettiin kokonaisuudessaan käyttöön syksyllä 2022. Kodin ja koulun päivänä 24.9. koululla järjestettiin avoimet ovet- tutustumispäivä. Kunnostetut ja laajennetut yläkoulun tilat vastaavat kasvavan oppilasmäärän mukanaan tuomaan tilatarpeeseen sekä nykyaikaistavat koulun tilat vastaamaan opetussuunnitelmassa asetettuja tavoitteita.

Oppilasmääräennuste vuoden 2023 syksyllä osoittaa kokonaisoppilasmäärän luokka-asteilla 1.-9. olevan lähes sama kuin syksyllä 2022 (829). Alakouluissa aloittaa elokuussa 2023 hieman enemmän 1. -luokkalaisia kuin syksyllä 2022.

Perusopetuksen henkilöstö

ammattinimike	09/2022	ta2023
johtava rehtori (myös Laukolan koulun rehtori)	1	1
rehtori (Maunu ja Kirkonkylä/Hiidenvainio)	2	2
koulun johtaja (Merttelä)	1	1
aineen opettaja	22	22
luokanopettaja	26	26
erityisopettaja	10	11 (1.8.23: 11, hankerahalla 7kk)
koulunkäynninohjaaja	18	18 (1.8.23: 22, 11v oppivelvollisten ohj.)
toimistos sihteeri	1,25	1,15
koulupsykologi	0,85	Hyvinvointialue
vastaava kuraattori	0,85	Hyvinvointialue
hankekuraattori	1	Hyvinvointialue
opinto-ohjaaja	1,4	1,4

Vuoden 2022 aikana toteutettiin laaja varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluverkkoselvitys. Sen tuloksia hyödynnetään laadittaessa suunnitelmaa palveluiden järjestämiseksi lukuvuonna 2023-2024.

Ruskon oppilasmääräennuste on tilastokeskuksen ennusteeseen perustuen huomattavasti koko maan ennustetta parempi. Tämä koskee sekä ala- että yläkoulun tilannetta. Alakoulussa oppilasmäärän huippu koetaan lähivuosina lukuvuoden 2023-2024 alkaessa. Sen jälkeen oppilasmäärä kääntyy hienoiseen laskuun lukuvuoteen 2027-2028 asti. Tämän jälkeen ennusteen mukainen oppilasmäärän kasvu lähtee taas nousuun siirryttäessä kohti 2030 - lukua. Koulutyönsä aloittavien oppilaiden määrä on sellainen, että Ruskon keskustan alueella aloittaa vuosittain kolme 1. luokkaa ja Vahdolla Laukolan koulussa yksi 1. luokka (+ yhdysluokka). Yläkoulussa oppilasmäärän huippu koetaan lukuvuonna 2026-2027, kun nykyiset isot oppilasluokat siirtyvät Maunun kouluun. Koulussa on silloin 15 yleisopetuksen ryhmää ja yli 310 oppilasta. Tuon lukuvuoden jälkeen oppilasmäärä kääntyy hienoiseen laskuun.

Hiidenvainion kouluun sijoittuu kunnan 1.-2. luokkien pienryhmätoiminta. Laukolan kouluun keskitettiin kunnan 3.-6. luokkien pienryhmätoimintaa syksyllä 2019. Tämä toiminta jatkuu tulevanakin lukuvuotena 2023-2024.

Lukuvuonna 2022-2023 Merttelässä ei aloittanut 1. luokkaa vaan Hiidenvainion kouluun sijoittui kolme 1. luokkaa. Laukolaan sijoittui yksi 1. luokka. Lukuvuonna 2023-2024 toimitaan samalla tavalla ja lisäksi osa Laukolan koulun 1. -luokkalaisista aloittaa koulutyönsä yhdysluokassa. Vertikal OY:n pitkän tähtäimen suunnitelmassa suositeltiin, että oppilaat keskitetään Ruskon keskustan alueella Hiidenvainion ja Kirkonkylän kouluun. Syyskuussa opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta päätti, että Merttelän koulun oppilaat siirtyvät

opiskelemaan Kirkonkylän kouluun lukuvuoden 2023-2024 alkaessa. Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta katsoo myös, että Merttelän koulua voidaan jatkossa käyttää mm. väistötilana kunnan rakennuskannan remonttien yhteydessä

Lukuvuoden 2020-2021 alkaessa erityisen vaativan tuen luokka aloitti toimintansa Kirkonkylän koulun päätyyn remontoitussa tilassa. Toiminta jatkuu tulevanakin lukuvuonna. Vuoden 2021 talousarviossa erityisluokanopettajan virka muutettiin vakituiseksi viraksi. Luokassa opiskelevilla oppilailla on pidennetty oppivelvollisuus (11v) ja osa heistä opiskelee toiminta-alueittain tuetun oppimissuunnitelman kanssa. Tämän luokan oppilaiden koulutyön järjestämiseen kunta saa korotettua valtionosuutta, joka joidenkin kohdalla on huomattavan paljon suurempi kuin yleisopetuksen oppilaan osalla (kolmin- tai viisinkertainen yksikköhinta perusosaan verrattuna). Syksyllä 2023 koulutyönsä aloittaa kuusi pidennetyn oppivelvollisuuden lasta. Tämä tuo mukanaan koulukohtaisia erityisjärjestelyitä, jotka on huomioitava myös talousarviossa erityisopettajan ja koulunkäynninohjaajien palkkauksessa.

Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta hyväksyi toimintatavan siirtyä tietokoneiden ja iPadien osalta Tieran tarjoamaan palvelumalliin uusien laitteiden hankkimisen osalta. Samalla päätettiin ottaa palvelumalliin kustannukset huomioon käyttötalouden suunnittelussa. (OPVA 9.6.2020, §64) Oppilaslaitteiden vaihtosykli on iPadien osalta 5 vuotta ja kannettavien tietokoneiden osalta 4 vuotta. Sekä opettajien iPadeissa että kannettavissa tietokoneissa vaihtosykli on 4 vuotta. Oppilaiden osalta on siirrytty malliin, jossa oppilas saa laitteen (iPad) 1. luokalla ja luovuttaa sen 5. luokan lopussa. Tämän jälkeen oppilas saa 6. luokan alussa uuden laitteen (kannettava tietokone) ja luovuttaa sen 9. luokan lopussa. Investointitarve päätelaitteiden osalta on poistunut talousarviosta ja kustannukset siirtyneet käyttötalouden puolelle.

Henkilöstölisäykset:

Erityisopettaja, vakituinen virka, (Kirkonkylä + Maunu) ja koulunkäynninohjaajat (4)

Talousarvioehdotuksen henkilöstölisäykset perustuvat siihen, että perusopetuksessa aloittaa koulutyönsä oppilaita (kuusi), joilla on pidennetty oppivelvollisuus (11v) ja he tarvitsevat erityistä tukea oppimiseensa. Kunnan tulee järjestää heille koulunkäyntimahdollisuus, koska ympäristökunnista ei ole enää tarjolla opiskelupaikkaa ulkopaikkakuntalaiselle. Lähikoulumahdollisuus tuo näille kodeille hyvinvointia, joka helpottaa vaativamman arjen sujumista. Oppilaan lähioppimisympäristö tukee koulutyön onnistumista koulutaipaleen alusta alkaen. Oppilailla on pidennetty oppivelvollisuus (11v). Näiden oppilaiden koulutyön järjestämiseen kunta saa korotettua valtionosuutta, joka joidenkin kohdalla on huomattavan paljon suurempi kuin yleisopetuksen oppilaan osalla (kolmen/viisinkertainen).

Erityisopettaja on toiminut kunnassa koronahankeavustuksen kautta saadun määrärahan avulla jo kahden lukuvuoden ajan ja tehnyt työtä niiden oppilaiden kanssa, joilla on suuri tuen tarve. Tämänhetkinen hankeraha loppuu vuoden 2022 lopussa. Kunta saa OKM:n hankehaun kautta koronatukirahaa, jonka kautta saatava palkkamääräraha riittää 7 kk ajaksi. Sen jälkeen tehtävä tulee muuttua toistaiseksi voimassa olevaksi virkasuhteeksi.

Kustannusvaikutus vuoteen 2023 on sivukuluineen 4 000 €/kk, yhteensä 20 000 €. (5kk) Vuositasolla kustannus sivukuluineen on noin 48 000 €.Pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaiden koulutyön tukemiseen tarvitaan oppilaan ohjaajia. Tarve on neljä ohjaajaa kuudelle lapselle. Osa oppilaista pystyy tekemään koulutyötä siten, että yksi ohjaaja tukee kahta lasta, mutta osalla tulee olla oma aikuinen koulutyön onnistumiseksi.

Kunnan saama valtionosuus kattaa ohjaajien palkkakulut. Kustannusvaikutus vuoteen 2023 on sivukuluineen 2200,00€/kk, yhteensä 11000€/ohjaaja (5kk). $4 \times 11000\text{€} = 44000\text{€}$ (vuositaso 22000€/ohjaaja)

Talousarvioesitykseen sidotut tavoitteet

Tavoite	Arviointikriteeri/ Mittari	TA 2023
Opetuksen tehokkuuden arvioiminen	Päätötodistuksen saaneiden prosentuaalinen määrä yhdeksäsluokkalaisista.	Tavoitteena on, että 100% yhdeksäsluokkalaisista saa päätötodistuksen.
Oppilaiden sijoittuminen toisen asteen oppilaitoksiin	Päätötodistuksen saaneiden sijoittuminen toisen asteen oppilaitoksiin.	Tavoitteena on, että 100% yhdeksäsluokkalaisista siirtyy toisen asteen oppilaitoksiin
Opetuksen laadun arviointi	Toteutetaan vuosittain 6. lk:n oppimistulosten laadunarviointi matematiikassa ja äidinkielessä. Osallistutaan vuosiluokilla 7.-9. mahdollisiin oppiainekohtaisiin valtakunnallisiin arviointeihin (kansallisissa arvioinneissa koulut valitaan satunnaisotannalla). Mikäli satunnaisotanta ei osu kohdalle, osallistutaan matematiikan valtakunnallisiin.	Kansallisessa ainekohtaisessa arvioinnissa sijoitutaan keskiarvon yläpuolelle (Makeko –koe ja SUK-koe) Kansallisessa ainekohtaisessa arvioinnissa sijoitutaan keskiarvon yläpuolelle
Nuorten henkinen hyvinvointi	Edulyzer- sovelluksella säännöllinen oppilaiden hyvinvoinnin mittaus Primus/Wilma- tiedon analysointi erilaisten mittarien avulla Tutkimushanke: poissaolojen vaikutus oppilaiden oppimiseen ja hyvinvointiin	Tavoitteena kerätä tietoa koulun toiminnasta oppimisen, viihtyvyyden, hyvinvoinnin ja yhteisen toiminnan kehittämiseksi. Tavoitteena kartoittaa poissaolojen vaikutusta oppilaiden oppimiseen ja hyvinvointiin tarkastelemalla Primus/Wilma-datasta löytyviä poissaolokirjauksia, tukitoimia, pedagogisia asiakirjoja ja niiden yhteyksiä tilastokeskusten tarjoamiin taustatietoihin, muihin rekisteriaineistoihin sekä kyselyaineistoon.
Harrastustakuu	Harrastamisen Ruskon mallin kerhotoiminta, koordinaattorit	Tavoitteena on lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääminen tarjoamalla lasten ja nuorten toiveiden mukaisia maksuttomia harrastuksia koulupäivän yhteydessä.

Lukuvuosi 2021-22	Maunu	Kirkonkylä	Laukola	Merttelä	Hiidenvainio
Oppilaita (ei sisällä pienluokan oppilaita)	227	154	157	76	153
Luokkia	13	7	8	4	7
Keskim. luokkakoko	17,46	22,00	19,63	19,00	21,86
Pienluokka	22	5	17	0	10
Tuntikehys	424,58	208	214	99	175
Tuntikehys/yleisopetuksen oppilaat	1,87	1,35	1,36	1,3	1,14
Oppilaita/opettaja	10,30	22,00	19,63	19,00	21,86
Kuljetettavat oppilaat	89	2	46	38	9

Lukuvuosi 2022-23	Maunu	Kirkonkylä	Laukola	Merttelä	Hiidenvainio
Oppilaita (ei sisällä pienluokan oppilaita)	242	219	149	62	106
Luokkia	13	10	8	3	5
Keskim. luokkakoko	18,62	21,90	18,63	20,67	21,20
Pienluokka	18	4	19	0	10
Tuntikehys	428,24	284	213	85	123
Tuntikehys/yleisopetuksen oppilaat	1,77	1,30	1,43	1,37	1,16
Oppilaita/opettaja	11,00	21,90	18,63	20,67	21,20
Kuljetettavat oppilaat	102	6	46	35	8

Määrärahat

<u>Ulkoiset</u>	<u>Tp 2021</u>	<u>Ta 2022</u>	<u>MTa2022</u>	<u>Ta2023</u>	<u>Ts2024</u>	<u>Ts2025</u>
Toimintatuotot	830 976,18	690 045	863 757	911 850	920 969	930 178
Toimintakulut	-5 850 288,77	-5 893 677	-5 834 105	-5 870 074	-5 987 475	-6 107 225
josta palvelujen ostot	-938 795,40	-1 098 901	-990 649	-948 936	-967 915	-987 273
Toimintakate	-5 019 312,59	-5 203 632	-4 970 348	-4 958 224	-5 066 507	-5 177 047
<u>Sisäiset</u>						
Toimintatuotot						
Toimintakulut	-1 661 937,73	-1 873 984	-1 873 984	-2 100 446	-2 142 455	-2 185 304
Toimintakate	-1 661 938	-1 873 984	-1 873 984	-2 100 446	-2 142 455	-2 185 304
<u>Ulkoiset+Sisäiset</u>						
Toimintatuotot	830 976,18	690 045	863 757	911 850	920 969	930 178
Toimintakulut	-7 512 226,50	-7 767 661	-7 708 089	-7 970 520	-8 129 930	-8 292 529
Toimintakate (=sitova)	-6 681 250,32	-7 077 616	-6 844 332	-7 058 670	-7 208 962	-7 362 351
muut laskennalliset erät	-291 880,62	-311 198	-311 198	-363 693	-370 967	-378 386
poistot	-10 427,42	-6 125	-6 125	-64 653	-64 653	-64 653
nettomenot/asukas	-1 094,77	-1 151,86	-1 115,52	-1 160,78	-1 179,72	-1 198,98

20.9. oppilasmäärät	2018-19	2019-20	2120-21	2021-22	2022-23	2023-2024				
yhteensä	761	785	791	821	831	831				
Maunun koulu	252	246	238	249	261	242				
Kirkonkylänkoulu	180	174	197	159	223	225				
Laukolan koulu	167	190	177	174	168	171				
Merttelän koulu	53	55	64	76	62	62				
Hiidenvainion koulu	109	120	115	163	117	131				
							muutos	muutos	muutos	muutos
OPPILAAT KESKIM.	2019	2020	2021	2022	2023		2019/20	2020/21	2021/22	2022/23
yhteensä	773	789	804	826	831		2,1 %	1,9 %	2,7 %	0,6 %
Maunun koulu	250	243	243	254	253		-2,8 %	0,0 %	4,5 %	-0,4 %
Kirkonkylän koulu	178	184	181	186	224		3,4 %	-1,6 %	2,8 %	20,4 %
Laukolan koulu	177	185	176	172	169		4,5 %	-4,9 %	-2,3 %	-1,7 %
Merttelän koulu	54	59	69	70	62		9,3 %	16,9 %	1,4 %	-11,4 %
Hiidenvainion koulu	114	118	135	144	123		3,5 %	14,4 %	6,7 %	-14,6 %
							muutos	muutos	muutos	muutos
Ulk., sis, vyör., nettokustannukset:	tp2019	tp2020	tp2021	ta2022	ta2023		2019/20	2020/21	2021/22	2022/23
Yhteensä	6 050 276	6 281 478	6 496 086	6 684 991	7 066 908		3,8 %	3,4 %	2,9 %	5,7 %
Maunun koulu	2 050 039	2 002 613	2 104 778	2 115 134	2 367 488		-2,3 %	5,1 %	0,5 %	11,9 %
Kirkonkylän koulu	1 215 316	1 241 364	1 148 538	1 156 972	1 312 375		2,1 %	-7,5 %	0,7 %	13,4 %
Laukolan koulu	900 224	1 061 284	1 010 922	1 140 831	1 171 713		17,9 %	-4,7 %	12,9 %	2,7 %
Merttelän koulu	416 254	418 366	482 517	476 147	413 661		0,5 %	15,3 %	-1,3 %	-13,1 %
Hiidenvainion koulu	554 465	598 469	683 890	690 603	573 464		7,9 %	14,3 %	1,0 %	-17,0 %
Erytisopetus	913 978	959 382	1 065 441	1 105 304	1 228 207		5,0 %	11,1 %	3,7 %	11,1 %
							muutos	muutos	muutos	muutos
Kustannukset per oppilas:	2019	2020	2021	2022	2023		2019/20	2020/21	2021/22	2022/23
Koulut yhteensä	7 827	7 961	8 080	8 093	8 504		1,7 %	1,5 %	0,2 %	5,1 %
Maunun koulu	9 383	9 457	9 987	9 665	10 836		0,8 %	5,6 %	-3,2 %	12,1 %
Kirkonkylän koulu	8 010	7 962	7 671	7 558	7 337		-0,6 %	-3,7 %	-1,5 %	-2,9 %
Laukolan koulu	6 268	6 953	7 069	7 971	8 411		10,9 %	1,7 %	12,8 %	5,5 %
Merttelän koulu	8 891	8 307	8 318	8 140	8 150		-6,6 %	0,1 %	-2,1 %	0,1 %
Hiidenvainion koulu	6 046	6 288	6 391	6 134	6 140		4,0 %	1,6 %	-4,0 %	0,1 %

Oppilaskohtaiseen kustannukseen on laskettu mukaan Hallinto, Hankkeet ja Erytisopetus koulujen oppilasmäärien suhteessa.

Merttelän koulun oppilaat siirtyvät syksyllä 2023 Kirkonkylän koulun tiloihin. Talousarviossa Merttelän kustannuspaikalle varattu muut kulut, paitsi syksyn osuus sisäisestä vuokrasta. Laskennan vuoksi oppilaat tässä taulukossa edelleen Merttelän kohdalla.

HYVINVOINTIPALVELUT

HYVINVOINNIN JOHTAMISEN JA EDISTÄMISEN PALVELUT

Toimielin Hyvinvointilautakunta

Tehtäväalue Hyvinvointitoimiala

Vastuhenkilö Hyvinvointijohtaja

Tehtäväalueen kuvaus

Ruskon kunnan hyvinvointitoimiala

- edistää kuntalain mukaisesti kunnan asukkaiden hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa;
- seuraa kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia, niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin;
- vastaa kunnan eri toimialojen ja toimijoiden yhteistyöstä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä;
- vastaa kirjasto- ja kulttuuripalveluista, liikuntapalveluista, nuorisopalveluista sekä etsivästä nuorisotyöstä.

Olennaiset muutokset ja tapahtumat

Vuoden 2023 toiminnallisissa tavoitteissa painottuvat toimialan oman palvelutuotannon kohteena olevat toiminnot. Mittareita on pyritty täsmentämään tarkastuslautakunnan ohjeistuksen mukaisesti niin, että ne ovat toimintaa ohjaavia ja mitattavia, ja että niihin voidaan omalla toiminnalla vaikuttaa.

Toimialan talousarvioesitys noudattaa kunnanhallituksen 6.6.2022 antamaa ulkoisten menojen ja tulojen kehystä muilta kuin kirjaston vuokrakuluihin varattujen määrärahojen osalta. Vuoden 2023 talousarvioesitys sisältää hyvinvointiohjelman tavoitteiden mukaisesti resurssien turvaamisen lasten, nuorten ja perheiden varhaisen tuen palveluihin nannyn palvelun muodossa koko vuoden ajalle.

Palvelusuunnitelman kuvauksissa on painotettu vastuualueiden lakisääteisiä tehtäviä ja vakiintuneita toimintoja. Toiminnan painopisteet perustuvat kunnan strategiaan ja tavoiteohjelmiin. Mittarointia on pyritty kohdistamaan perustyön seurantaan. Perustyön ohella tarkoitus on suunnata toimialan työtä pitkän tähtäimen tavoitteita palvelemaan kehittämistoimintaan ja hyvinvoinnin edistämisen käytännön kokeiluihin.

Jatkossa on tärkeää myös pystyä varautumaan hyvinvointialueuudistuksen tuomiin muutoksiin mm. lisääntyneisiin hyvinvointityön johtamisen ja yhteistyön tarpeisiin. Tästäkin syystä palvelusuunnitelmassa on kuvattu perinteisten vastuualueiden (kirjasto- ja kulttuuripalvelut sekä liikunta- ja nuorisopalvelut) lisäksi erikseen monilaisen hyvinvoinnin edistämisen ja johtamisen palvelut sekä määritelty niihin liittyvät toiminnalliset tavoitteet ja seurantamittarit.

Talousarvioesitykseen sidotut tavoitteet

Tavoite	Arviointikriteeri/Mittari	TA 2023
Johdetaan kunnan monialaista hyvinvointityötä suunnitelmallisesti ja vaikuttavasti	Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman päivittäminen TEA-viisari (kuntajohto)	1 krt / v Vähintään 68
Vahvistetaan lapsiperheiden arkea helposti saatavalla tuella	Nanny-palvelun asiakastyytyväisyys	Vähintään 90 % asiakkaista suosittelisi palvelua
Harrastustakuulla turvataan jokaiselle lapselle maksuton harrastus	Harrastuskerhojen määrä	Toiminnassa vähintään joka koululla
Edistetään kunnan esteettömyyttä	Esteettömyyskartoitusten ja -korjausten investointimäärärahat	Vähintään 40 000 €
Avustusjärjestelmä on hyvinvointitavoitteiden suuntainen ja mahdollistaa kansalaistoiminnan tukemisen ja yhteisöllistä palvelutuotantoa	Kohdeavustuksia myönnetään hyvinvointia edistäviin toimiin, yhteisöllisen kulttuurin synnyttämiseen ja kuntalaisten yhteisten toimintaan osallistumisen mahdollistamiseen	Vähintään 36 000 €
Vahvistetaan vuorovaikutteista dialogia toimialojen ja eri toimijoiden kesken	Seuraparlamentti kokoontuu yhdistysohjelman mukaisesti Kuntalaiskyselyjä ja -keskusteluja järjestetään	1-2 krt / v Vähintään 5 kpl

KIRJASTO- JA KULTTUURIPALVELUT**Toimielin** Hyvinvointilautakunta**Tehtäväalue** Kirjasto- ja kulttuuripalvelut**Vastuhenkilö** Hyvinvointijohtaja**Tehtäväalueen kuvaus**

Kirjastopalvelut tarjoaa kirjastolain mukaisesti uudistuvan kokoelman osana Vaski-kirjastoja, edistää lukemista ja monipuolisia lukutaitoja sekä tarjoaa tiloja kansalaistoimintaan ja oppimiseen.

Kulttuuritoimen tehtävänä on paitsi edistää kulttuurin harrastamista, myös edistää kulttuuria ja taidetta osana asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä paikallista ja alueellista elinvoimaa. Kunta hankkii vapaan sivistystyön opetuksen ostopalveluna Raisio-opistolta ja Taiteen perusopetusta Turun musiikinopetus Oy:ltä.

Olennaiset muutokset ja tapahtumat

Kirjastopalveluita koskettava keskeinen tavoite vuonna 2023 tulee olla ratkaista yhdessä eri toimijoiden kanssa kirjastopalvelujen tilakysymys sekä väistötilan että pidemmän aikavälin palvelujen käytön osalta.

Kirjastopalveluissa vuoden 2023 tulokset ovat pitkälti sidoksissa käytettävissä oleviin kirjastotiloihin. Keskustaajaman täyden palvelun toimipiste nostaa kokonaislainausta sekä fyysisten käyntien määrää, rajoitettu palvelu tai toimipisteen puuttuminen puolestaan luonnollisesti laskee niitä. Tilakysymyksen ollessa vielä auki mitattavat toiminnan tavoitteet onkin kirjattu asteikkomaisesti.

Kirjaston toiminnallisina tavoitteina jatketaan aiempia linjauksia: nostetaan mediakasvatuksen osuutta sekä vakiinnutetaan yhteiskunnallisen vuoropuhelun tehtävää osana mm. kirjaston demokratiahanketta.

Kulttuuripalveluissa vuoden 2023 tavoitteet liittyvät kulttuurihyvinvointipalveluiden vakiinnuttamiseen, kokeiluiden jatkamiseen sekä käyttäjäkokemuksen kartoittamiseen.

Talousarvioesitykseen sidotut tavoitteet

Tavoite	Arviointikriteeri/Mittari	TA 2023
Kirjastotoimen resursointi on riittävä.	Toimintakulut € / asukas Aineistomääräraha € / asukas Henkilötyövuodet / asukas	69,88 9,15 0,85
Kirjastopalveluiden toiminnan painopisteet ovat tarkoituksenmukaisia.	Lainat / asukas Fyysiset käynnit / asukas Monipuoliset lukutaidot, tuntien määrä	7-13,5 1,5-5 Vähintään 12
Kulttuuria edistetään osana kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia.	Pisteet kulttuurin TEA-viisarissa Kulttuurihyvinvointipalveluiden tarve tunnistetaan ja niitä tarjotaan suunnitelman mukaan	Vähintään 60 Kyllä
Tarjotaan taidekasvatusta ja mahdollisuus suorittaa tutkinto taiteen perusopetuksessa.	Taidekasvatusta järjestetään suunnitelman mukaan Taiteen laajan oppimäärän perusopetukseen opiskelijoiden määrä	Kyllä 18-20
Kannustetaan elinikäiseen oppimiseen järjestämällä vapaan sivistystyön opetusta.	Toteutuneiden opetustuntien määrä Opetukseen osallistuneiden määrä	550-600 300-400

LIIKUNTA- JA NUORISOPALVELUT

Toimielin Hyvinvointilautakunta

Tehtäväalue Liikunta- ja nuorisopalvelut

Vastuhenkilö Hyvinvointijohtaja

Tehtäväalueen kuvaus

Liikuntapalvelut tarjoaa liikuntalain mukaisesti kuntalaisille monipuolisia liikuntaolosuhteita sekä tukee paikallisten liikunta- ja urheiluseurojen toimintaa.

Nuorisopalvelut tukee nuorisolain mukaisesti nuorten kasvua, itsenäistymistä ja osallisuutta yhteiskunnassa järjestämällä nuorille suunnattuja palveluja ja avoimia tiloja sekä edistämällä nuorten kansalaistoimintaa. **Etsivä nuorisotyö** tavoittaa tuen tarpeessa olevia nuoria ja auttaa heitä palvelujen ja tuen piiriin, joilla edistetään mm. itsenäistymistä ja pääsyä koulutukseen ja työmarkkinoille.

Olellaiset muutokset ja tapahtumat

Vuoden 2023 aikana kunnan järjestämää liikuntapalvelua kohdennetaan edellisen vuoden tapaan väestöryhmiin, joiden liikunnan osallistumisessa on esteitä. Tavoitteena on myös tukea vähän liikkuvien liikunnan harrastamista liikunnanohjauspalveluja kehittämällä yhteistyössä hyvinvointialueen palvelujen kanssa. Erityisesti liikuntapalvelujen ja nuorisopalvelujen yhteistyötä on tarkoitus tiivistää. Liikuntaolosuhteiden kehittämisessä pyritään parantamaan suunnitelmallisuutta ja seurantaa.

Avoimessa nuorisotyössä järjestetään ohjattua nuorisotalotoimintaa sekä retkiä, leirejä ja tapahtumia, joihin kaikille nuorille tarjotaan mahdollisuus osallistua perheen taloudellisesta tilanteesta riippumatta. Vuonna 2023 jatketaan etsivän nuorisotyön työpanoksen vahvistamista, jotta erityisen haavoittuvassa asemassa olevien nuorten hyvinvointia voidaan tukea mahdollisimman varhain ja estää ongelmien mutkistuminen. Koulunuorisotyön vahvistamiseen haetaan valtion erityisavustusta. Jatkossa nuorisopalvelujen toiminnan seuraaminen paranee, kun vuoden 2023 alusta alkaen käyttöön otetaan kunnallinen nuorisotyön dokumentointijärjestelmä. Nuorten osallisuuden edistämistä ja nuorisovaltuuston toimintaa kehitetään yhdessä Nuorten Akatemian ja Osallisuuden osaamiskeskuksen kanssa.

Talousarvioesitykseen sidotut tavoitteet

Tavoite	Arviointikriteeri/ Mittari	TA 2023
Vahvistetaan terveyttä mahdollistamalla kuntalaisille hyvät liikuntaolosuhteet ja aktiivinen arki	Liikuntapaikkojen ylläpidon resurssit Tarkastetut ja ylläpidetyt yleiset leikkipuistot	Vähintään 0,5 htv 11 kpl
Tarjotaan liikuntapalveluja vähän liikkuville ja niille, joille ei ole tarjolla palveluja	Erityisryhmien ja ikääntyneiden liikuntaryhmien määrät Liikunnanohjausasiakkaiden määrä.	Vähintään 7 säännöllistä ryhmää Vähintään 10 asiakasta

Tavoite	Arviointikriteeri/ Mittari	TA 2023
Turvataan paikallisten urheiluseurojen mahdollisuudet tarjota edullisia liikuntaharrastuksia.	Liikuntaseurojen toimintaa tuetaan. Liikuntaseurojen kanssa suunnitellaan toimintaa yhdessä.	5 000 € -10 000 € 1-2 yhteistä suunnittelutapaamista vuodessa.
Tarjotaan avoimia nuorisopalveluja nuorisotalolla ja verkossa	Toimintapäivien määrä / viikko Netari-työ	4 päivänä viikossa Kuukausittain
Järjestetään leirejä, retkiä ja tapahtumia nuorille	Tapahtumien määrä	Vähintään 10 vuodessa
Tehdään tiivistä kouluyhteistyötä	Nuorisotyö paikalla koululla Ryhmäytykset Yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintaan osallistuminen	Kerran viikossa 7. luokille Kuukausittain
Etsivä nuorisotyö tavoittaa nuoria aikuisia	Etsivän nuorisotyön asiakkaat Nuorten aikuisten avoin toiminta	Vähintään 20 vuodessa Viikoittain
Nuorten osallisuutta edistetään	Nuoret mukana suunnittelussa ja päätöksenteossa Nuorten järjestämien tapahtumien määrä Nuorisovaltuuston resurssointi	Vähintään 10 kokousta Vähintään 5 Vähintään 1 500 €

Tuloarviot ja määrärahat

	<i>Tp 2021</i>	<i>Ta 2022</i>	<i>MTa2022</i>	<i>Ta2023</i>	<i>Ts2024</i>	<i>Ts2025</i>
<i>Ulkoiset</i>						
Toimintatuotot	167 106,47	73 900	73 900	94 800	95 748	96 705
Toimintakulut	-846 882,56	-906 671	-912 111	-1 003 014	-1 023 074	-1 043 536
josta palvelujen ostot	-165 699,03	-159 410	-159 410	-171 280	-174 706	-178 200
Toimintakate	-679 776,09	-832 771	-838 211	-908 214	-927 326	-946 830
<i>Sisäiset</i>						
Toimintatuotot	127,49					
Toimintakulut	-327 996,25	-256 609	-256 609	-377 018	-384 558	-392 250
Toimintakate	-327 869	-256 609	-256 609	-377 018	-384 558	-392 250
<i>Ulkoiset+Sisäiset</i>						
Toimintatuotot	167 233,96	73 900	73 900	94 800	95 748	96 705
Toimintakulut	-1 174 878,81	-1 163 280	-1 168 720	-1 380 032	-1 407 633	-1 435 785
Toimintakate (=sitova)	-1 007 644,85	-1 089 380	-1 094 820	-1 285 232	-1 311 885	-1 339 080
muut laskennalliset erät	-48 229,40	-52 831	-52 831	-68 644	-70 017	-71 417
poistot	-83 976,98	-78 783	-78 783	-88 029	-88 029	-88 029
nettomenot/asukas	-178,69	-190,19	-191,03	-223,55	-226,84	-230,19

TULOSLASKELMA

ulkoiset

	Tp2021	Mta 2022	Ta 2023	Ts2024	Ts2024
Toimintatuotot	5 420 671	4 563 937	4 364 295	4 407 939	4 452 019
Myyntituotot	2 410 519	2 301 956	1 899 000	1 917 990	1 937 170
Maksutuotot	584 707	513 000	546 900	552 369	557 892
Tuet ja avustukset	425 530	501 086	622 245	628 468	634 751
Muut toimintatuotot	1 999 915	1 247 895	1 296 150	1 309 112	1 322 206
Toimintakulut	-36 447 589	-39 404 359	-20 322 394	-20 728 837	-21 143 361
Henkilöstökulut	-10 959 509	-11 306 522	-11 443 890	-11 672 761	-11 906 227
Palkat ja palkkiot	-8 810 678	-9 100 788	-9 228 027	-9 412 587	-9 600 838
Henkilösivukulut	-2 148 831	-2 205 734	-2 215 863	-2 260 174	-2 305 389
Eläkekulut	-1 821 121	-1 873 887	-1 874 711	-1 912 209	-1 950 448
Muut henkilösivukulut	-327 711	-331 847	-341 152	-347 965	-354 941
Palvelujen ostot	-22 574 780	-25 428 671	-6 108 813	-6 230 989	-6 355 577
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 627 078	-1 669 887	-1 577 105	-1 608 649	-1 640 798
Avustukset	-810 501	-528 770	-683 150	-696 813	-710 749
Muut toimintakulut	-475 720	-470 509	-509 436	-519 625	-530 010
Toimintakate	-31 026 918	-34 840 422	-15 958 099	-16 320 898	-16 691 342
Verotulot	27 289 949	28 132 000	13 538 000	12 957 000	13 181 000
Kunnan tulovero	24 266 699	25 306 000	11 300 000	10 816 000	11 000 000
Kiinteistövero	1 205 057	1 176 000	1 011 000	1 227 000	1 227 000
Osuus yhteisöveron tuotosta	1 818 194	1 650 000	1 227 000	914 000	954 000
Valtionosuudet	6 418 578	7 764 287	5 296 434	5 296 434	5 296 434
Kunnan peruspälv.valtionosuus	5 148 076	5 753 217	4 227 323	4 227 323	4 227 323
Verotul.perust.valt.os.tasaus	-9 904	143 640	1 152 928	1 152 928	1 152 928
Opet.-ja kult.toim.muut valt.o	-1 090 215	-971 436	-971 431	-971 431	-971 431
Verotulomenet. kompensaatio	2 370 621	2 838 866	887 614	887 614	887 614
Rahoitustuotot ja -kulut	16 247	-17 000	-37 000	-37 000	-37 000
Korkotuotot	29 345	2 000	2 000	2 000	2 000
Muut rahoitustuotot	22 650	21 000	21 000	21 000	21 000
Korkokulut	-30 361	-40 000	-60 000	-60 000	-60 000
Muut rahoituskulut	-5 386	0	0	0	0
Vuosikate	2 697 857	1 038 865	2 839 335	1 895 536	1 749 092
Poistot ja arvonalentumiset	-1 675 314	-1 670 000	-1 900 800	-1 900 800	-1 900 800
Suunnitelman muk. poistot	-1 675 314	-1 670 000	-1 900 800	-1 900 800	-1 900 800
Tilikauden tulos	1 022 543	-631 135	938 535	-5 264	-151 708
Poistoeron muutos	18 921	18 921	18 921	18 921	18 921
Tilikauden ylijäämä (alij.)	1 041 464	-612 214	957 456	13 657	-132 787

RAHOITUSLASKELMA

	Tp2021	Mta 2022	Ta 2023	Ts2024	Ts2024
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	2 697 857	1 038 865	2 839 335	1 895 536	1 749 092
Satunnaiset erät					
Tulorahoituksen korjauserät	-996 391	-250 000	-300 000	-303 000	-306 030
Toiminnan rahavirta	1 701 466	788 865	2 539 335	1 592 536	1 443 062
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-3 112 552	-3 894 000	-3 497 000	-2 170 000	-2 000 000
Rahoitusosuudet investointimenoihin	45 505	25 000			
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	1 151 421	380 000	380 000	383 000	386 030
Investointien rahavirta	-1 915 626	-3 489 000	-3 117 000	-1 787 000	-1 613 970
Toiminnan ja investointien rahavirta	-214 160	-2 700 135	-577 665	-194 464	-170 908
Rahoituksen kassavirta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten vähennykset	9 925				
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys			4 500 000		
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-448 800	-448 800	-623 000	-848 000	-848 000
Lyhytaikaisten lainojen muutos			-3 000 000		
Oman pääoman muutokset					
Muut maksuvalmiuden muutokset					
Toimeksiantojen varojen ja pääom.muutokset					
Saamisten muutos	-268 641				
Korottomien velkojen muutos	373 790	150 000	150 000	150 000	150 000
Rahoituksen rahavirta	-333 726	-298 800	1 027 000	-698 000	-698 000
Rahavarojen muutos	-547 886	-2 998 935	449 335	-892 464	-868 908
Rahavarojen muutos					
Rahavarat 31.12.	7 064 259	4 065 324	4 514 659	3 622 195	2 753 287
Rahavarat 1.1.	7 612 144	7 064 259	4 065 324	4 514 659	3 622 195
	-547 886	-2 998 935	449 335	-892 464	-868 908

INVESTOINNIT

Investointimäärärahojen osalta sitovuustaso on projektikohtainen määräraha.

lautakunta	hanke	kuvaus	vaikuttavuus	proi	2023	2024	2025	2023-25yht
Tekla/ hyvla	Ruskotalon yläsalin korjaukset ja siirrettävä väliseinä.	Korjataan yläsalin vaurioituneita rakenteita ja hankitaan siirrettävä väliseinä kalusteiden säilytystilaan, jotta tilan monitoimikäyttö mahdollistuu.		8016	35 000			35 000
Tekla	Ruskotalo	Pukuhuoneiden märkätilat ja wc		8017	100 000			100 000
Tekla/ hyvla	Esteettömyyskartoitukset ja korjaukset	Selvitetään esteettömyysstarpeet ja tehdään niihin korjauksia.	Jatketaan esteettömyyskartoitusten tekoa ja niiden perusteella valitaan korjauskohteet esteettömyystyöryhmän suosistusten mukaan.	8031	70 000	40 000	30 000	140 000
Tekla	Ovien sähkölukitus			8033	30 000	20 000	20 000	70 000
Tekla	Jakelukeytiöt	Saneeraus.		8034	60 000			60 000
Tekla	Maununtupa	Vanhan osan tiilikatto		8036	50 000			50 000
Tekla	Kirkonkylän koulu	Saneeraus. Hankesuunnitelman jälkeen päätös		8038			100 000	100 000
Tekla	Karhukallion pk	Saneeraus. Hankesuunnitelman jälkeen päätös		8039	600 000	600 000		1 200 000
Tekla	Laukolan koulu	Pukuhuoneiden märkätilat		8040	50 000			50 000
Tekla	Merttelän koulu	Selvitys väistötilaksi esiopetuksen käyttöön.		8041	50 000			50 000
Tekla	Laukolan päiväkot	Pihamuutokset		8042	30 000			30 000
Tekla	Vahdon kiinteistöjen korjaukset	Koulu-, päiväkoti- ja nuorisotilojen uudelleenjärjestely		8043	70 000			70 000
Tekla	Rakennusten korjaukset ja rakentaminen	Raha suunnitteluun, jonka kohteista päätetään vuoden 2023 aikana		8008	100 000	50 000	50 000	200 000
Tekla	Päällystystyöt			8204	100 000	100 000	100 000	300 000
Tekla	Katuvalojen uusintaa			8229	30 000	30 000	30 000	90 000
Tekla	Liikenneturvallisuus	Teiden korjaus/parantamiskohteet		8234	30 000	30 000	30 000	90 000
Tekla	Bussipysäkit			8236	30 000			30 000
Tekla	Hulevesiselvitys	Ruskon kunnan eri alueiden korjaustyön suunnittelu ja kartoitus		8238	30 000	20 000	20 000	70 000
Tekla/ hyvla	Leikkiapaikat	Vanhon leikkiapaikkojen välineiden uusimista ja kunnossapitoa.	Parannetaan ja kunnostetaan ns. yleisiä leikkiapaikkoja kunto- kartoituksen ja kehittämisuunnitelman mukaisesti. Osallistetaan kuntalaisia suunnitteluun.	8400	40 000	40 000	40 000	120 000
Tekla/ hyvla	Vahdon pururadan kunnostus	Uusitaan pinta ja levennetään Vahdon urheilupuiston pururataa.		8407	20 000			20 000
Khall	Tietojärjestelmien kehittäminen	2023 Sähköinen arkistointi/CaseM, 2024 Tiedolla johtaminen		8704	20 000	10 000		30 000
Tekla	Vesikannan päivitys	Laskutus ja asiakashallintajärj.		8723	50 000			50 000
Tekla	Hujalan kevytväylä	Suunnittelu Kaharintie		8231	50 000	500 000	100 000	650 000
Khall	Joukkoliikenne (Föli)	Vuosittain maksujärjestelmän kustannuksiin		8702	10 000	10 000	10 000	30 000
Khall	Maanosto			8900	340 000			340 000
Khall	Maanmyynti	Tontteja Päällistönmäessä ja Valkiaavuorella (tasearvot)		8900	-80 000	-80 000	-80 000	-240 000
Tekla	Urheilukentän huoltorakennus	Rakennuksen suunnittelu (pukuhuone,sosiaalitilat)	suunnitellaan yhdessä varastorakennuksen kanssa	8028	30 000			30 000
Tekla	Urheilukentän varastorakennus	Rakennuksen suunnittelu (varastorakennus)	suunnitellaan yhdessä huoltorakennuksen kanssa	8030	30 000			30 000
Tekla	Päiväkodin kota			8035	30 000			30 000
Tekla/vesih	Päällistönmäen kt /vesihuolto	seurakunnan ja yksityisten tontit		8203	225 000			225 000
Tekla	Ketunluolan kt/tiet ja valot			8206	275 000	250 000		525 000
Tekla	Hiidenvainion kt/ tiet ja valot	Hiirosentien tontit		8207	50 000			50 000
Tekla	Päällistönmäen kt/ tiet ja valot	seurakunnan ja yksityisten tontit		8216	225 000	100 000		325 000
Tekla/vesih	Ketunluolan kt/vesihuolto			8226	275 000	250 000		525 000
Tekla	Autolatauspaikat kiinteistöille	eri kiinteistöille maakaapeli		8233	30 000	50 000		80 000
Tekla/vesih	Hiidenvainion kt/ vesihuolto	Hiirosentien tontit		8235	50 000			50 000
Tekla/vesih	Jätevesipumppaamo 5	painelinjan uusinta		8237	30 000			30 000
Tekla/ hyvla	Lähiliikuntapaikkojen kehittäminen	Ruskon liikuntaolosuhteiden kehittäminen perhepuistoja ja lähiliikuntamahdollisuuksia lisäämällä.	Jatketaan Paasniitun perhepuiston tyyppisten monikäyttöpuistojen kehittämistä. Kunnostetaan asennettuja (mm. Vahdon rantapolun) ulkokuntolaitteita. Osallistetaan kuntalaisia suunnitteluun.	8410	50 000	50 000	50 000	150 000
Khall	Tietojärj.kehittäminen/ laitteet	Langaton verkko/75 langatonta tukiasemaa		8708	57 000			57 000
Tekla	Turvakamerat	Uusitaan vanhoja		8718	20 000	20 000	20 000	60 000
Tekla	Päiväkotien ilmalämpöpumput	5 pumppua		8720	10 000			10 000
Hyvla	Nuorisotalotoiminnan kalusteet	Uusitaan nuorisotalojen kalusteita Ruskotalolla ja Vahdon nuorisotaloilla.		8722	25 000			25 000
Tekla	Pohjavesien pinnanmittaus	Laitehankinta		8724	20 000			20 000
Tekla	Teknisen varastotilat	Työkoneiden hankinta		8750	20 000			20 000
Tekla	Varavoimakoneet	Varavoimakoneet 2 kpl/varautuminen		8752	50 000			50 000
NETTOINVESTOINNIT					3 417 000	2 090 000	520 000	6 027 000

HENKILÖSTÖSUUNNITELMA

HENKILÖSTÖ

Lukumäärät henkilötyövuosina muunnettuna kuukausista tai osa-aikaprosenteista kokonaisiksi.

Taulukko pyrkii kuvaamaan henkilöstömäärärahoihin varattuja resursseja eli luvut

sisältävät sekä vakinaiset että määräaikaiset henkilöt.

Sijaismäärät laskettu budjetoidusta määrärahasta keskimääräisellä kuukausipalkalla.

Tilinpäätösten määrät sisältävät vakinaiset, sijaiset ja määräaikaiset

henkilötyövuosina sisältäen palkalliset vapaat.

	Tp2020	Ta2021	Tp2021	Ta2022	Ta2023	tp20/ta21	tp21/ta22	ta22/ta23
Kunnanhallitus/yleishallinto								
kunnanjohtaja/talous- ja hallintojohtaja	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00			
it-henkilöstö	2,00	3,00	2,89	3,00	2,78			
talous- ja henkilöstöhallinto	2,60	2,60	2,60	2,60	2,60			
toimistopalvelut	2,57	2,45	2,28	2,53	2,50			
	9,17	10,05	9,77	10,13	9,88	0,88	0,36	-0,25
työllistetyt					5,08			
Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta								
<u>Perusopetus</u>								
rehtorit ja johtajaopettajat	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00			
koordinaattorit		0,26		0,25				
it-henkilöstö	0,79		1,89					
opettajat ****	62,99	59,57	64,59	58,43	60,52			
koulunkäynninohjaajat/ip-kerho-ohjaajat**	12,59	11,88	14,79	13,80	16,59			
kuraattori ja psykologi	2,31	2,00	2,58	2,00	0,00			
koulusihteeri (siirto yleish.2019)	1,25	1,25	1,03	1,25	1,15			
	83,93	78,96	88,88	79,73	82,26	-4,97	-9,15	2,53
opettajien sijaiset		1,35		1,42	4,00			
<u>Varhaiskasvatus ja esiopetus</u>								
varhaiskasvatusjohtaja, päiväkodin johtajat	4,76	6,00	7,07	6,00	6,00			
lastentarhanopettajat, erityisopettajat	20,38	20,83	21,91	22,33	26,25			
lastenhoitajat	43,79	39,67	48,10	47,03	45,35			
ryhmä- ja henk.koht.avustajat	4,43	4,25	2,24	sis.ed	1,08			
perhepäivähoitajat								
toimistosihiteeri (siirto yleish.2019)	1,75	1,75	1,75	1,75	1,85			
	75,11	72,50	81,07	77,11	80,53	-2,61	-3,96	3,42
varhaiskasvatuksen sijaiset		3,70		2,33	2,03			
Hyvinvointilautakunta								
hyvinvointijohtaja	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00			
nanny					1,00			
kirjasto- ja kulttuuripäällikkö	0,80	1,00	1,00	1,00	1,00			
kirjastonhoitajat	1,95	2,00	1,95	2,00	2,00			
kirjastovirkailijat	2,68	2,50	2,87	3,00	3,00			
liikuntapalveluvastaava (henkilö sisältyy opettajiin)								
liikunnanohjaaja			0,00					
liikuntapaikkavastaava	0,34	0,50	1,00	0,50	0,50			
nuoriso-ohjaajat (sis.kesäkerho)	3,09	3,05	3,07	3,17	3,57			
	9,86	10,05	10,89	10,67	12,07	0,19	-0,22	1,40

	Tp2020	Ta2021	Tp2021	Ta2022	Ta2023	tp20/ta21	tp21/ta22	ta22/ta23
Tekninen lautakunta								
tekninen johtaja	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00			
kunnaninsinööri, työpäällikkö	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50			
it-henkilöstö (siirto yleish.2019)								
tekninen sihteeri (siirto yleish.2019)	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00			
kiinteistönhoitajat	7,78	5,42	7,58	5,42	5,70			
liikuntapaikkavastaava	0,06	0,50	1,00	0,50	0,50			
vesihuoltopäällikkö	0,60	0,50	0,50	0,50	0,50			
vesihuoltolaitoksen hoitaja	1,00	1,68	2,00	2,18	2,50			
siivoustyönohjaaja	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00			
laitoshuoltajat ***	16,27	14,76	16,73	15,74	13,40			
ruokapalvelupäällikkö	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00			
ruokapalveluvastaavat	4,05	4,22	5,00	4,21	3,52			
suurtaloukokit	9,29	8,28	8,52	8,27	7,78			
ruokapalvelutyöntekijät *	0,12	0,57	0,27	0,48	0,60			
	45,67	42,43	48,10	43,80	41,00	-3,24	-4,30	-2,80
laitoshuoltajien sijaiset		1,00		1,00	0,99			
ruokapalvelun sijaiset		1,30		1,55	1,23			
Kaavoitus- ja rakennuslautakunta								
rakennustarkastaja	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00			
tekninen sihteeri (siirto yleish. 2019)								
	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	0,00	0,00	0,00
Henkilöstö yhteensä		214,99		222,44	226,74			
Henkilöstö sisältäen sijaiset	224,74	222,34	239,71	228,74	240,07	-2,40	-10,97	11,33
Henkilöstötilinpäätöksessä olleet HTV2-luvut**:	223,78		233,42					

Toteutumaraportista ei pysty erottelmaan sijaisia kattavasti erikseen.

* ruokapalvelutyöntekijät sisältävät muutamien laitoshuoltajien keittiötoihin käyttämät työajat

** koulunkäynninohjaajista osa laskutetaan muilta kunnilta

*** V.2022 laitoshuoltajista 1 htv laskutetaan Maununkodilta

**** V.2021 Opettajista 0,92 htv koronatuella palkattua

***** palkanlaskentaohjelma sekä palkkatietojen raportointiohjelma vaihtuivat kesken vuotta 2021. Tästä johtuen raporteissa on pientä vajeavaisuutta eivätkä ole täysin vertailukelpoisia.

HENKILÖSTÖMENOT

	<i>muutosprosentit</i>					
	TP 2021	Mta 2022	Ta 2023	2020/2021	2021/2022	2022/2023
Vaalit	19 418	8 171	9 545		-57,9 %	16,8 %
Tarkastustoimi	5 043	4 888	5 593	21,5 %	-3,1 %	14,4 %
Yleishallinto	647 532	652 906	838 258	16,2 %	0,8 %	28,4 %
Elinkeinotoimi	1 808	1 841		4,1 %	1,8 %	-100,0 %
Kaavoitus ja maankäyttö	7 156	7 812	7 975	11,9 %	9,2 %	2,1 %
Aikuissosiaalityö ja -psykos.palv.	21 799	16 126		0,4 %	-26,0 %	-100,0 %
Perhepalvelut	680	621		0,0 %	-8,7 %	-100,0 %
Hoito- ja hoivapalvelut	49 916	51 363		-0,6 %	2,9 %	-100,0 %
Perusterveydenhuolto	22 525	18 504		3,7 %	-17,9 %	-100,0 %
Suun terveydenhuolto	13 110	13 002		-0,3 %	-0,8 %	-100,0 %
Erikoissairaanhoido	37 338	41 648		-2,5 %	11,5 %	-100,0 %
Perusopetus	4 577 191	4 497 803	4 560 317	5,8 %	-1,7 %	1,4 %
Varhaiskasvatus	3 122 637	3 427 301	3 514 198	5,4 %	9,8 %	2,5 %
Hyvinvointipalvelut	505 158	570 718	604 884	14,7 %	13,0 %	6,0 %
Tekniset palvelut	203 493	246 482	203 640	1,5 %	21,1 %	-17,4 %
Toimitilapalvelut - ja vuokraus	1 645 358	1 658 722	1 618 513	6,8 %	0,8 %	-2,4 %
Palo- ja pelastustoimi	2 260	2 701		-12,4 %	19,5 %	-100,0 %
Rakennusvalvonta ja ympäristöasiat	77 088	85 913	80 967	0,3 %	11,4 %	-5,8 %
YHTEENSÄ	10 959 510	11 306 522	11 443 890	6,8 %	3,2 %	1,2 %

RUSKON VESIHUOLTOLAITOS

TULOSLASKELMA

TULOSLASKELMA	TP2021	Mta2022	TA2023	TS2024	TS2025
Liikevaihto	1 263 014	1 176 000	1 172 000	1 183 720	1 195 558
Liiketoiminnan muut tuotot	8 318	5 000	5 000	5 050	5 101
Materiaalit ja palvelut	-674 109	-838 813	-861 586	-878 817	-896 393
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-106 120	-114 700	-114 700	-116 994	-119 334
Ostot tilikauden aikana	-106 120	-114 700	-114 700	-116 994	-119 334
Palvelujen ostot	-567 989	-724 113	-746 886	-761 823	-777 059
Poistot ja arvonalentumiset	-275 031	-292 468	-303 312	-303 312	-303 312
Suunnitelman mukaiset poistot	-275 031	-292 468	-303 312	-303 312	-303 312
Liiketoiminnan muut kulut	-22 221	-19 653	-18 852	-19 229	-19 614
Liikeylijäämä (-alijäämä)	299 972	30 066	-6 750	-12 588	-18 660
Rahoitustuotot ja -kulut:	-145 681	-145 782	-145 782	-145 782	-145 782
Muut rahoitustuotot	76				
Korvaus peruspääomasta	-145 782	-145 782	-145 782	-145 782	-145 782
Muut rahoituskulut	25				
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunn. eriä	154 291	-115 716	-152 532	-158 370	-164 442
Satunnaiset tuotot ja -kulut					
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	154 291	-115 716	-152 532	-158 370	-164 442
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)					
Vapaaehtoisten varausten lis (-) tai väh (+)					
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	154 291	-115 716	-152 532	-158 370	-164 442

RAHOITUSLASKELMA

	TP2021	Mta2022	TA2023	TS2024	TS2025
Toiminnan ja investointien rahavirta					
Liikeylijäämä (-alijäämä)					
Poistot ja arvonalentumiset	275 031	292 468	303 312	303 312	303 312
Rahoitustuotot ja -kulut	-145 681	-145 782	-145 782	-145 782	-145 782
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-63 681	-390 000	-650 000	-250 000	0
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0	0	0	0	0
Pysyvien vastaavien hyödykk.luovutustulot	0	0	0	0	0
Toiminnan ja investointien rahavirta	65 669	-243 314	-492 470	-92 470	157 530
Rahoituksen rahavirta					
Muut maksuvalmiuden muutokset					
Saamisten muutos, lis-, väh+	-1 778 538	213 248	499 220	105 058	-138 870
Korottomien velkojen muutos lis+, väh-	-123 200				
Rahoituksen rahavirta	-1 901 738	213 248	499 220	105 058	-138 870
Rahavarojen muutos	-1 836 068	-30 066	6 750	12 588	18 660
Rahavarojen muutos					
Rahavarat 31.12. *	0	0	0	0	0
Rahavarat 1.1.	1 536 096	0	0	0	0

* Kuntatietoraportoinnin vaatimusten johdosta vesihuollon yhdyntilän saldo siirretty tilille saamiset kunnalta.